

**KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN MEDYADA
SUNUM ŞEKLİ VE ŞİDDET GÖREN KADINLARIN
YASAL FARKINDALIĞI: NİTEL BİR ÇALIŞMA**

Ahmet SOLMAZ

**Yüksek Lisans Tezi
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. Fatma GEÇİKLİ
2014
Her Hakkı Saklıdır**

T. C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANA BİLİM DALI

Ahmet SOLMAZ

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN MEDYADA SUNUM ŞEKLİ VE
ŞİDDET GÖREN KADINLARIN YASAL FARKINDALIĞI: NİTEL
BİR ÇALIŞMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Fatma GEÇİKLİ

ERZURUM - 2014

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

20/01/2014

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Kadına Yönelik Şiddetin Medyada Sunum Şekli ve Şiddet Gören Kadınların Yasal Farkındalığı: Nitel Bir Çalışma" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☒ Tezimin/Raporumun 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

20/01/2014

Ahmet SOLMAZ

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Fatma GEÇİKLİ danışmanlığında, Ahmet SOLMAZ tarafından hazırlanan bu çalışma 20/01/2014 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Fatma GEÇİKLİ

İmza:*[Signature]*.....

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Fahrettin KORKMAZ

İmza:*[Signature]*.....

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Eyyüp AKBULUT

İmza:*[Signature]*.....

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir...../...../.....

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ	VIII
ÖNSÖZ.....	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖRSEL MEDYA VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET KAVRAMLARINA TEMEL BAKIŞ

1.1. GÖRSEL MEDYA KAVRAMI.....	4
1.1.1. Medya Kavramı.....	4
1.1.2. Medyanın Sınıflandırılması ve Görsel Medya(Televizyon)	6
1.2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET KAVRAMI.....	11
1.2.1. Şiddet Kavramı.....	12
1.2.2. Kadına Yönelik Şiddet Kavramı.....	18
1.2.2.1. Kadına Yönelik Şiddet Türleri ve Şiddetin Nedenleri	21

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK GERÇEKLEŞTİRİLEN ULUSAL VE ULUSLARASI YASAL ÇALIŞMALAR

2.1. ULUSAL MEVZUATTA MEVCUT OLAN VE YENİ YAPILAN YASAL ÇALIŞMALAR	26
2.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.....	27
2.1.2. Türk Medeni Kanunu	28
2.1.3. Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik	31
2.1.4. Ceza Muhakemesi Kanunu.....	32
2.1.5. Türk Ceza Kanunu.....	34
2.1.6. İcra İflas Kanunu	38
2.1.7. İş Kanunu	38

2.1.8. Belediye Kanunu.....	44
2.1.9. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun	45
2.1.10. Devlet Memurları Kanunu	47
2.1.11. Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun	51
2.2. TARAF OLUNAN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER VE ULUSLARARASI ALANDAKİ GELİŞMELER	55
2.2.1. Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)	55
2.2.2. Dünya Kadın Konferansları	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE GÖRSEL MEDYADA SUNUMU

3.1. TÜRKİYE DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET OLGUSU VE ORTAYA ÇIKIŞI.....	69
3.1.1. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri	71
3.1.1.1. Türk Toplumsal Yapısının ve Yaşam Tarzının Değişmesi	71
3.1.1.2. Sosyoekonomik Faktörler	72
3.1.1.3. Eğitim Düzeyi.....	74
3.1.1.4. Toplumsal Cinsiyete Dayalı İş Bölümü	77
3.1.1.5. Ataerkil Aile ve Toplum Yapısı	78
3.1.2. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları	81
3.1.3. Türkiye’de Görsel Medyanın Kadına Yönelik Şiddeti Sunumu	90

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN MEDYADA SUNUM ŞEKLİ VE ŞİDDET GÖREN KADINLARIN YASAL FARKINDALIĞI: NİTEL BİR ÇALIŞMA

4.1. ARAŞTIRMA	97
4.1.1. Araştırmanın Önemi	97
4.1.2. Araştırmanın Amacı.....	97

4.1.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	98
4.1.4. Araştırmanın Yöntemi.....	99
4.1.4.1. Araştırmanın Soruları.....	100
4.1.4.2. Örneklemenin Belirlenmesi	100
4.1.4.3. Araştırmaya Konu Olan Kişilerin Seçilmesi.....	101
4.1.4.4. Veri Toplama Süreci	101
4.1.4.5. Verilerin Analizi	103
4.2. BULGULAR VE YORUM.....	126
4.2.1. Görsel Medyada Çıkan Haber, Program ve Etki Boyutu	126
4.2.2. Görsel Medyada Kadına Yönelik Şiddet ve Yasal Farkındalık.....	127
4.2.3. Şiddet Gördükten Sonra Kadınların Görsel Medyada Şiddet Konulu Haberlere ve Programlara İlgisi	127
4.2.4. Şiddet Gören Kadında Yasal Hakları Arama Noktasında Korku Olgusu.....	128
4.2.5. Şiddet Gören Kadının Adli Mercilere Müracaat Ettikten Sonra Şiddet Görme Eğilimi.....	128
4.2.6. Şiddet Gören Kadınlara Karşı Adli Makamların Tutumu	129
4.2.7. Türk Aile ve Toplumsal Yapısı ve Şiddet.....	129
4.2.8. Şiddet Gören Kadınlara Yönelik Koruma Tedbirlerinin Yeterlilik Boyutu.....	130
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	131
KAYNAKÇA	136
EKLER.....	142
EK 1. Kamu Spotu Örnekleri.....	142
EK 2. Görüşme Soruları	144
ÖZGEÇMİŞ.....	146

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****KADINAYÖNELİK ŞİDDETİN MEDYADA SUNUM ŞEKLİ VE ŞİDDET
GÖREN KADINLARIN YASAL FARKINDALIĞI: NİTEL BİR ÇALIŞMA****Ahmet SOLMAZ****Danışman: Doç. Dr. Fatma GEÇİKLİ****2014, 146 Sayfa****Jüri: Doç. Dr. Fatma GEÇİKLİ (Danışman)
Prof. Dr. Fahrettin KORKMAZ
Yrd. Doç. Dr. Eyyüp AKBULUT**

Kadına yönelik şiddet son yıllarda birçok bilimsel çalışmada, farklı boyutlarıyla sık bir şekilde ele alınmaktadır. Bu bağlamda, konunun belirli noktaları; ortaya çıkan sorunlar bu sorunların irdelenmesi ve çözümü hususunda, ayrı önem taşımaktadır. Şiddet gören kadınların yasal farkındalığında kadına yönelik şiddetin sunum şekli boyutu Türkiye’de ortaya çıkan kadına yönelik şiddet olaylarının ve bununla ilgili unsurların tam anlamıyla incelenmesi ve anlaşılmasında, kadına yönelik şiddet kavramının temel alt başlıklarından biridir. Günümüze kadar yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde, konunun bu boyutunun yeteri kadar ele alınmadığı ve bu noktada bu boyutu derinlemesine irdelleyerek netleştirmek ve farklı bakış açıları geliştirme ihtiyacı olduğu görülmektedir. Literatürdeki ihtiyacı dikkate alan bu çalışma Türkiye’de şiddet gören kadınların yasal farkındalığı hususunda kadına yönelik şiddetin medyada sunum şeklini temel noktaları ile bitlikte ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma nitel bir araştırmadır. Çalışmada nitel araştırmanın veri toplama tekniklerinden olan derinlemesine görüşme yöntemi kullanılarak Erzurum’da bulunan şiddet gören kadınlar ile görüşülerek kadına yönelik şiddetin medyada sunum şeklinin kadınların yasal farkındalığındaki yeri ve önemi ölçülmeye çalışılmaktadır. Şiddet gören kadınların yasal farkındalıklarının medyanın kadına yönelik şiddeti sunumu ile ortaya çıktığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadına yönelik şiddet, görsel medya, yasal farkındalık

ABSTRACT**MASTER THESIS****THE WAY OF PUBLICATION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN ON THE MEDIA AND LEGAL AWARENESS OF WOMEN WHO WERE EXPOSED TO VIOLENCE: A QUALITATIVE STUDY****Ahmet SOLMAZ****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Fatma GEÇİKLİ****2014, 146 Pages****Jury: Assoc. Prof. Dr. Fatma GEÇİKLİ (Advisor)
Prof. Dr. Fahrettin KORKMAZ
Assist. Prof. Dr. Eyyüp AKBULUT**

Domestic violence against women has recently been dealt in many scientific studies with different dimensions. In this context, some aspects of the topic have specific importance on the issues such as generated problems, examination and solution of these problems. The way of publication of domestic violence on the media is one of the basic subtopics of domestic violence against women in legal awareness of the women who were exposed to domestic violence; and on the issues such as domestic violence issues in Turkey and their proper examination and comprehension. After reviewing the literature on domestic violence against women, it is quite clear that this dimension of the issue has not been dealt yet and there is a need to clarify this dimension through deep examination and to improve different point of views. This study, which considers the need in the literature, aims at finding out the way of publication of domestic violence against women on the media with its basic points on the legal awareness issue of the women who were exposed to domestic violence. This is a qualitative study. In this study; it has been tried to measure the place and importance of the way of publication of domestic violence against women on the media on the legal awareness of the women through in depth interview, which is one of the data gathering techniques of qualitative study, with the women living in Erzurum who were exposed to domestic violence. It is pointed out with this study that the legal awareness of the women who were exposed to violence has risen with the publication of domestic violence against women on the media.

Key Words: domestic violence against women, media, legal awareness, in depth interview

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
AY	Anayasa
Ana. Mah.	Anayasa Mahkemesi
BM	Birleşmiş Milletler
CEDAW	Committee on the Elimination of Discrimination against Women
Çev.	Çeviren
DMK	Devlet Memurları Kanunu
Ed.	Editör
KAMER	Kadın Danışma/Dayanışma Merkezi
KDV	Kadın Dayanışma Vakfı
KSGM	Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
Md.	Madde
MİGM	Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
MK	Medeni Kanun
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TUIK	Türkiye İstatistik Kurumu
TV	Televizyon
UNDP	United Nations Development Programme
WEF	World Economic Forum
WHO	World Health Organization
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Bitirilen Eğitim Düzeyine Göre Kadın Oranları	74
---	----

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Kadınların Eğitim Durumu ve Fiziksel Şiddet	76
Şekil 3.2. Erkeklerin Eğitim Durumu ve Fiziksel Şiddet.....	76
Şekil 3.3. Cinsiyete Göre İş Gücünün Dağılımı	78
Şekil 3.4. Türkiye’de Fiziksel ve Cinsel Şiddetin Yaygınlığı	82
Şekil 3.5. Yaşa Göre Fiziksel ve Cinsel Şiddetin Yaygınlığı	83
Şekil 3.6. Fiziksel ve Cinsel Şiddetin Bir Arada Görülme Sıklığı	84
Şekil 3.7. Kadına Yönelik Fiziksel Şiddetin Yaygınlığı.....	85
Şekil 3.8. Kadına Yönelik Cinsel Şiddet Yaygınlığı	85
Şekil 3.9. Refah Düzeyine Göre Fiziksel ve Cinsel Şiddet Yaygınlığı	86
Şekil 3.10. Medeni Duruma Göre Fiziksel Şiddet Yaygınlığı	87

ÖNSÖZ

Türkiye, kadına karşı uygulanan şiddetin her geçen gün arttığı ve medya aracılığıyla bunun kamuoyuna yansıdığı oldukça önemli bir süreçten geçmektedir. Sosyal, kültürel ya da ekonomik açıdan ülkeler arasındaki farklılıklar, eğitim düzeyinin düşük ya da yüksek olması veya toplumsal algının çok farklı noktalara varması gibi hangi sebeple olursa olsun, kadına karşı gösterilen her türlü şiddetin savunulacak hiçbir tarafı bulunmamaktadır. Teknolojik imkânların fazlalaşması, teknolojinin kullanım alanının genişlemesi ve yaygınlığının artması gibi nedenlere bağlı olarak da düşünebileceğimiz enformasyonun yayılma alanı ve hızı, kadına karşı artan şiddeti günümüzde daha belirgin ve somut bir şekilde ortaya çıkarmaktadır. Görsel medya da şiddetin anlamlandırılmasında ve kadınlara yol göstermede gerçek bir öğretici olmaktadır. Bu bağlamda görsel medyanın kollarının mağdur kadının yanında yer alması ve kadına karşı şiddet konusuna gerekli çözümlerin bulunarak sorun en aza indirgenene kadar topluma ve yetkililere unutturulmaması bu konuda ki görevi olmalıdır.

Çalışmada kadına yönelik şiddet, Türkiye’de görsel medya da sunumu ve şiddet gören kadınların yasal farkındalıklarına etkisi arasındaki ilişki alan çalışması yapılarak incelenmektedir. Şiddet ve görsel medya kavramları ile ilgili literatür taraması yapıldıktan sonra şiddet gören kadınlar üzerinde yapılan derinlemesine görüşme ile kadına yönelik şiddetin medyada sunumunun şiddet gören kadınların yasal farkındalıklarına etkileri ölçülmeye çalışılmaktadır. Türkiye’de kadına yönelik şiddetin medyada sunum şeklinin ve şiddet gören kadınlara etkilerinin sonuçları ile ilgili yeterli niteliksel çalışmanın olmayışı çalışmayı önemli kılmaktadır.

Bilimsel bir birikim edinerek bu çalışmayı ortaya koymam da büyük bir yardımı olan bana yol gösteren kıymetli hocam Doç. Dr. Fatma GEÇİKLİ’ye teşekkürü bir borç bilirim. Çalışma sürecim boyunca maddi ve manevi katkılarını esirgemeyen Araştırma Görevlisi Meryem OKUMUŞ’a ve mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Son olarak maddi ve manevi katkılarından dolayı eşim Gonca SOLMAZ’a, kızlarım Fatma Ceylin, Zeynep Azra’ya ve oğlum Mustafa Asım’a sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

GİRİŞ

Türkiye'de 1980'lerden bu yana kadınlara ve toplumsal cinsiyete yönelik araştırmalar yaygınlaşmış, hem beşeri ve sosyal bilimler alanını hem de toplumsal algıyı dönüştüren ve zenginleştiren çalışmalara imza atılmıştır. Ancak yapılan akademik çalışmalar ağırlıklı olarak feminist tarih yazımı, edebiyat, emek, çalışma hayatında kadınların konumu, İslam-başörtüsü konuları, kadınların siyasal katılımı ve kadın hareketinin demokrasiye katkıları alanlarına yoğunlaşmış, şiddet konusu çok eksik kalmıştır. Türkiye'de kadına yönelik şiddetin yaygın bir biçimde gündeme gelmesi, 1980'lerde kadın hareketinin canlanması ile mümkün olmuştur. 1988 ve sonrasında açık oturumlar, konferanslar ve benzer çalışmalarla toplumun şiddete olan ilgisi ve duyarlılığı giderek artmıştır. Kadına yönelik şiddetle mücadelenin ilk adımı bu şiddetin görünür kılınmasıdır. Öncelikle nelerin şiddet kapsamına girdiği konusunda bir bilincin gelişmesi ve daha sonra şiddete uğrayan kadınların bunu yasal yoldan dile getirebilmeleri gerekmektedir.

Türkiye her geçen gün artarak devam eden şiddet, bunun medyada yansımaları ve oluşan tepkilere bağlı olarak son derece önemli bir süreçten geçmektedir. Bu sürecin yarattığı atmosfer ve her gün karşı karşıya kaldığımız kadına şiddete yönelik olaylar ve haberler neticesinde, toplumsal anlamda bir kamuoyu oluşmaktadır. Özellikle yeni medya ve iletişim teknolojilerinin, internet ile birlikte farklı bir kamuoyu oluşturma gücüne bağlı olarak, sosyal medya ve dolayısıyla da sosyal paylaşım siteleri üzerinden de oluşan tepkiler, geleneksel medya araçlarının konuya daha bir duyarlı yaklaşımları olanağına da meydana getirmiştir. Bu çerçevede, Türkiye için oldukça önemli bir toplumsal sorun olan kadına şiddet olgusu, dördüncü kuvvet olan medyanın özellikle görsel medyanın olaya yaklaşımı ve kamuoyunu oluşturmadaki gücü bakımından değerlendirilmesi ve üzerinde durulması gereken son derece ciddi bir konudur.

Ülkemizde medya son yıllarda her türlü alt kuruluşu yardımı ile toplumda şiddete karşı bir farkındalık yaratmaktadır. Televizyon programları, televizyon dizileri kısacası görsel medya toplumun bütün bireyleri tarafından en fazla kullanılan araçlardandır. Bu araçlar günümüzde daha özgür ve korkusuzca aile içinde olan ve geçmişte mahrem olarak kabul edilen aile içi şiddet olgusunu tüm yönleri ile göstermektedir. Diziler bu konuda oldukça etkilidir. Töre ya da aile içi şiddet

konusunu barındıran diziler yardımı ile toplum bilinçlendirilmeye çalışılmaktadır.

Şiddetin aslında bir kader olmadığını, toplumda her kesimden insanın başına gelen bir durum olduğunu ve mücadele edilerek ortadan kaldırılabileceğini göstermesi açısından görsel medya önemli bir görev üstlenmektedir. Ülkemizde medya kısmen de olsa doğuya atfedilmiş olan şiddetin kendine özgü bir bölgesinin olmadığını ve her sosyal tabakadaki ailenin, her konumdaki kadının şiddete maruz kalabileceğini tüm açıklığıyla göstermektedir.

Kadına karşı şiddet ve kadın cinayetleri bulunduğumuz toplumun acı bir gerçeğidir. Geçmişte de var olan ancak günümüzde daha fazla gözler önüne çıkması sebebi ile toplumu olumsuz yönde etkileyen bu olay gerekli önlemlerin alınması ile durdurulması mümkün olan bir sorundur. Ancak şiddet uygulayan erkeklere karşı devlet tarafından yeterli olan yaptırımların uygulanmaması 21. yüzyılda hala bu gibi acı ve kötü olaylarla karşılaşmamıza sebep olmaktadır. Medya içinde bulunduğu toplumun bilinçlenmesi ve etkilenmesi konusunda büyük bir role sahip olması sebebi ile kadına karşı şiddet gibi toplumsal anlamda hassas olan konularda daha özenli davranması gerekmektedir. Bu bağlamda televizyon, gazete ve internet gibi medyanın kollarının mağdur kadının yanında yer alması ve kadına karşı şiddet konusuna gerekli çözümlerin bulunarak sorun en aza indirgenene kadar topluma ve yetkililere unutturulmaması bu konuda ki görevi olmalıdır. Ayrıca yapılan programlar ve haberler sadece olanı değil olması gerekeni yani kadınların şiddet gördükten sonra neler yapabileceğini ve ne gibi yollar izleyeceğini gösterme noktasında adımlar atmalı ve kadınların yasal farkındalığını oluşturmalıdır.

Dört bölümden oluşan tez çalışmasında; ilk üç bölüm literatür taramasına ve Türkiye’de kadına yönelik şiddet ve görsel medyanın kadına yönelik şiddet konusunu sunuş şekline ayrılmaktadır. Birinci bölümde medya ve şiddet kavramları incelenmekte ve bunlarla ilişkili olan görsel medya ve kadına yönelik şiddet kavramları tüm boyutları ile incelenmektedir. İkinci bölümde, kadınların konumunun ve kendi hakları ile ilgili Türkiye’de uygulamada bulunan ulusal ve uluslararası mevzuatlar ve yapılan yenilikler geniş çapta ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde, Türkiye’de kadına yönelik şiddet ve nedenleri ile görsel medyanın kadına yönelik şiddeti sunuş biçimi üzerinde durulmaktadır. Dördüncü ve son bölümde ise, kadına

yönelik şiddetin görsel medyada sunumunun şiddet gören kadınların yasal farkındalığına, tutumlarına etkisi ve Türkiye’de kadınların şiddet görme nedenlerinin ölçüldüğü araştırmanın, verileri ve analizlerinden elde edilen bulguları değerlendirilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖRSEL MEDYA VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET KAVRAMLARINA TEMEL BAKIŞ

Kadına yönelik şiddet ve medyanın şiddet yaklaşımını teorik bir zemine oturtabilmek için öncelikli olarak şiddetin tanımı, şiddetin türleri ve çeşitleri üzerinde durmak, daha sonra ise kadın ve şiddet konusunda kitle iletişim araçlarının saldırganlık olgusuna yaklaşımı ile medyanın kadını sunuş şekli ve şiddeti haberleştirmesini irdelemek konunun anlaşılması adına sağlıklı olacaktır.

Bu nedenle şiddet ve medya kavramları tanımlandıktan sonra kadına yönelik şiddet kavramını tanımlamak, görsel medyanın kadına yönelik şiddetin görsel medyada yer alış biçimini anlamada kolaylık sağlayacaktır.

1.1. GÖRSEL MEDYA KAVRAMI

“Günümüzde medyanın haber ve bilgi edinme kaynakları arasında ilk sırada gelmesi, etki derecesini arttıran faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim yapılan araştırmalar, üniversite çağına gelen bir gencin o tarihe kadar olan süreçte, uyku dışında kalan tüm aktivitelerden daha fazla zamanı televizyon karşısında geçirdiğini ortaya koymuştur. Bu ise ortalama televizyon izleme süresinin en az dört beş saate denk düştüğünü göstermektedir” (Işık, 2008: 103).

1.1.1. Medya Kavramı

İletişim insanla başlamıştır. Bu yüzden iletişim tarihinin insanlık tarihinin kendisi olduğu rahatlıkla söylenebilir. Nitekim insanın olduğu her yerde iletişim söz konusudur. İletişimde geçmişten bu zamana farklı yöntem ve teknikler geliştirilerek değişimler meydana gelmiştir (Işık, 2008: 9).

Kökeni Latince “communis” terimine dayanan ve Türkçede, İngilizce ve Fransızcadaki “communication” karşılığı kullanılan iletişim kavramının 4560 kullanımı olduğu ve bu kullanımlardan 15 anlamın çıkarılabileceği saptaması yapılmıştır. Bunlar; düşüncenin değiş tokuşu, anlama-anlatabilme, etkileşim, belirsizliğin azaltılması,

aktarım süreci, değişme süreci, bağlantıların kurulma süreci, paylaşım süreci, araç-usul-teknikler, belleğin uyarılması, yanıt verme, uyaran, etkileme, geçiş süreci, iktidar kaynağıdır (Zıllıoğlu, 1996: 4-5). Ayrıca iletişim mesajlar aracılığıyla toplumsal etkileşim olarak da tanımlanabilmektedir. En genel şekliye iletişim “herhangi bir şeyin ya da bilginin beraber kullanılması” anlamına gelmektedir. Ayrıca iletişimi, “iki birim arasındaki birbirine ilişkin mesaj alışverişi” olarak tanımlamak mümkündür (Cüceloğlu, 1992: 13). Dolayısıyla iletişimden söz edebilmek için en az iki birimin olması bu birimler arasında mesaj alış verişinin gerçekleşmesi ve bu mesaj alışverişinin de birbirine ilişkin olması gerekmektedir. En yaygın sınıflandırmaya göre iletişim, “Kişi İçi İletişim, Kişilerarası İletişim, Örgüt İçi İletişim ve Kitle İletişimi” olmak üzere dört temel gruba ayrılmaktadır (Erdoğan, 2005: 35). Kişi İçi İletişim, bireyin kendi iç dünyasını gözlemlemesi, ihtiyaçlarının farkına varması, kendi içinde mesajlar üreterek bunları yorumlaması suretiyle gerçekleşmektedir. Kişilerarası İletişim, en az iki kişi arasında, sözlü ya da sözsüz olarak gerçekleşen mesaj üretimi, aktarımı ve yorumlanması sürecinden oluşmaktadır. Örgüt İçi İletişim, örgütlerin belli amaçlarını gerçekleştirebilmesi için örgüt faaliyetlerini iş bölümü anlayışı içerisinde koordine edebilmesi sürecini içermektedir. Kitle İletişimi ise, çeşitli türdeki iletilerin, kitle iletişim araçları vasıtasıyla kitlelere aktarılması sürecinden oluşmaktadır (Işık, 2008: 26-35). Bunlardan kitle iletişimi, bir kitlesel amaçla, söz gelişi televizyon, gazeteler, duvar panoları veya sinemalarda donanımlaşan iletişim olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan, 2005: 277).

Kitle iletişiminde kaynak ile hedef arasındaki kanallara ise en geniş tabiriyle medya adı verilmektedir (Dökmen, 2000: 21). Her türlü bilgiyi kişilere ve topluma aktaran, eğlence, bilgi ve eğitim gibi üç temel sorumluluğa sahip görsel, işitsel ve hem görsel, hem işitsel araçların tümüne medya denmektedir. İnsanlar günlük yaşamlarında sürekli iletişim kurmaktadır. Çağdaş dünyadaki yaşam türü, bireyleri iletişimin teknik araçlarına daha çok bağımlı kılmaktadır. Çünkü bu teknik araçlar haberleri, düşünceleri, duyguları bildirmektedir. Medya, görsel sanatları, müziği, tiyatroyu, baleyi, tüm insan davranışlarını kapsayarak bilgiyi yayar kitleleri eğitir, eğlendirir ya da bilgiye yönelik davranışlar oluşturmaktadır. Bunun sayesinde insanlar görerek, duyarak, okuyarak edindikleri bilgileri çevresindekilere de yansıtmaktadır. Kitlelerin medya aracına gösterdikleri güven oranında tutum ve tavırları da değişiklik göstermekte ve seçilen

bilgileri belleklerinde saklayıp daha sonra bunlara başvurabilmektedirler (www.nedir.com).

Bireylerin ve toplumun gerek haberleşme ve gerekse bilgilenmesinde en güçlü ve en etkili araç medyadır. Hatta bazen tek başına belirleyici olabilmektedir. 19. Yüzyılın ikinci yarısında, telgrafın icadıyla birlikte çok uzaklardaki haberleri alabilme ve gazete vasıtasıyla geniş kitlelere iletebilme imkânı sağlamaktadır. 19. Yüzyılın başında Osmanlı Devletinde de ikinci Abdülhamit'in telgraf ağını genişletmesi ile birlikte İslamcılık fikirlerini yayması kolaylaşırken aynı şekilde tahttan indirilmesi sürecinde de telgrafın etkisi büyük olmuştur. Çünkü olup biten her şey aynı anda birden fazla yerde duyulmuş ve haber alınmıştır. 20. asrın başında da radyonun insan hayatına girmesiyle haber ve bilginin çok geniş bir alana, küresel seviyede nakledilebilmesi imkânını getirmiştir. Gelişen teknoloji, yeni iletişim araçlarının (radyo, televizyon, bilgisayar ağları ve dolayısıyla internet vb.) kullanılmasını olanaklı kılmaktadır. Bu iletişim araçları geniş kitlelere ulaşmış ve buna bağlı olarak kullanım alanları çoğalmıştır. Kitle iletişim araçları mekân farklılıklarını ve uzaklıklarını yok ederek öğrenmeyi herkes için mümkün kılan, yeni eğitim teknolojilerinin gelişmesine de yol açmıştır. Ayrıca televizyon sayesinde görüntü de sese eklenerek daha etkileyici bir kitle iletişim aracı ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak kitle iletişim araçları, iletilerin kitlesel üretim ve dağıtımını gerçekleştiren araçlar olarak karşımıza çıkmakta ve kitle iletişim araçları denilince akla ilk olarak gazete, dergi, radyo ve televizyon gelmektedir. Farklı özelliklere sahip kitle iletişim araçları farklı sınıflandırılmalar yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

1.1.2. Medyanın Sınıflandırılması ve Görsel Medya(Televizyon)

Kitle iletişim araçlarını yani genel olarak medya organlarını mesaj sunuş biçimlerine, duyu organlarına göre mekanik olanlar ile olmayanlar şeklinde tasnif etmek mümkündür.

Mesaj sunum biçimine göre: Yazılı araçlar (gazete, dergi), sözlü araçlar (radyo), hem yazılı hem sözlü araçlar (televizyon).

Mekaniklik durumuna göre: Mekanik olanlar (radyo, televizyon), mekanik olmayanlar (gazete, dergi).

Duyu organlarına göre: Göze hitap eden görsel araçlar (gazete, dergi), kulağa hitap eden işitsel araçlar (radyo), hem göze hem kulağa hitap eden görsel-işitsel araçlar (televizyon) (Işık, 2008: 20).

Medya organları aracılığı ile hedef kitleye gönderilen iletilerin hedef kitle üzerinde istenilen etkiyi oluşturabilmesi için bir takım hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir (Schram, 1985'den Aktaran: Oskay, 2000: 113-120). Buna göre;

- Mesaj hedef kitlenin dikkatini çekecek şekilde oluşturularak sunulmalıdır.
- Mesajı oluşturan kaynak hedef kitlenin anlayabileceği türde ortak kodlar kullanmalıdır.
- Mesajın hedef kitlenin amaç, istek ve beklentilerini karşılayabilecek şekilde hazırlanması gerekmektedir.
- Mesajın bireysel gereksinimlerin giderilmesinde önerdiği yol, bireyin içinde bulunduğu grup normlarına uygun olmalıdır.

Medya toplumsal hayatı, siyasi, kültürel ve ekonomik süreçleri etkilemektedir. Dilimizde kitle iletişim araçlarının tümünü kapsayan anlam olarak medya kavramı kullanılmaktadır. Medya, sunduğu haberleri, dizileri ve mesajları seçme ve belirleme, ilettiği mesajları da belirli bir bakış ile çerçeveleme yetkisinden dolayı izleyici üzerindeki etki gücünü artıran ve pekiştiren bir konumdadır. Özellikle neredeyse her hanede bulunan, günlük hayatın bir parçasına dönüşen ve sunduğu ürün ve mesajları geniş kitlelere ulaştıran televizyonların toplumsal algıları ve pratikleri etkileme, şekillendirme ve değiştirme potansiyeli taşıdığını söylemek mümkündür (Yaşar, 2013: 1).

Görsel medya araçları, yazılı araçlardan daha etkilidir. Buna örnek vermek gerekirse, insanların çoğu televizyon karşısında haftada en az 15 saat oturuyorken, yazılı basın için günde 15 dakika bile ayrılmamaktadır. Görsel medya daha çok sayıda alıcı veya hedef kitleye ulaşabilir. Gazetelerin yerini televizyon alırken, yerel haberler için gazeteler en önemli kanal görevini üstlenmişlerdir (Yaşar, 2013: 1).

Kitle iletişim araçlarından özellikle televizyon, evlerin vazgeçilmez eşyaları arasında sayılan görsel-işitsel bir aygıt olarak artık insanların doğdukları günden itibaren izledikleri ve bilgilendikleri bir kaynak haline gelmiştir. Zira televizyon ülkede ve dünyada neler olup bittiğini öğrenmek için başvurulacak bir araç olmanın yanı sıra,

nerede nasıl giyileceği, nasıl oturup kalkılacağı ve nasıl yenileceği, ne tür müzik dinleneceği, hangi durum karşısında ne tür bir tavır alınacağı gibi konularda fikirler veren, seçenekler sunan ve yönlendiren bir konumdur (Yaşar, 2013: 1).

Televizyon toplumun daha çok ilgisini çekmekte onları bilgilendirmekte, günlük yaşamlarında kullanabilecekleri ve onları mutlu edecek yayınları takip etmekte ve boş zamanlarını bunlarla doldurmaktadırlar. Ayrıca insanlar en kolay ulaşabilir televizyonu kendilerine en yakın hissedip yalnızlıklarını onunla gidermekte ve otururken, yemek yerken hatta iş yaparken bile televizyon izlemeyi sürdürmektedirler. Bunun yanında teknolojilerin ucuzlaması da televizyona ulaşım imkânını kolaylaştırmakta ve her kesimin evine televizyonun girmesini sağlamaktadır. Bu da televizyonun insanların yaşamında yer almasının artık lüks değil bir ihtiyaç olmasına ve insanların vakitlerinin televizyon karşısında geçirmelerine sebep olmaktadır. Televizyon diğer medya araçlarına oranla daha fazla izleyici kitlesine sahiptir. Bu araç kitlelerin yaşam biçimini, düşüncelerini ve davranışlarını çeşitli şekillerde etkilemekte, değiştirmekte ya da yönlendirmektedir. Televizyon diğer medya araçlarına göre, izleyicilerinin üzerinde çok daha kalıcı etkiler bırakmaktadır.

Televizyon iletişimi ve yayınlarının izleyiciler üzerindeki etkilerini belirleyen beş ana kural vardır (Turam, 1996):

- “TV haber kaynağı olarak izleyiciler açısından ne kadar fazla tekel konumundaysa, yani alternatif kaynaklar ne kadar az veya etkisizse, alıcılar üzerindeki etkisi de o kadar fazla olacaktır.
- TV’den kaynaklanan mesaj toplumda yaşayan beklenti, gelenek görenek ve ihtiyaçlarla ne kadar uyumluysa o kadar fazla kabul görecektir ve etkili olacaktır.
- TV’nin önceden belirlenmiş fikirlerde değişikliklere neden olması, ancak bu fikirlerin az bilinen, çok fazla ilgi duyulmayan ve alıcıların inandığı değerler sisteminin merkezinde yer almayan alanlarda olması durumunda bir dereceye kadar mümkündür. İnsanların kendileri için çok önemli konularda önceden inanmış oldukları fikirlerin sadece TV’nin etkisiyle değiştirmeleri çok zordur.

- Yayınlanan mesajın kaynağının güvenilirliği ile konusunda bilgi sahibi olduğuna ve tarafsızlığına inanıldığı durumlarda, hatta güç sahibi veya toplumda yüksek mevki sahibi olması durumunda ve alıcıların bu kaynaklarla kendileri arasında özdeşleştirmeler yapabildikleri nispette etkisi de fazla olacaktır.
- TV iletişiminin etkisi içinde yaşanan toplumsal durumun veya belirli sosyal grupların mesajın iletilmesinde arabuluculuk etmeleri halinde daha fazla olacaktır.”

Televizyon görsel medya aracı olarak en etkili ve ulaşımı en kolay araçtır. Bu yüzden insanların bu araçtan faydalanmaları günden güne artmaktadır.

Görsel medyanın diğer medya alt dallarına oranla etki alanının fazla olmasının sebebi ulaştığı kitlenin daha geniş olmasıdır. Örneğin, günümüzde her evde en az bir televizyon varken gün içinde yazılı medyaya örnek olarak verebileceğimiz gazetenin her eve düzenli olarak girmemesini gösterebiliriz. Bu bağlamda gazetenin ulaşabildiği kitle daha sınırlı kalmaktadır. Televizyon programları ve diziler toplumun bütün kesimine hitap etmesi sebebiyle daha fazla ses getirmektedir.

Günümüzde medyanın bireylerin haber ve bilgi edinme kaynakları arasında ilk sırada gelmesi, etki derecesini arttıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca medyanın bireyi başka bir birey yapmaya gücü yetmeyebilir. Medyayı izleyen birey hemen başka bir birey haline dönüşmeyebilir. Medyanın birey ve toplum üzerindeki etkileri hemen ortaya çıkmamakta ancak uzun vadede, doğrudan olmasa da dolaylı bir şekilde etki yavaş yavaş gerçekleşmektedir.

Kitle iletişim araçlarının günümüzün sınır tanımaz internet teknolojisine kadar günümüzün kavramsallaşan ifadesiyle medyanın, en temel işlevleri kamuoyu oluşturmak ve oluşan kamuoyunu bilgilendirmek ve bilinçlendirmektir. Medya bu işlevini yerine getirirken sadece kişilerin belirli bir konu ile ilgili olarak haber alma ihtiyaçlarını karşılamamakta, aynı zamanda kişi ve grupları belirli bir olaya yönelik olarak toplumsal reaksiyon oluşturabilme adına bir güdüleme işlevini de yerine getirmektedir.

Medyanın doğru ve düzgün işleyen bir kamuoyu oluşturma noktasında etkisi son derece büyüktür. Medyanın haber verme, isteklendirme ya da eğlence gibi birçok

işlevinin de ötesinde, en önemli rolü belirli bir algı yaratarak, o algıyı yönlendirme gücünü elinde bulundurmasıdır. Bu nedenle günümüzde medya sadece herhangi bir olgu, olay, haber üçgeni içinde çift taraflı bir iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda toplumsal algının belirli bir yöne doğru evrimleşmesi adına da çok önemli bir konumda bulunmaktadır. Yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü erk olarak adlandırılan medya, küreselleşmenin etkisiyle oluşan yenedünya düzeninde, hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle değerlendirebileceğimiz şekliyle kültüre yönelik etkileri ve kültürel dezenformasyonun oluşmasında da baş etkenlerden biridir.

Medyanın bu gücü ve etkinliği toplumsal birçok olayda, yine medya üzerinden oluşturulan “fikir havuzu” içerisinde, bir algı yaratma bakımından oldukça kritik bir noktada bulunmaktadır. Özellikle, toplumsal duyarlılığın belirli bir noktada toplanması ve sinerji yaratmasını gerektiren kadına şiddet konusunda, medyanın olaya yaklaşımı, olayı yansıtış biçimi, kamuoyu oluşturma bakımından kendine biçtiği rol ve de söz konusu olayı takip etme konusunda gösterdiği yaklaşım çok önemlidir.

Demokratik yapılarda medyada tam ve özgür bir iletişim ortamının olması gerektiği miti etrafında örgütlenen medya, bu işlevini toplumun birçok grubunu dışlayarak, gerçekleştirdiğini savunmaktadır. Medya toplumdan dışlanan birçok grup ve kesim adına konuşup, bu grupların temsil edilmeleri konusunda ise çekinceli davranmaktadır. Bu grupların en başında da kadınlar gelmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak da medya, 1960’ların sonlarından itibaren feministlerin ve feminist çalışmaların odağı haline gelmiştir (Ağduk, 2005: 2). Bireylerin düşünce ve davranışların biçimlenmesinde, değer yargılarının oluşmasında medyanın önemli ölçüde etkisi bulunmaktadır. Medyanın bireyleri ve toplumları etkileyebilme gücüne bağlı olarak, kadına ilişkin betimlemelerin nasıl yapıldığı, üzerinde durulması gereken bir konu haline gelmektedir. Medyada sunulan kadınlık betimlemeleri, kadına ve cinsiyet kimliklerine, kadın ve erkek arasındaki iktidar ilişkisine yönelik toplumsal algıyı biçimlendirmekte, mevcut kalıp yargıların pekiştirilmesini, hatta kimi zaman da üretilmesini sağlayarak, kadının ikincil konumunu güçlendirmektedir. Bu nedenle 1970’lerde başlayıp günümüze kadar devam eden feminist medya çalışmalarında kadına ilişkin betimlemeler, sembolleştirme ve stereotipler üzerine değerlendirmeler yapılmakta ve medyadaki cinsiyetçi yaklaşımın altı çizilmektedir (Kayadelen, 2010: 52-53).

Kadına yönelik şiddetin vurgulanması ve herkesin bir sorunu haline gelmesini sağlama konusunda medya önemli bir araçtır. Çünkü medya aracılığı ile herkes her habere ulaşabilmekte ve bilgi sahibi olabilmektedir. Ayrıca bir siyasi baskı aracı olarak gerçekten şiddetin önlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü medya da çıkan haberler hükümetlerin konu hakkında önlem almasını sağlamakta ve şiddet uygulayacak olanlara caydırıcı cezaların verildiği dile getirilerek önleme söz konusu olmaktadır.

Medya her zaman kontrol altında tutulmakta veya tutulmaya çalışılmaktadır. Çünkü medya dünyadaki en büyük güçlerden biri haline gelmiştir. İnsanları istediği gibi yönlendirebilen, iktidar sahiplerini yerinden koltuğundan edebilecek bir güce sahiptir. Bunun için iktidar güçleri işlerin iyi gittiği dönemlerde medyayla sıkı ilişkiler kurmuş bu ilişkinin bozulmasıyla da yasaklama yoluna gitmiştir.

1.2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET KAVRAMI

Şiddet gelişmiş ve gelişmemiş ülkelerde yaşanan ortak problemdir. Güçlü ile güçsüz arasında yaşanır ve üstünlük kurma amacıyla yapılmaktadır. Köken olarak insanın eşitliğe tahammül edememesi sonucu doğmuştur. Şiddetin güçlüden güçsüze doğru yönelmesinin en yaygın halini kas gücü olarak üstün olan eril cinsin dışı üzerinde üstünlük kurma çabası olarak görebiliriz. Dünya yüzeyinde geçmişten günümüze kadar güçlü her zaman psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddet kullanarak kendi tatminini sağlamış korku yayarak, baskı kurarak karşısındaki bireyi veya grupları pasifize etmiştir.

Gelişmiş ülkeler ve geri kalmış ülkelerde yaşanan şiddetin aslında gelişmek ve modernleşmekle bağlantısının olmadığını şiddetin insani bir özellik olduğunu göstermektedir. Şiddet bireyin birinci derecedeki yakınlarından gelebileceği gibi yabancılardan da gelmektedir. Uygulayıcılar olarak bireysel olacağı gibi devlet, grup, cemaat kökenli de olabilmektedir. Uygulayıcılarda ki çeşitlilik uygulananlar arasında da görülse bile ağırlıklı olarak kadınlar ve çocukların şiddet görme oranı daha fazladır. Toplumsal değişim, ekonomik buhranlar, kıtlık, savaşlar gibi kritik dönemler çocuklar ve kadınlara kötü deneyimler yaşatmaktadır. Bu gibi kritik dönem ve olaylar sonucu kadınların fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete yakalanma oranı çok daha artmaktadır.

Kadına yönelik aile içi şiddet, kültürel, coğrafi, dini, toplumsal ve ekonomik sınırları aşan küresel düzeyde bir sorundur. İnsan hakları açısından, toplumsal cinsiyet

temelinde bir insan hakkı ve özgürlük ihlali olan kadına yönelik aile içi şiddet, kadınların toplumsal ve ekonomik yaşamda yerlerini alma haklarından çeşitli biçimlerde yoksun kalmalarına, bunun da ötesinde fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları yaşamalarına, sakat kalmalarına ve yaşamlarını yitirmelerine sebep olmaktadır. Aile içi şiddet vakalarının önemli bir kısmında suç failleri çoğunlukla eş veya kadının birlikte olduğu kişiler veya diğer aile bireyleridir. Fiziksel şiddet özellikle kadının eşinin veya birlikte olduğu kişiler tarafından gerçekleştirildiğini ortaya koymuştur. Aile içinde yaşanan şiddet insan üzerinde psikolojik ve fiziksel çok fazla olumsuz etki bırakmaktadır. Aile içinde özellikle kadına ve çocuğa karşı şiddet en yaygın olanıdır. Çünkü kadın ve çocuk, ailenin diğer fertlerine göre kendisini savunma noktasında daha dezavantajlı durumdadır.

Özellikle ataerkil toplumlarda erkek, kendisini evin hâkimi ve reisi olarak gördüğü, aile fertlerinin davranışlarından ve terbiyesinden kendisini sorumlu hissettiğine inandığı, fiziksel gücünün farkında olduğu ve diğer aile fertlerinin de bunun farkında olmasını istediği için, vb. pek çok sebepten dolayı, aile fertlerine şiddet uygulama hakkını kendisinde bulabilmektedir. Oysa hiçbir gerekçe ya da dayanağın şiddeti haklı ve meşru göstermesi mümkün değildir. Bazı ataerkil toplumlar, sosyalizasyon sürecinde erkeğe bunu hak olarak öğretmesine rağmen, hiçbir insanın bir diğerine şiddet uygulayabilme hakkının olmadığı, bugün kabul edilen bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadına yönelik şiddet olgusunu açıklamadan önce şiddet kavramı üzerinde durmak gerekir.

1.2.1. Şiddet Kavramı

Günümüzde şiddet, ilkel ve insanlık dışı bir uygulama olarak kabul edilmektedir. Ancak bütün toplumların şiddete bakış açıları aynı değildir. Bazı toplumlar, şiddeti doğal olarak algılamakta, bazıları da terbiye amaçlı şiddetin desteklenebileceğini savunmaktadır. Bu algı, toplumların kültürel yaşamından sosyal yaşamına kadar birçok etkenden dolayı farklılık göstermektedir.

Şiddet insanın var olmasıyla birlikte yaşamın bir parçası olarak farklı şekillerde değişiklik göstererek günümüze kadar devam etmiştir. İnsanlığın var olmasından

günümüze kadar çeşitli şekillerde insan yaşamının bir parçası olmuş olduğu düşünülen şiddet, her birimizin bilerek ya da bilmeyerek bir şekilde başvurduğu ya da maruz kaldığı bir olgudur (Erdal, 2012: 12)

“Şiddet sözcüğünün Arapça dan Osmanlıca ya geçip 15. Yüzyılda da dilimize dinsel metinlerle girdiği sanılmaktadır. Tekil kullanımı ”şidd” çoğul kullanım “şiddat” tır (Develioğlu, 1986: 1193). Türkçe Sözlük bugün “şiddet” sözcüğünün açıklamasını”1. Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğnlik sertlik, 2. Hız: rüzgarın şiddeti, 3. Mecaz(duygu ve davranış için) aşırılık olarak yapmaktadır (www.tdk.gov.tr.). Şiddet bu açıdan değerlendirdiğimizde, bireylerin canına veya malına yönelik olarak gerçekleştirilen zarar verici davranışları ifade etmek için kullanılan bir kavramdır.

Şiddetin tanımı onu tanımlayan kişiler ve bu kişilerin amaçları doğrultusunda farklılıklar gösterse de Dünya Sağlık Örgütü “şiddeti” şu şekilde tanımlamaktadır: “Fiziksel güç ya da kuvvetin, amaçlı bir şekilde kendine, başkasına, bir gruba ya da topluluğa karşı fiziksel zarara ya da fiziksel zararlar sonuçlanma ihtimalini artırmasına, psikolojik zarara, ölüme, gelişim sorunlarına ya da yoksunluğa neden olacak şekilde tehdit edici biçimde ya da gerçekten kullanılmasıdır” (World Health Organization, 2002).

Şiddet kavramı, yasadışı olarak fiziksel zor kullanımına işaret eder. Metaforik genişletme yoluyla, birinin itibarını zedeleme anlamında daha hafifi fiziksel edimlere de gönderme yapar. İngilizce’de violate (tecavüz etmek/ ihlal etmek) fiili, violence (şiddet)’in ilginç bir tamamlayıcısıdır. Bu bağlamda kendi başına şiddet kavramı, fiziksel zor yoluyla sınırlama veya tahrip ve bu fiziksel zorun hukuk ötesi olarak değerlendirilmesi birincil anlamlarına sahiptir. Şiddet olayları insanları sindirmek, korkutmak için yaratılan olay ya da girişimler olarak tanımlanmaktadır (Artun, 1996: 29).

Şiddet bireysel ve toplumsal bir olgu olarak psikolojik, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik boyutları olan bir olgudur. İnsanın doğasında mevcut bastırılmış bir davranış biçimi olan şiddet; sert, katı davranıştır.

Şiddetin toplum içinde, toplum tarafından nasıl sunulduğu, nasıl kabul gördüğü de önemlidir. Çünkü kabul gören şiddet de meşrudur. Hatta şiddet genellikle bir yaşam biçimi olarak benimseniyorsa sorun olarak görülmez ve sorun çözmenin bir aracı olarak

onay görür (Ergil, 2001: 40). Bu nedenle şiddetin kanıksanması ve alışkanlık haline gelmesi konusu, toplumsal reflekslerin yaklaşımı kadar kültürel öğelerin de birlikte düşünülmesini gerektiren bir sorunsalı ortaya çıkarmaktadır.

Şiddet, aynı zamanda bireylerin ya da grupların bir güç gösterisi şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bireyler ya da gruplar şiddeti bir siyasi avantaj elde etmek için kullanmaktadırlar. Bu nedenle bireyler kendi kişisel şiddet yeteneklerini sergilemeye önem vermektedirler. Buradan da “Şiddet, şiddeti doğurur” eğiliminin insan beyninin psikolojik yapısından kaynaklanmaktan çok, insanlar arası ve sosyal etkileşimin temel ve belki de evrensel bir mantığından geldiği iddia edilebilir (Parkin, 1989: 18). Bu nedenle şiddetin ne şekilde ya da ne yönüyle olursa olsun, fiziksel veya psikolojik olmasından çok, kişiler ya da gruplar arasındaki “iktidar mücadelesinin” bir ürünü olduğunu söylemek çok gerçekçi olacaktır. Bir tarafın diğer tarafa her çeşit yoldan kendi gücünü göstererek, gayri ahlaki bir şekilde egemen olma mücadelesinin bir tezahürü olarak da değerlendirilebilmektedir.

İnsanlarda kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onurunu kırmak, huzura son vermek; birinin hakkını çiğnemek, hırpalamak, incitmek ve canını acıtmak için zor kullanmak; yıkıcı aşırı davranışlarda bulunmak, aşırı derecede öfke etmek şeklinde kendini gösteren (Yavuz ve Ardalı, 2001: 143) şiddet, bir insana isteği dışında kabul ettirilen bir durum, davranış, v.s. ile başlayıp manevi veya fiziksel baskı uygulamaya, işkence yapmaya, sakat bırakmaya hatta öldürmeye kadar sonuçlar doğurabilen geniş nitelikli bir olgudur. Bu nedenle, toplumun, toplumsallığın, yapıların ve hiyerarşik ilişkilerin şiddete etki ettiğini dikkate almak gerekmektedir (Ergüden, 2001: 110).

Bu açıdan şiddet, kurallara karşı gelen insana özgü bir davranıştır. Şiddete başvuran kişide, toplumsal normlara ve hukuk kurallarına karşı bir saldırı niyeti bulunmaktadır. Bu nedenle sözgelimi, dikkatsizlikle trafik kurallarını ihlal ederek yaralama veya ölüme neden olan kimsenin eylemi, şiddet olarak görülmemektedir (Dönmezer, 2001: 215)

Şiddet ile fiziki çevre arasında bir ilişki bulunmaktadır. İçinde yaşanılan çevrenin değişmesi ve bozulması, kültürün yozlaşmasına ve yıpranmasına yol açmaktadır. Kültürün bozulması, insanın ruh ve beden yapısında bozulmalar ve değişimler ortaya

çıkarmaktadır. İnsanın iç âleminde meydana gelen bir tahribat, onun yaşantısına olumsuzluk ve iyi geliştirilemeyen ilişkiler şeklinde yansımaktadır. Sosyal ve kültürel ortamdaki tahribat, insanların psiko sosyal bütünlüklerinde, onarılması güç bir çöküntüye yol açmaktadır. Güvensizlik, ümitsizlik ve bastırılmış öfke içinde yaşayan kişiler, depresif bir zeminde güvensiz ve kuşkucu bir davranış kalıbı geliştirebilmektedir (Balçoğlu, 2001: 34).

Saldırganlık veya şiddet, genellikle bir engelleme sonucu ortaya çıkmaktadır. Birey kendini gerçekleştirme ve geliştirme konusunda, çok kısıtlı olanaklarla karşılaşınca ve güçlük, sınırlı imkân şeklinde beliren engelleme söz konusu olunca, kendini şiddete başvurarak ifade etmek istemektedir (Tezcan, 2001: 107). Uygulayan veya mağduru olan kişinin yaşadığı şiddet ve saldırganlık, bu anlamda yaşanan fiziki mekânsal değişimlerden olduğu kadar sosyal ve kültürel çevreyle ilişkilidir. Nitekim bir sosyal davranış olan şiddetin ortaya çıkmasında ve yaşamasında sosyal ve kültürel çevrenin payı büyüktür.

Yukarıda şiddetin değişik tanımlamalarına yer verdik. Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere şiddetin ortak noktası bir kişiye veya bir nesneye karşı fiziksel veya psikolojik olarak güç kullanmaktır. Bu güç genellikle gücünün güçsüze ve acize karşı kullandığı bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca şiddet diğer kültürel olgulara benzemez, çünkü toplumun yediden yetmişe her kişisi ve her tabakadan insanları ile ilgilidir. En kaba, en sert, en açık biçimiyle olduğu gibi en zarif, en süslü, en örtülü biçimleriyle de gerçekleşebilir. İşte şiddetin bu çok biçimli özelliği onu diğer kültürel olgulardan ayırmaktadır (Büker ve Kıran, 2010: 29).

Maruz kaldığımız eylemlerin şiddet olarak adlandırılması için illaki fiziksel bir yaralanma veya bir hasara sebep olması gerekmeyip ruhsal açıdan da şiddete maruz kalınıp zarar görülebilmektedir. Böyle durumlar ruh sağlığımızı ve psikolojimizi etkilemektedir. Bu açıklamalar ışığında insanların ruhsal veya fiziksel durumunu inciten, yani zarar veren, hayatın rutin akışını tehdit eden durumlarda da şiddet olduğu söylenebilmektedir.

Şiddet, insan hayatının herhangi bir döneminde, farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Ancak insanlar, şiddetle en erken ve fazla aile içinde karşılaşmaktadırlar. İnsan üzerinde en fazla tahribata sebep olan şiddet şeklinin de aile

içinde yaşanan şiddet olduğu bilinmektedir. Bilindiği gibi aile, insanların ilk etkileşimde bulundukları yerdir. İnsanların sosyalleşmeye ilk başladıkları, ilk temel eğitimlerini alıp, duygusal gelişimlerinin temellerinin atıldığı bu yerde, uğrayacakları şiddetin etkisinin çok daha büyük olacağını söylemeye gerek olmadığı görülmektedir.

Günlük hayatımızda şiddetin çeşitli formlarından mümkün olduğunca sakınabildiğimiz halde, medya içeriklerinden maruz kaldığımız şiddetten diğer şiddet çeşitleri kadar sakınabilmemiz mümkün değildir. Bu nedenle medya ve medya ürünleri üzerinden maruz kaldığımız medyada şiddetin görsellerinin günümüzde hayatımızın bir parçası haline gelmiş olduğu görülmektedir. Yaşamımızdaki yerlerinden dolayı medya araçları ve ürünlerinden vazgeçebilmesinin hayalden öteye gidemeyeceği gerçeğinin kabul edilmesiyle, onunla yaşamayı öğrenerek medyada yer alan şiddet ve görsellerinin olumsuz etkilerinden daha az etkilenebilmek mümkün olabilmektedir (Erdal, 2012: 83).

Toplumsal yaşamda rastlanan şiddet şekilleri aşağıdaki gibidir (www.amorgi.org.tr).

Kendine dönük şiddet: İntihar, bedene zarar verici uygulamalardır.

Kişiler arası şiddet: Kadına, çocuğa, yaşlıya yönelik şiddet, flört şiddeti (dating), aile içi şiddet bunlar arasında sayılır.

Organize şiddet: Uluslararası şiddet, kolektif şiddet, politik şiddet, iktidar şiddeti, iktidara karşı şiddettir.

Medya Şiddeti: Yazılı ve görsel basında şiddet içeren görüntü, ses ve yazı ile ortaya çıkan şiddettir.

Diğer şiddet şekilleri: Çete şiddeti, kan davaları, sokak şiddeti, insan ve organ ticareti, pornografi, homoseksüel ve lezbiyenlere yönelik şiddet, azınlıklara yönelik şiddet, işyerinde, okulda ve spor olaylarında karşılaşılan şiddettir.

Konumuzla ilgili olarak kadına yönelik aile içinde meydana gelen şiddetten de bahsetmek ve kişiler arası şiddet türlerinden olan aile içi şiddeti biraz daha ayrıntılı ele almak gerekmektedir.

Aile içi şiddet: Aile içinde şiddet olgusu, önceleri “aile-içi” bir konu olarak görülmekte ve uygulamada da bu bakış açısıyla ele alınmaktaydı. Aile içerisinde kadına ve çocuğa yönelik şiddet, günümüzde öldüren bir salgın hastalık olmaya devam etmekte

(Tokuç, Ekuklu ve Avcıoğlu, 2010: 832-847) ve çözülmesi gereken sorunların başında gelmektedir.

Aile içi şiddetin algılanması ve tanımlanması her zaman toplumun ve bireylerin kültürel değerleri üzerine şekillenmektedir. Bu nedenle şiddet kullanımı, toplumun benimsediği ve meşru gördüğü bir amaç için gündeme geldiğinde o davranışın şiddet olarak algılanıp algılanmaması da oldukça güç olmaktadır. Birçok toplumda kadına şiddet uygulaması kabul edilebilir bir davranış olarak algılanmakta ve evliliğin sıradan bir özelliği olarak görülmektedir (Güler, Tel ve Tuncay, 2005: 51-56).

Aile içerisinde şiddet, dayaktan tacize, ekonomik istismara, fiziksel ve psikolojik baskıdan ölümcül yaralamaya kadar, oldukça geniş bir yelpaze biçiminde görülmektedir. Özellikle geleneksel toplumlarda ya da geleneğin yoğun olarak hissedildiği toplumlarda erkek, şiddet uygulamayı tekelinde bulundurmaktadır. Çünkü erkek çocuğa, sosyalleşme sürecinde kadından üstün olduğu sürekli olarak işlenmektedir. Böyle bir kültürel ortamda yetişen erkek, baskıcı, buyrukçu, despot ve en küçük problemlerin çözümünde bile şiddete başvurmaktan çekinmeyen bir kişilik yapısı geliştirmektedir. Bu yapıdaki bir baba, aile içi ilişkilerde eşi de dâhil olmak üzere çocuklarına şiddet uygulayabilmektedir. Düşük sosyoekonomik yapı içerisinde kadın ve çocukların şiddete maruz kalması, eşler arası rollere bağlı olarak boyun eğme ve itaati arttırdığını gözler önüne sermektedir.

Düşük sosyoekonomik gelir seviyesine sahip ailelerde şiddet olaylarının fazla olduğu görülmektedir. Ekonomik sıkıntılar arttıkça ailede aile reisi konumunda olan erkek şiddet uygulama eğiliminde bulunmaktadır. Daha çok dolaylı olarak varlığını hissettiren psikolojik etmenlerle birlikte ele alınan ekonomik şiddet, kişinin parası, diğer ekonomik kaynakları veya faaliyetleri üzerinde tam kontrole sahip olmaktır. Kadına ve çocuğa yönelik ekonomik şiddet, temelde bir erkek suiistimalidir. Düşük sosyoekonomik yapı içerisinde kadının cinsiyete dayalı beklentileri sınırlanmaktadır. Yani kadının şiddete bakış açısı yaşadığı toplumun kültürüne, mevcut yasal düzenlemelere, kadının eğitim ve sosyoekonomik düzeyine göre değişmektedir (Güler ve diğ., 2005: 52).

Kadınların ekonomik imkânlara, fırsatlara ve güce erişimi dünyanın her yerinde düşük sosyoekonomik yapı içerisinde engellenmektedir. Toplumun kültürel ve sosyal

yapısı, dini inançlar, sosyal izolasyon, katı toplumsal roller, fakirlik, kadın erkek eşitsizliği, kendi kendini kontrol yetersizliği ve zayıf kişilik gibi kişisel karakterler ekonomik şiddet riskini arttırmaktadır (Gürkan ve Coşar, 2009: 125).

Fiziksel ve cinsel şiddet ise aile içerisinde kadına ve çocuğa karşı en çok uygulanan şiddet türü olmakta ve direkt olarak görülebilmektedir. Fiziksel olarak güçlü olan erkeğin kontrol etmek, cezalandırmak, korkutmak, güç gösterisinde bulunmak ve baskı kurmak amaçlarıyla fiziksel anlamda güçsüz olan kadına karşı şiddete başvurduğu görülmektedir. Kadınların aile içinde yaşadığı şiddetin çeşitleri özetle şu başlıklar altında toplanabilir (Yıldırım, 1998: 28):

- “Yetersiz fiziksel ve duygusal ilgi demek olan ihmal,
- Anlayış, sevgi ve sempati görememe demek olan duygusal-psikolojik şiddet,
- Tehdit, aşağılama, küçümseme, sindirme, bezdirme vb.den oluşan sözel şiddet,
- İtip kakma, tokatlama, yaralama, dövme, yakma vb.den meydana gelen fiziksel şiddet,
- Fiziksel şiddetin bir üst boyutu olan ensest, tecavüz ve fahişeliğe zorlanma gibi çeşitleri bulunan cinsel şiddet.”

Aile içi şiddetin en yaygın hali olan kadına yönelik şiddetin kavramlar ışığında inceleyelim.

1.2.2. Kadına Yönelik Şiddet Kavramı

Kolayca tahmin edileceği üzere kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri neredeyse evrensel bir olgudur ve dünyanın her tarafında bulunmaktadır. Bu durum elbette erkeğin egemenliğine dayalı toplumsal yapıda daha sık görülür ve bu uzun bir tarihselliğin ürünüdür. Kadına yönelik şiddet, erkek ve kadın arasındaki tarihsel olarak eşitliğe dayanmayan güç ilişkilerinin bir göstergesidir. Erkekler iki cinsiyet arasındaki bu eşitsizlikten cesaret alarak kadınlar üzerinde hâkimiyet kurmuşlar, onlara karşı ayrımcılık uygulamışlar ve onların gerçek anlamda ilerlemesini önlemeye çalışmışlardır. Kadına yönelik şiddet dünyada, bütün kültürlerde ve toplumlarda yaygın olarak görülen evrensel bir olaydır. Kadına yönelik şiddet aile içinde ve dışında olmak

üzere her iki alanda da yer almaktadır. Aile içinde şiddeti uygulayanlar olarak özellikle erkekler gösterilmektedir.

Kadınlara karşı aile içi şiddet, toplumun erkek egemen yapısından kaynaklanmaktadır. Erkek egemen siyasal, toplumsal ve ekonomik yapılar, aile içi şiddeti beslemekte ve kadınlara şiddetten çıkış yollarını kapatmaktadır. Dolayısıyla aile içi şiddeti üreten dinamikler, yalnızca aile içindeki dinamiklerden değil, toplumun toplumsal, hukuksal, ekonomik, geleneksel, siyasal ve eğitimsel yapısı içerisinde kadını ayrımcılığa uğratan ve onu erkeğe bağımlı kılan mekanizmalardan kaynaklanmaktadır. Erkeğin toplumun ataerkil geleneklerinden kaynaklanan kadına göre üstün konumu, kadının erkeğe hizmet etmesinin ve erkeğin aile içi kararlarda kadından daha fazla söz sahibi olmasının “doğal” görülmesi de şiddeti besleyen diğer unsurdur (İlkkaracan, Gülçür ve Arın, 1996: 25).

Kadına yönelik şiddet genellikle aile içerisinde bulunan eş, baba ya da ağabey gibi kendisinden güç ve hiyerarşi olarak üstün bildiği kişilerce uygulanmaktadır. Bu sebep ile kadın yaşadığı şiddeti son safhasına kadar kabullenmekte ve sessiz kalmaktadır. Ancak şiddetin son safhası bazı durumlarda cinayet ile sonuçlanabilmektedir.

Kadına yönelik şiddet her ülkede, toplumda, işyerlerinde ve ailede karşılaşılan “cinsiyete dayalı şiddet” olarak değerlendirilen bir olgudur. Ciddi bir toplumsal sorun haline gelen bu olgu, sadece fiziksel boyutta kalmamakta, cinsel ve hatta psikolojik şiddet şeklinde yer almaktadır. Kadına yönelik şiddetin her şeklinin, son yıllarda yaygınlaşarak devam ettiği görülmektedir. Kadınlar üzerinde önemli ve iyileştirilmesi zaman alan fiziksel ve ruhsal sorunlara yol açmaktadır. Kadına uygulanan şiddetle sadece kadın yara almamakta, yetiştirilen nesil yok edilmektedir. Unutulmaması gereken nokta, çocukları yetiştiren ve en yakın iletişimi sağlayan kadındır. Kadının annelik rolünün çocuğun gelişiminde önemli bir yeri vardır. Bu nedenle kadının fiziksel ve psikolojik yıkımı çocukları da derinden etkilemektedir.

Kadına yönelik şiddeti değerlendirirken, şiddetin genel görünümünden fazlaca soyutlamak bir yanlışlığa yol açabilir. “Şiddetin cinsiyeti olmadığı” ön kabulüyle beraber, kadının toplum içindeki konumu değerlendirildiğinde bir ayrımın gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır. Kadına yönelik şiddet, bir insan hakları ihhalidir. Bunun

temelinde de, kadına karşı ayrımcılık yatmaktadır. Bunun dereceleri değişse de görülmediği yer yoktur. Başka bir deyişle bu kavram küresel bir özellik göstermektedir.

Kadına yönelik şiddet, çeşitli biçimlerde günümüzün en ciddi toplumsal sorunlarından biri olarak asırlardan bu yana da tüm dünyada maalesef varlığını göstermeye devam etmektedir. Kadına yönelik şiddetin birçok tanımı yapılmaktadır. Kadına yönelik şiddet kavramı adından da anlaşılabilirliği gibi toplumsal cinsiyete dayalı olarak gerçekleştirilen şiddet eylemlerini tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Kadınlar çok eski tarihlerden itibaren şiddet eylemlerine maruz kalmalarına karşın, bu eylemlerin uluslararası kanunlar aracılığı ile yasalaşması ancak kadına karşı ayrımcılığı önlemeyi amaçlayan uluslararası sözleşmelerden sonra ortaya çıkmıştır. Bunlardan en son ve resmi olanı kadına yönelik şiddet tanımı Birleşmiş Milletler tarafından yapılmış olanıdır.

Kadına yönelik şiddet tanımının kapsamlı bir biçimde doğrudan yapılması 1993 yılında Birleşmiş Milletlere üye olan devletlerin imzaladığı “Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri” de geçmektedir. Bu bildiriye göre “kadına yönelik şiddet eylemi, ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma” şeklinde tanımlanmaktadır (Halıcı, 2007: 31-32).

Birleşmiş Milletler, “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme’de” kadınların belirli haklardan yararlanmasının engellenmesini ayrımcılık olarak tanımlar. “Sözleşme açıkça cinsiyete dayalı şiddeti vurgulamasa da bir üye devlette cinsiyete dayalı şiddetin varlığı, sözleşmenin ihlal edilmesi anlamına gelmektedir.” (Halıcı, 2007: 31-32). Bu bakımdan söz konusu sözleşmenin kadına yönelik şiddet eylemlerini ayrımcılığın bir türü olarak algılayıp, şiddetin, kadını temel haklarından mahrum etme anlamına geleceğini zımni olarak vurgulamış olduğunu belirtmek, yanlış bir değerlendirme olmayacaktır.

4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Platformu ve Pekin Deklarasyonu’na göre kadına yönelik şiddet:

- Dayak dâhil aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet evdeki kız çocuklarının cinsel istismarı, çeyizle bağlantılı şiddet, evlilikte

tecavüz, kadının cinsel organına zarar verme ve diğer geleneksel uygulamalar, nikâh dışı şiddet ve istismarla bağlantılı şiddet;

- Tecavüz, cinsel taciz, işyerinde, eğitim kurumlarında ve başka yerlerde sarkıntılık ve cinsel zorlama dâhil toplum içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, kadınların alınıp satılması ve fahişeliğe zorlanması;
- Nerede olursa olsun, devletin yürüttüğü ve göz yumduğu fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet.
- Kadınlara yönelik şiddetin diğer türleri arasında, silahlı çatışma durumlarında kadınların insan haklarının ihlal edilmesi, özellikle cinayet, sistematik tecavüz, cinsel kölelik ve gebeliğe zorlama vardır.

Kadınlara yönelik şiddet hareketleri, aynı zamanda zorla kısırlaştırma ve düşüğe zorlama, kontraseptiflerin zorla baskıyla uygulanması, kız bebeklerin öldürülmesi ve doğum öncesi cinsiyet seçimini de kapsamaktadır.

Deklarasyonda kadına yönelik şiddetin birçok tarafını ilgilendiren tanımlamalar yapılarak ilk defa uluslararası bir sözleşmede kadına şiddet kavramı açıklanmakta ve bir kalıba sokulmaktadır. Bu sözleşmeyi imzalayan taraf devletler de bu tanımlamalara göre kendi ülke kanunlarında düzenleme ve yeniliklere başvurmaktadırlar.

1.2.2.1. Kadına Yönelik Şiddet Türleri ve Şiddetin Nedenleri

Kadına yönelik şiddetin fiziksel saldırıyı içermese de alabileceği sözel, duygusal ve cinsel boyutlarını bilmekteyiz. Kadına yönelik şiddet tartışılırken üzerinde durulması gereken en önemli konulardan birisi de farklı şiddet türlerinin olduğudur. Şiddet genelde fiziksel olsa dahi, cinsel, psikolojik ve ekonomik olarak da meydana gelebilmektedir. Şiddetin nedenlerinin anlamak ve toplumsal yapıda şiddeti meydana getiren ve besleyen unsurları analiz etmek için, öncelikle şiddetin farklı türlerine değinmek gerekmektedir.

Ülkemiz de genel olarak şiddet, insanların fiziksel anlamda birbirlerine zarar vermesi olarak bilinmektedir. Kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda da genellikle kadına yönelik fiziksel şiddet ön plana çıkmakta ancak kadın maruz kalmış olduğu

farklı şiddet türleri ile de mücadele etmektedir. Şiddet toplumsal ya da kişisel zararlara neden olabilmektedir.

Kadına yönelik şiddet türleri şu şekildedir:

Fiziksel şiddet: Genel olarak kişiye fiziksel olarak zarar vermeyi amaçlayan vurma, tokat atma, itme, herhangi bir aletle yaralama, sağlıksız koşullarda yaşamaya zorlama gibi hareketleri içermekte ve öldürmeye kadar uzanan çok geniş bir kapsama alanı bulunmaktadır.

Kadına aile içi veya dışından uygulanan fiziksel şiddet; tokat atma, bir şey fırlatma, tartaklama (Türkiye İstatistik Kurumu, 2011: 19), itme, saç çekme, bir cisimle veya yumrukla vurma, dövme, tekmeleme, sürükleme, boğazını sıkma, bir yerini yakma, bıçak, silah gibi aletlerle tehdit etme ve bunları kullanma (Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008: 35), sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmak, sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olmak suretiyle bedensel zarara uğratmak (Kadın Dayanışma Vakfı, 2008: 31), işkence yapmak, evden kovmak, fiziksel güç kullanarak evden çıkmasına engel olmak (Dağlar ve Demir, 2009: 2-3), kadın sünneti gibi aile içi zarar veren şiddet, namus adına işlenen suçlar, tutku adına işlenen suçlar, çeyiz ilgili şiddet ve ölüm tehdidi, şeklindeki davranışlar birer fiziksel şiddet örneği sayılmaktadır. Ayrıca, tecavüz örneğinde olduğu gibi, diğer şiddet türleri kapsamı içinde yer alan birçok fiziksel şiddet örnekleri de söz konusudur.

Cinsel şiddet: Genel olarak taciz, tecavüz, ensest, zorla evlendirme gibi konuları içermektedir. Cinsel hedefli olsun olmasın kadına istemi dışında yöneltilen her türlü cinsel içerikli söz veya eylemde cinsel şiddettir.

Kadını istemediği yerde, istemediği zamanda ve istemediği biçimde cinsel ilişkiye zorlamak, çocuk doğurmaya zorlamak, kürtaja zorlamak (Sendikal Güç Birliği Platformu, 2011: 3), fuhşa zorlamak, cinsel organlarına zarar vermek, cinsel özellikleri bakımından başka kadınlarla kıyaslamak (KDV, 2008: 31) aşırı şüphe ve kıskançlık göstermek, kadını istediğinden daha açık giyinmeye zorlamak, kadının cinsel isteklerini, ihtiyaçlarını önemsememek, dikkate almamak veya alay etmek, frijid, soğuk gibi isimler takmak, açıkça başka kadınlara ilgi göstermek, cinselliği bir ceza yöntemi olarak kullanmak, acıtarak, hoyrat cinsel ilişkide bulunmak, tecavüz etmek, cinsel bölgelere

aletle işkence etmek, fuhşa zorlamak, ensest (Dağlar ve Demir, 2009: 2-3), kadınların ve kızların ticareti cinsel şiddet tanımı içinde yer alırlar.

Psikolojik şiddet: Genel olarak aşağılama hakaret etme dalga geçme ve bunun gibi davranışları içermektedir. Partnerlerin kendi aralarında kullandıkları dil, bireylerin birbirlerine karşı olumsuz tavırları da şiddet kapsamına girmektedir.

Kadına bağırarak, hakaret etmek, aşağılamak, başka kadınlarla kıyaslamak, korkutmak, aşırı kıskanmak, kadının nasıl giyineceğine, nereye gideceğine, kimlerle görüşeceğine karar vermek, kendisine veya çocuklarına zarar vermekle hatta öldürmekle tehdit etmek, diğer insanlarla ilişkilerini sınırlamak, kendini geliştirmesine engel olmak, yaşadığı şiddetin sorumlusu olarak göstermek, kültürel farklılıklarını reddetmek, bastırmaya çalışmak veya bu gerekçeyle kötü muamelede bulunmak (KDV, 2008: 31) şeklindeki uygulamalar birçok kadının hayatındaki rutinler olarak varlıklarını sürdüren psikolojik şiddet örnekleridir.

Kültürel Şiddet: Eşin, ailenin dışında aşiret gibi daha kalabalık akrabalık organizasyonlarının da kadınlar üzerinde baskı, kontrol ve şiddet uygulamaları, bunun meşru görülmesi hatta kadınların yaşam hakkının ellerinden alınması (töre cinayetleri), kadının aile baskısı nedeniyle eşinden ayrılamaması v.b. durumlar bu kategoriye örnek olarak verilebilir.

Ekonomik şiddet: Genel olarak “bireylerin çalışmalarını ve gelir sağlamalarının engellenmesi, çalışmaya zorlanmaları, kişisel kazançlarına veya mal varlıklarına el koymak, bunları yönetmelerine engel olmak şeklinde ortaya çıkan davranışlar” olarak ifade edilmektedir (Erdem, 2007: 56).

Dar kapsamlı ekonomik şiddet; “eşin para vermemesi, harcamaları sınırlaması, kadının gelirene el koyması, zorla çalıştırılması ya da çalışmasına izin vermemesi” biçiminde tanımlanmaktadır. Geniş kapsamlı kadına yönelik ekonomik şiddet: “istemediği işte zorla çalıştırmak, kadının para harcamasının kısıtlamak, az para vererek çok şey beklemek, aileyi ilgilendiren ekonomik konulardaki kararları kadının fikrini sormadan tek başına almak (Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2010: 51), kadının parasını, şahsi mallarını elinden almak, kadının terfi etmesini engelleyecek kısıtlamalar getirmek (iş gezilerine, toplantılara, kurslara katılmasına engel olmak), kadının iş ile bulmasını kolaylaştırıcı becerileri geliştirecek etkinlikleri engellemek, iş yerinde olay

yaratmak suretiyle kadının işten atılmasına neden olmak (KDV, 2008: 31) ya da sağlığını bozmak gibi kadının ekonomik yaşamını etkileyen her türlü kaynaklara, kaynaklara erişime, erişim olanaklarına yönelik kısıtlama ve baskılardır.

Kadına yönelik şiddetin nedenlerine genel olarak baktığımızda, tarih boyunca kadının dövülmesi olağan karşılanmıştır. Kadınlara karşı aile içi şiddet toplumun erkek egemen yapısından kaynaklanmaktadır. Aile içi şiddeti üreten dinamikler, yalnızca aile içindeki dinamiklerden değil, toplumun toplumsal, hukuksal, ekonomik, geleneksel, siyasal ve eğitimsel yapısı içerisinde kadını ayrımcılığa uğratan ve onu erkeğe bağımlı kılan mekanizmalardan kaynaklanmaktadır.

Toplum içinde kadının statüsünün düşük olarak görülmesi kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasında önemli rol oynamaktadır. Kadının statüsünün düşük olması ailede ekonomik, sosyal ve psikolojik güç dengesizliğine neden olarak kadının şiddete uğraması için de uygun bir ortam oluşturmaktadır. Kadının statüsü üzerinde etkili bir başka faktör ise onun eğitimidir. Türkiye nüfusunun okuryazar olmayan bölümünün büyük kısmını kadınların oluşturması, eğitimdeki eşitsizliği ortaya koymaktadır. Eğitimsizlik kadının çalışma yaşamında yer almasını ve dolayısıyla ekonomik özgürlüğünü elde etmesini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu sonuç ise kadının güçsüzlüğünü artırmakta ve kadının şiddet görmesine neden olmaktadır.

Ayrıca erkeklerdeki saldırganlık duygusunun bastırılmamış olması kadınların şiddete maruz kalmalarının öncelikli sebepleri arasında gösterilebilmektedir. Saldırganlık duygusunun yoğun olduğu erkeklerde kadına yönelik şiddet ile birlikte bir rahatlama hissi ve kendini güçlü görme duygusunun yoğun olarak hissedildiği bilinmektedir. Kadına yönelik şiddet asırlar boyu değişik toplumlar da meydana gelmiş ve bundan sonra da erkeklerin var oluşunun devam ettiği sürece kadınların insan hakkı ihlali olarak karşımıza çıkacaktır.

Kadınların önem verdikleri ve hayatlarını üzerine kurmaya çalıştıkları değerler sosyalizasyon süreci içerisinde öğrendikleri toplumsal cinsiyet rolleri üzerine kuruludur. Kadınların kendi yaşamlarını deneyimlerini anlattıkları durumlarda, kullandıkları dile bakıldığında kadınlar için önemli olan değerler ortaya çıkmaktadır. Bu dilin anneliği, evliliği, çocukları ve buna benzer kavramlarla örülü bir dile sahip olduğu görülmektedir. Bu dil erkeklerin kullandığından farklıdır. Bir kadının dil repertuarında kendine güven

nadiren yer alan bir sözcüktür. Kadınların yaşamlarının her devresinde öğrenmiş oldukları uysal, sessiz, terbiyeli, hanım hanımcık bir varlık olmanın kadınlara yakıştığıdır. Kadınlar başkaları için var olan kişilerdir. Kiminin annesi kiminin karısı kiminin de kızıdır. Bu yüzden bu kişiler hep kendinden önce gelmektedir. Bir anne ve eş olarak yükümlülükleri onları diğerleri için var olan yapmaktadır. Bu bağlamda kadın kendisini değerli görmemektedir. Zaten kadının da değer olgusu ataerkil yapı tarafından sınırları çizilmiş bir değer olgusudur (İnceoğlu ve Kar, 2010: 45-48).

Genel olarak, kadına yönelik şiddetin temelinde yatan neden erkeklerin kadınları değersizleştirme çabaları ve kadının kendi değerinin bilememesi ve başkaları için yaşamaya çalışmasıdır. Kadınları değersizleştiren ataerkil bir sistemin egemen oluşudur. Bu ataerkil sistem kadını ikincil konumda tutmaya kararlı ve kadınları değersizleştirme çabalarını her türlü şiddetle pekiştirmektedir. Ayrıca toplumlarda kadının ikinci sınıf vatandaş olarak değerlendirilmesi şiddeti arttıran ve haklı gösteren bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK GERÇEKLEŞTİRİLEN ULUSAL VE ULUSLARASI YASAL ÇALIŞMALAR

2.1. ULUSAL MEVZUATTA MEVCUT OLAN VE YENİ YAPILAN YASAL ÇALIŞMALAR

Kadına yönelik aile içi şiddet, erkek ve kadınların eşitliği ile ilgili konular, değişik sivil toplum kuruluşları ve kadınlarında çabalarıyla kamuoyu ve değişik hükümetlerin devamlı gündemlerinde tutulmaktadır. Kadınların maruz kalmış oldukları şiddetin sorumlularının cezalandırılabilmesi ve kadınların haklarının korunması için yapılacak en etkin çözüm ve kontrol; ulusal düzeyde bir takım yasal düzenlemelerin yapılarak uluslar arası standartların kazanılmasını ve uygulanmasını sağlamak olacaktır.

Türkiye de özellikle son yıllarda Ceza Hukuku ve Medeni Hukuk alanında yapılan düzenlemelerle birlikte kadın erkek eşitliği ve kadınların haklarının korunması yolunda önemli adımlar atılmıştır. Fakat yapılan yasal düzenlemelerin sosyal hayatta karşılık bulamadığı ve başta kadına yönelik şiddet olmak üzere, siyasetten istihdama birçok alanda kadın erkek eşitliğinin sağlanmasından çok uzakta olduğumuz, yapılan araştırmalarla gözler önüne serilmektedir (Acar, 2008: 3).

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana kadınlara çeşitli alanlarda birçok hak tanınmış ve hayata geçirilmiştir. Bu döneme bakıldığında çoğu Batı ülkelerinde ülkemizde tanınan hakların çoğunun tanınmadığını görmekteyiz. Bu tanınan haklar seçme seçilme hakkından, çok eşliliğin kaldırılması gibi medeni alanda gerçekleştirilen ve hayata geçirilen uygulamalar olmuştur. Ayrıca Türkiye'nin laik devlet yapısı ve hukuk sistemi kadın erkek eşitliği konusunda günümüze kadar gelen yasal düzenlemelerin çerçevesinin belirlemede önemli olmaktadır.

Son yıllarda kadın haklarının ilerlemesinde ve gelişmesinde birçok kadın hareketinin etkili olduğu görülmektedir. Ayrıca uzun süren Avrupa Birliği'ne uyum çalışmaları neticesinde çıkan uyum yasaları da kadın haklarının Türkiye de gelişimine hız kazandırmaktadır.

Türkiye de kadına yönelik şiddet ile mücadelede gerçekleştirilen mevzuat değişiklikleri ve hali hazır da daha önceden bulunan düzenlemelere baktığımız da şunları görmekteyiz:

2.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Halen yürürlükte bulunan 1982 Anayasası kadın ve erkek arasında tam bir eşitlik içermektedir. Özel bir kaç madde dışında "herkes, herkim, hiç kimse" gibi ayrımcılık içermeyen ifadelere yer verilmiştir. Anayasanın genelindeki bu eşitlikçi yaklaşıma ek olarak eşitlik ilkesi 10. maddeyle ayrıca güvence altına alınmıştır. Bu madde; "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" şeklindedir. Ayrıca 50. maddeyle beraber kadınların fiziksel yeterliliğini aşan işlerde çalıştırılmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Anayasanın 10. ve 50. Maddeleri şunlardır:

“Kanun önünde eşitlik

Madde 10: Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar” (2709 Sayılı Anayasa, 1981: madde 10).

“Çalışma şartları ve dinlenme hakkı

Madde 50: Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz.

Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.

Dinlenmek, çalışanların hakkıdır.

Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir” (2709 Sayılı AY, 1981: madde 50).

Anayasanın ilgili maddelerine bakıldığında kadın ve erkeklerin her konuda eşit olduğu bu eşitliğin de Devlet tarafından korunması gerektiği dile getirilmektedir. Ayrıca kanun önünde de eşit şartlarda bulunan herkese aynı kanunun uygulanması gerektiği belirtilmektedir. Bunun yanında çocuk ve kadınların çalışma hayatında fiziksel ve ruhsal nitelikleri göz önüne alınıp buna göre çalışma şartlarının ayarlanması gerektiği belirtilmektedir. Burada kadınlara çalışma hayatında erkeklerden farklı olarak ayrıcalık tanınmaktadır.

2.1.2. Türk Medeni Kanunu

2002 yılında yürürlüğe giren Yeni Türk Medeni Kanunu, kadınların hakları konusunda düzenlemeler yapan kapsamlı bir yasadır. Bu kanunla kadın-erkek eşitliğine aykırı hükümler yürürlükten kaldırılmıştır. Kadınları, aile ve toplum içerisinde, erkekler ile eşit kılan, kadın emeğini değerlendiren bir düzenlemedir. Düzenlemenin yeni yapılan kısmında farklı maddelerde yapılan değişiklikler ile beraber kadın haklarının arttığı görülmektedir.

İlk olarak eski Medeni Kanun da kadın için 15, erkek için 17 olan evlenme yaşı Yeni Medeni Kanun ile değiştirilmiş hem kadın hem erkek için 17 olarak belirlenmiştir. Olağanüstü durumlarda ve hâkimin izniyle kız ve erkek çocukların 16 yaşında evlenmesine karar verilebileceği de düzenlenmektedir (4721 Sayılı Medeni Kanun, 2001: madde 124). Bu madde ile kız çocuklarının zorla ufak yaşta evlenmelerinin önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Eski MK döneminde evlenmek için kocanın ikametgâhının bulunduğu evlilik memurluğuna başvurulurken Yeni MK’ ya göre kadının ikametgâhı yeri evlilik memurluğuna başvurulması imkânı getirilmektedir. Resmi nikâh yapılmadan dini nikâh

yapılması suç olarak nitelendirilmekte ve dini nikâhı kıyan ve kıydırının cezai sorumlulukları olacağı düzenlenmektedir.

Yine "kadının ikametgâhı kocanın ikametgâhıdır" hükmü kaldırılmakta, evli kadına yasal ikamet seçme hakkı tanınmakta ve evlenince kadının erkeğe bağımlı olduğu fikri kısmen değiştirilmeye çalışılmaktadır.

Eski MK da yer alan "koca evlilik birliğinin reisidir" hükmü kaldırılmış aile birliğini temsil, çocukların eğitimi, bakımı, aile konutunun seçimi konusunda eşlerin ortak karar verecekleri düzenlenmektedir. Eşlerin ortak karara varamaması durumunda aile mahkemesine başvurularak hâkimin müdahalesi istenebilmektedir. Evin reisi koca olduğu ve evin geçimi, çocukların eğitimi vb. konular ile erkeğin ilgilenmesi gerektiği fikrinin kaldırılması ile birlikte kadın evin geçimine ve diğer ortak sorumluluk gerektiren konularda söz sahibi olmuş ve bunula kadının geleneksel yazgısına mahkûm olmaması amaçlanmamaktadır.

Yeni MK ile yasal mal rejimi de değişmiştir. Eski MK döneminde "mal ayrılığı" olarak kabul edilen mal rejimi Yeni MK döneminde "Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi" olarak değiştirilmiştir. Burada getirilen düzenlemedeki sıkıntı şudur; yeni mal rejimi 01.01.2002 tarihinden sonra gerçekleşen evliliklerde aynen uygulanmaktadır. Ancak 01.01.2002 den önce yapılan evliliklerde 01.01.2002 tarihine kadar edinilen mallar için "Mal Ayrılığı" rejimi bu tarihten sonra edinilen mallar içinse "Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi" uygulanmaktadır. Dolayısıyla Yeni MK'dan önce yapılan evliliklerde, toplumumuzdaki uygulamada mallar genellikle erkek üzerine yapıldığı için kadının mağduriyeti giderilmemiştir. Ancak Yeni MK ile çalışmayan kadının evlilik birliğine, çocukların yetiştirilmesi, evin ihtiyaçları konusunda gösterdiği emek "maddi katkı" olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla kadının ev dışında çalışması olmasa dahi edinilmiş mallar üzerinde "katkı payı davası" (4721 Sayılı MK, 2001: madde 210) açıp hak talep etme hakkı doğmaktadır.

Kanunumuza yeni giren bir düzenleme de "Aile Konutu Şerhi"dir. Ailenin oturmakta olduğu ev "aile konutu" sayılmış ve özel statüye konmuştur. Eşlerden biri aile konutu olarak kullanılan evin maliki ise, diğer eş muhtardan alınacak İkametgâh belgesi, evlenme cüzdanı ya da aile nüfus kayıt örneği ile birlikte Tapu Sicil Müdürlüğüne giderek konutun üzerine şerh koydurabilir. Hal böyleyken diğer eşin

rızası olmadan aile konutu olarak kullanılan ev satılamamakta ya da bu ev üzerindeki haklar sınırlandırılmamaktadır.

Kiralık bir ev söz konusu olduğunda; eşlerden biri diğer eşin rızası olmadıkça kira sözleşmesini feshedemez. Kira sözleşmesine taraf olmayan eş, kiralayana yapacağı tek taraflı bir bildirimle kira sözleşmesinin tarafı haline gelir. Kendisinden habersiz bir şekilde kira sözleşmesinin feshedildiğini öğrenirse hâkimin bu duruma müdahalesini isteyebileceği gibi kira sözleşmesine devam etmek istediğini kiralayana bildirebilmektedir.

Yeni MK'nun Miras Hukukuyla ilgili getirmiş olduğu önemli bir düzenleme vardır. Sağ kalan eş, miras hakkına mahsuben ölen eşyle birlikte yaşadığı konutu ve ev eşyalarının mülkiyet hakkının kendisine bırakılmasını isteyebilmektedir.

Son olarak boşanma ile ilgili bilgi vermek gerekirse, kanunda boşanma nedenleri olarak zina, hayata kast, pek kötü ve onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk, akıl hastalığı ve evlilik birliğinin sarsılması gösterilmektedir.

Ayrıca tarafların en az 1 yıl evli kalması ve her iki tarafın da boşanmayı istemesi durumunda; tarafların ortak mallar, mali yükümlülükler, çocukların velayet ve nafaka konularında anlaştıklarına dair bir protokolü mahkemeye sunmaları halinde "anlaşmalı boşanmaya" karar verilebilmektedir. Boşanma davası, eşlerin son 6 ay birlikte oturdukları yer mahkemesinde ya da eşlerden birinin ikametgâh yeri mahkemesinde açılabilir. Hâkim boşanma davası süresince eşlerin barınması, geçimi, malların yönetimi ve çocuklar için gerekli tedbirleri almaktadır.

Bu değişikliklere bakılarak yapılan değerlendirme de özellikle aile reisliği kavramının kaldırılması, mirasta eşit haklar, velayette eşit söz hakkı, aile konutu kavramı, resmi nikâh, evlat edinen eşlerin ortak rızasının aranması, yasal mal rejimi olarak edinilmiş mal rejiminin kabul edilmesi konuları kadın ile erkeğin aile kurumu içerisinde eşit haklara sahip olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca yapılan değişiklikler ile kadının sosyal hayattaki statüsü tekrar gözden geçirilip olumlu bir şekilde düzeltilmektedir.

2.1.3. Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik

Kimlik belgelerinde yer alan "boşanmış, dul, evliliği fes edildi" gibi ifadelerin toplumsal önyargılar sebebiyle kadınlar açısından rahatsızlık vermesi sebebiyle, kimlik belgelerindeki "medeni hal" bölümüne sadece "evli" veya "bekâr" ifadesinin yazılması uygun görülmüş ve bu doğrultuda bir takım değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerle birlikte kadınların sosyal yaşamdaki bazı sıkıntıları nüfus cüzdanı üzerinde de olsa giderilmektedir.

“Madde 138: Nüfus cüzdanı düzenlenirken;

a) Nüfus cüzdanlarının elektronik ortamda düzenlenmesi esastır. Elektronik ortamda düzenlenmesi mümkün olmadığında daktilo ile bu da mümkün olmadığı takdirde, mürekkepli kalemle ve matbaa harfleri ile okunaklı bir şekilde yazılır.

b) Yurt dışında doğanların doğum yeri yazılırken aile kütüklerinde olduğu gibi önce şehir sonra ülke adı yazılır. Doğum yeri ve ülke adının ilgili alana sığmaması halinde ülke adı yerine ülkenin uluslararası trafik kodu parantez içinde yazılır. Kadının önceki soyadı koca soyadından önce yazılır.

c) İlgililerin talebi halinde aile kütüklerinde kişinin medenî halini belirten “dul, boşanmış, evliliği fesih edildi ya da evliliği iptal edildi” ibareleri yerine “Bekâr” kelimesi yazılır.

ç) Kadın nüfus cüzdanındaki bekârlık soyadı alanına; talep edildiği takdirde bekârlık soyadı yazılır. Bekârlık soyadı alanı boş kaldığı takdirde bu alan küçük bir çizgi ile iptal edilir.

d) Erkek nüfus cüzdanlarındaki önceki soyadı alanına; erkeğin soyadının değiştirilmiş veya düzeltilmiş olması durumunda, değişmeden veya düzeltilmeden önceki soyadı yazılır” (5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu, 2006: madde138).

Maddeden de anlaşıldığı üzere yapılan değişiklik ile birlikte kadın boşanmaya bağlı olarak ayrıldığı eşinin soyadının ve dul ibaresinin nüfus cüzdanında bulunmasının verdiği rahatsızlığın önüne geçilmektedir.

2.1.4. Ceza Muhakemesi Kanunu

Ceza Muhakemesi Kanunu ceza yargılamasının nasıl yapılacağını gösteren bir kanundur. Bu kanunun 75, 76, 77 ve 78. Maddelerinde şüpheli, sanık ve mağdurun iç beden muayenesi ve dış muayenesinin nasıl yapılacağı belirtilmektedir.

“Şüpheli veya sanığın beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması

Madde 75: (Değişik: 25/5/2005 – 5353/2 md.)

(1) Bir suça ilişkin delil elde etmek için şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re ‘sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmi dört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmi dört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

(2) İç beden muayenesi yapılabilmesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınabilmesi için müdahalenin, kişinin sağlığına zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.

(3) İç beden muayenesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınması, ancak tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir.

(4) Cinsel organlar veya anüs bölgesinde yapılan muayene de iç beden muayenesi sayılır.

(5) Üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda, kişi üzerinde iç beden muayenesi yapılamaz; kişiden kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınamaz.

(6) Bu madde gereğince alınacak hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.

(7) Özel kanunlardaki alkol muayenesine ve kan örneği alınmasına ilişkin hükümler saklıdır” (5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 2004: 75).

“Diğer kişilerin beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması

Madde 76: (Değişik: 25/5/2005 – 5353/3 md.)

(1) Bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmi dört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmi dört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

(2) Mağdurun rızasının varlığı halinde, bu işlemlerin yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınmasına gerek yoktur.

(3) Çocuğun soy bağıının araştırılmasına gerek duyulması halinde; bu araştırmanın yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınması gerekir.

(4) Tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabilir. Çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda kanunî temsilcisi karar verir. Çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukukî anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması hâlinde, görüşü de alınır. Kanunî temsilci de şüpheli veya sanık ise bu konuda hâkim tarafından karar verilir. Ancak, bu hâlde elde edilen deliller davanın ileri aşamalarında şüpheli veya sanık olmayan kanunî temsilcinin izni olmadıkça kullanılamaz.

(5) Bu madde gereğince verilen hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir” (5271 Sayılı CMK, 2004: 76).

“Kadının muayenesi

Madde 77: (1) Kadının muayenesi, istemi halinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın hekim tarafından yapılır” (5271 Sayılı CMK, 2004: 77).

“Moleküler genetik incelemeler

Madde 78: (1) 75 ve 76. maddelerde öngörülen işlemlerle elde edilen örnekler üzerinde, soy bağıının veya elde edilen bulgunun şüpheli veya sanığa ya da mağdura ait olup olmadığının tespiti için zorunlu olması hâlinde moleküler genetik incelemeler

yapılabilir. Alınan örnekler üzerinde bu amaçlar dışında tespitler yapılmasına yönelik incelemeler yasaktır.

(2) Birinci fıkra uyarınca yapılabilen incelemeler, bulunan ve kime ait olduğu belli olmayan beden parçaları üzerinde de yapılabilir. Birinci fıkranın ikinci cümlesi, bu hâlde de uygulanır” (5271 Sayılı CMK, 2004: 78).

Belirtilen maddelerle birlikte kadın mağdur, şüpheli veya sanığın beden muayenesinin yapılması kararının Cumhuriyet Savcısı veya Hâkim tarafından verilmesi şartı koşulmaktadır. Ayrıca şüpheli veya sanık kadının muayene esnasında istemesi halinde kadın bir doktora muayene olabileceği belirtilmektedir. Bu şekilde kadın suçu veya suçsuz olsun, kadın olmasından dolayı verilmesi gereken değer verilmekte, mahremiyetleri ve tercih hakları korunmaktadır.

2.1.5. Türk Ceza Kanunu

Yeni TCK da birçok suçta, suçun kadına (ve özellikle gebe kadına), eşe karşı işlenmiş olması, töre saiki ile işlenmesi, çocuğun erken doğmasına veya düşmesine sebep olma, çocuk yapma yeteneğinin kaybına sebep olma hallerinde ağırlaştırılmış ceza belirlenmektedir.

“Neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralama

Madde 87: (1) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

- a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,
- b) Konuşmasında sürekli zorluğa,
- c) Yüzünde sabit ize,
- d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,
- e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hallerde üç yıldan, üçüncü fıkraya giren hallerde beş yıldan az olamaz.

(2) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

- a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,
- b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,
- c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,
- d) Yüzünün sürekli değişikliğine,
- e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, iki kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hallerde beş yıldan, üçüncü fıkraya giren hallerde sekiz yıldan az olamaz.

(3) (Değişik: 6/12/2006-5560/4 md.) Kasten yaralamanın vücutta kemik kırılmasına veya çıkığına neden olması halinde, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, kırık veya çıkığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre, yarısına kadar artırılır.

(4) Kasten yaralama sonucunda ölüm meydana gelmişse, yukarıdaki maddenin birinci fıkrasına giren hallerde sekiz yıldan on iki yıla kadar, üçüncü fıkrasına giren hallerde ise on iki yıldan on altı yıla kadar hapis cezasına hükmolunur” (5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 2004: madde 87).

“Taksirle yaralama

Madde 89: (1) Taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Taksirle yaralama fiili, mağdurun;

- a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,
- b) Vücudunda kemik kırılmasına,
- c) Konuşmasında sürekli zorluğa,
- d) Yüzünde sabit ize,
- e) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,
- f) Gebe bir kadının çocuğunun vaktinden önce doğmasına,

Neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen ceza, yarısı oranında artırılır.

(3) Taksirle yaralama fiili, mağdurun;

- a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,
- b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,
- c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,
- d) Yüzünün sürekli değişikliğine,
- e) Gebe bir kadının çocuğunun düşmesine,

Neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen ceza, bir kat artırılır.

(4) Fiilin birden fazla kişinin yaralanmasına neden olması halinde, altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(5) (Değişik: 6/12/2006-5560/5 md.) Taksirle yaralama suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır. Ancak, birinci fıkra kapsamına giren yaralama hariç, suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde şikâyet aranmaz” (5237 Sayılı TCK, 2004: madde 89).

“Neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence

Madde 95: (1) İşkence fiilleri, mağdurun;

- a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,
- b) Konuşmasında sürekli zorluğa,
- c) Yüzünde sabit ize,
- d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,
- e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, yarı oranında artırılır.

(2) İşkence fiilleri, mağdurun;

- a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,
- b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,
- c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,
- d) Yüzünün sürekli değişikliğine,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır.

(3) İşkence fiillerinin vücutta kemik kırılmasına neden olması halinde, kırığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) İşkence sonucunda ölüm meydana gelmişse, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur” (5237 Sayılı TCK, 2004: madde 95).

“Çocuk düşürme

Madde 99: (1) Rızası olmaksızın bir kadının çocuğunu düşürten kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Tıbbi zorunluluk bulunmadığı halde, rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftadan fazla olan bir kadının çocuğunu düşürten kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu durumda, çocuğunun düşürülmesine rıza gösteren kadın hakkında bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.

(3) Birinci fıkrada yazılı fiil kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğramasına neden olmuşsa, kişi altı yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır; fiilin kadının ölümüne neden olması halinde, on beş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) İkinci fıkrada yazılı fiil kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğramasına neden olmuşsa, kişi üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır; fiilin kadının ölümüne neden olması halinde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(5) Rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftayı doldurmamış olan bir kadının çocuğunun yetkili olmayan bir kişi tarafından düşürülmesi halinde; iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan diğer fiiller yetkili olmayan bir kişi tarafından işlendiği takdirde, bu fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılarak hükmolunur.

(6) Kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza

verilmez. Ancak, bunun için gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir” (5237 Sayılı TCK, 2004: madde 99).

“Çocuk düşürme

Madde 100: (1) Gebelik süresi on haftadan fazla olan kadının çocuğunu isteyerek düşürmesi halinde, bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur” (5237 Sayılı TCK, 2004: madde 100).

Gebe kadına yönelik yapılan yaralama ve öldürme eylemlerinin sonucunda sanıklara cezalar ağırlaştırılarak verilmektedir. Bir de çocuk düşürme ve düşürtme olarak sadece kadınlara yönelik ve kadının işleyebileceği bir suçtan bahsedilmektedir. Burada da kadının kendi bedeninin de taşıdığı çocuğuna karşı yapılacak şiddetin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

2.1.6. İcra İflas Kanunu

Borçluya ait malın satışı sonucunda oluşturulan sıra cetvelinde, nafaka alacakları birinci sıradadır. Nafaka ilamına istinat eden alacaklı önce takip merasiminin icrasına lüzum olmaksızın her zaman aynı derecede hacze iştirak edebilir. Nafaka borcunun yerine getirilmemesi veya çocuk teslimine dair ilamların ve ara kararlarının yerine getirilmemesi halinde cezai hükümler düzenlenmiştir. Burada boşanan eşle ilgili olarak nafaka yükümlülüğünün yerine getirilmemesi sonucunda boşanmış olan bayanın geçimini sağlayamamasından doğacak olumsuzlukların önüne geçilmek istenmektedir. Ayrıca sadece geçimini nafaka ile sağlayan kadın nafaka olmazsa yaşamını idame ettiremeyecektir.

2.1.7. İş Kanunu

İş Kanununun getirdiği en önemli ilerleme, işveren işçi ilişkisinde hiçbir nedenle temel insan hakları bakımından ayırım yapılmayacağıdır. Yeni İş Kanununda işyerinde cinsel taciz ve kısmi çalışmaya ilişkin hükümler de ilk kez yer almaktadır. Ayrıca aynı veya eşit değerde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılmayacağı hususu düzenlenmektedir. İşçinin cinsiyeti nedeniyle özel koruyucu hükümlerin uygulanması, daha düşük bir ücretin uygulanmasını haklı kılmaz şeklinde düzenleme ile de pozitif ayrımcılığına yeşil ışık yakılıp, aksi açıkça yasaklanmaktadır. Ayrıca emziren

kadın işçiler emzirme süresinin iş süresinden sayılması gibi kadınlar lehine düzenlemeler yapılmaktadır.

“Eşit davranma ilkesi

Madde 5: İş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılamaz.

İşveren, esaslı sebepler olmadıkça tam süreli çalışan işçi karşısında kısmî süreli çalışan işçiye, belirsiz süreli çalışan işçi karşısında belirli süreli çalışan işçiye farklı işlem yapamaz.

İşveren, biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça, bir işçiye, iş sözleşmesinin yapılmasında, şartlarının oluşturulmasında, uygulanmasında ve sona ermesinde, cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapamaz.

Aynı veya eşit değerde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılmaz.

İşçinin cinsiyeti nedeniyle özel koruyucu hükümlerin uygulanması, daha düşük bir ücretin uygulanmasını haklı kılmaz.

İş ilişkisinde veya sona ermesinde yukarıdaki fıkra hükümlerine aykırı davranıldığında işçi, dört aya kadar ücreti tutarındaki uygun bir tazminattan başka yoksun bırakıldığı haklarını da talep edebilir. 2821 sayılı Sendikalar Kanununun 31 inci maddesi hükümleri saklıdır” (4857 Sayılı İş Kanunu, 2003: madde5).

20. madde hükümleri saklı kalmak üzere işverenin yukarıdaki fıkra hükümlerine aykırı davrandığını işçi ispat etmekle yükümlüdür. Ancak, işçi bir ihlalin varlığı ihtimalini güçlü bir biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren böyle bir ihlalin mevcut olmadığını ispat etmekle yükümlü olur.

“Feshin geçerli sebebe dayandırılması

Madde 18: Otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini fesheden işveren, işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanmak zorundadır.

Altı aylık kıdem hesabında bu Kanunun 66. maddesindeki süreler dikkate alınır.

Özellikle aşağıdaki hususlar fesih için geçerli bir sebep oluşturmaz:

a) Sendika üyeliği veya çalışma saatleri dışında veya işverenin rızası ile çalışma saatleri içinde sendikal faaliyetlere katılmak.

b) İşyeri sendika temsilciliği yapmak.

c) Mevzuattan veya sözleşmeden doğan haklarını takip veya yükümlülüklerini yerine getirmek için işveren aleyhine idari veya adli makamlara başvurmak veya bu hususta başlatılmış sürece katılmak.

d) Irk, renk, cinsiyet, medeni hal, aile yükümlülükleri, hamilelik, doğum, din, siyasi görüş ve benzeri nedenler.

e) 74 üncü maddede öngörülen ve kadın işçilerin çalıştırılmasının yasak olduğu sürelerde işe gelmemek.

f) Hastalık veya kaza nedeniyle 25 inci maddenin (I) numaralı bendinin (b) alt bendinde öngörülen bekleme süresinde işe geçici devamsızlık.

İşçinin altı aylık kıdemi, aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde geçen süreler birleştirilerek hesap edilir. İşverenin aynı işkolunda birden fazla işyerinin bulunması halinde, işyerinde çalışan işçi sayısı, bu işyerlerinde çalışan toplam işçi sayısına göre belirlenir.

İşletmenin bütününe sevk ve idare eden işveren vekili ve yardımcıları ile işyerinin bütününe sevk ve idare eden ve işçiyi işe alma ve işten çıkarma yetkisi bulunan işveren vekilleri hakkında bu madde, 19 ve 21 inci maddeler ile 25 inci maddenin son fıkrası uygulanmaz” (4857 Sayılı İK, 2003: madde 18).

“İşçinin haklı nedenle derhal fesih hakkı

Madde 24: Süresi belirli olsun veya olmasın işçi, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin feshedebilir:

I. Sağlık sebepleri:

a) İş sözleşmesinin konusu olan işin yapılması işin niteliğinden doğan bir sebeple işçinin sağlığı veya yaşayışı için tehlikeli olursa.

b) İşçinin sürekli olarak yakından ve doğrudan buluşup görüştüğü işveren yahut başka bir işçi bulaşıcı veya işçinin işi ile bağdaşmayan bir hastalığa tutulursa.

II. Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

a) İşveren iş sözleşmesi yapıldığı sırada bu sözleşmenin esaslı noktalarından biri hakkında yanlış vasıflar veya şartlar göstermek yahut gerçeğe uygun olmayan bilgiler vermek veya sözler söylemek suretiyle işçiyi yanıltırsa.

b) İşveren işçinin veya ailesi üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak şekilde sözler söyler, davranışlarda bulunursa veya işçiye cinsel tacizde bulunursa.

c) İşveren işçiye veya ailesi üyelerinden birine karşı sataşmada bulunur veya gözdağı verirse yahut işçiyi veya ailesi üyelerinden birini kanuna karşı davranışa özendirir, kışkırtır, sürükler yahut işçiye ve ailesi üyelerinden birine karşı hapsi gerektiren bir suç işlerse yahut işçi hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ağır isnat veya ithamlarda bulunursa.

d) İşçinin diğer bir işçi veya üçüncü kişiler tarafından işyerinde cinsel tacize uğraması ve bu durumu işverene bildirmesine rağmen gerekli önlemler alınmazsa.

e) İşveren tarafından işçinin ücreti kanun hükümleri veya sözleşme şartlarına uygun olarak hesap edilmez veya ödenmezse,

f) Ücretin parça başına veya iş tutarı üzerinden ödenmesi kararlaştırılıp da işveren tarafından işçiye yapabileceği sayı ve tutardan az iş verildiği hallerde, aradaki ücret farkı zaman esasına göre ödenerek işçinin eksik aldığı ücret karşılanmazsa yahut çalışma şartları uygulanmazsa” (4857 Sayılı İK, 2003: madde 24).

III. Zorlayıcı sebepler:

İşçinin çalıştığı işyerinde bir haftadan fazla süre ile işin durmasını gerektirecek zorlayıcı sebepler ortaya çıkarsa.

“İşverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı

Madde 25: Süresi belirli olsun veya olmasın işveren, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin feshedebilir:

I- Sağlık sebepleri:

a) İşçinin kendi kastından veya derli toplu olmayan yaşayışından yahut içkiye

düşkünlüğünden doğacak bir hastalığa yakalanması veya engelli hâle gelmesi durumunda, bu sebeple doğacak devamsızlığın ardı ardına üç iş günü veya bir ayda beş iş gününden fazla sürmesi.

b) İşçinin tutulduğu hastalığın tedavi edilemeyecek nitelikte olduğu ve işyerinde çalışmasında sakınca bulunduğu Sağlık Kurulunca saptanması durumunda.

(a) alt bendinde sayılan sebepler dışında işçinin hastalık, kaza, doğum ve gebelik gibi hallerde işveren için iş sözleşmesini bildirimsiz fesih hakkı; belirtilen hallerin işçinin işyerindeki çalışma süresine göre 17 nci maddedeki bildirim sürelerini altı hafta aşmasından sonra doğar. Doğum ve gebelik hallerinde bu süre 74 üncü maddedeki sürenin bitiminde başlar. Ancak işçinin iş sözleşmesinin askıda kalması nedeniyle işine gidemediği süreler için ücret işlemez.

II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

a) İş sözleşmesi yapıldığı sırada bu sözleşmenin esaslı noktalarından biri için gerekli vasıflar veya şartlar kendisinde bulunmadığı halde bunların kendisinde bulunduğunu ileri sürerek yahut gerçeğe uygun olmayan bilgiler veya sözler söyleyerek işçinin işvereni yanıltması.

b) İşçinin, işveren yahut bunların aile üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak sözler sarf etmesi veya davranışlarda bulunması yahut işveren hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ihbar ve isnatlarda bulunması.

c) İşçinin işverenin başka bir işçisine cinsel tacizde bulunması.

d) İşçinin işverene yahut onun ailesi üyelerinden birine yahut işverenin başka işçisine sataşması, iş yerine sarhoş yahut uyuşturucu madde almış olarak gelmesi ya da işyerinde bu maddeleri kullanması.

e) İşçinin, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunması.

f) İşçinin, işyerinde, yedi günden fazla hapisle cezalandırılan ve cezası ertelenmeyen bir suç işlemesi.

g) İşçinin işverenden izin almaksızın veya haklı bir sebebe dayanmaksızın ardı

ardına iki işgünü veya bir ay içinde iki defa herhangi bir tatil gününden sonraki iş günü yahut bir ayda üç işgünü işine devam etmemesi.

h) İşçinin yapmakla ödevli bulunduğu görevleri kendisine hatırlatıldığı halde yapmamakta ısrar etmesi.

ı) İşçinin kendi isteği veya savsaması yüzünden işin güvenliğini tehlikeye düşürmesi, işyerinin malı olan veya malı olmayıp da eli altında bulunan makineleri, tesisatı veya başka eşya ve maddeleri otuz günlük ücretinin tutarıyla ödeyemeyecek derecede hasara ve kayba uğratması.

III- Zorlayıcı sebepler:

İşçiyi işyerinde bir haftadan fazla süre ile çalışmaktan alıkoyan zorlayıcı bir sebebin ortaya çıkması.

IV- İşçinin gözüaltına alınması veya tutuklanması halinde devamsızlığın 17. maddedeki bildirim süresini aşması.

İşçi feshin yukarıdaki bentlerde öngörülen sebeplere uygun olmadığı iddiası ile 18, 20 ve 21 inci madde hükümleri çerçevesinde yargı yoluna başvurabilir” (4857 Sayılı İK, 2003: madde 25).

“Derhal fesih hakkını kullanma süresi

Madde 26: 24 ve 25 inci maddelerde gösterilen ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan hallere dayanarak işçi veya işveren için tanınmış olan sözleşmeyi fesih yetkisi, iki taraftan birinin bu çeşit davranışlarda bulunduğunu diğer tarafın öğrendiği günden başlayarak altı iş günü geçtikten ve her halde fiilin gerçekleşmesinden itibaren bir yıl sonra kullanılamaz. Ancak işçinin olayda maddi çıkar sağlaması halinde bir yıllık süre uygulanmaz.

Bu haller sebebiyle işçi yahut işverenden iş sözleşmesini yukarıdaki fıkrada öngörülen süre içinde feshedenlerin diğer taraftan tazminat hakları saklıdır” (4857 Sayılı İK, 2003: madde 26).

“Madde 74: Kadın işçilerin doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam on altı haftalık süre için çalıştırılmamaları esastır. Çoğul gebelik halinde doğumdan önce çalıştırılmayacak sekiz haftalık süreye iki hafta süre eklenir.

Ancak, sağlık durumu uygun olduğu takdirde, doktorun onayı ile kadın işçi isterse doğumdan önceki üç haftaya kadar işyerinde çalışabilir. Bu durumda, kadın işçinin çalıştığı süreler doğum sonrası sürelere eklenir. (Ek cümle: 13/2/2011-6111/76 md.) Kadın işçinin erken doğum yapması halinde ise doğumdan önce kullanamadığı çalıştırılmayacak süreler, doğum sonrası sürelere eklenmek suretiyle kullanılır.

Yukarıda öngörülen süreler işçinin sağlık durumuna ve işin özelliğine göre doğumdan önce ve sonra gerekirse artırılabilir. Bu süreler hekim raporu ile belirtilir.

Hamilelik süresince kadın işçiye periyodik kontroller için ücretli izin verilir.

Hekim raporu ile gerekli görüldüğü takdirde, hamile kadın işçi sağlığına uygun daha hafif işlerde çalıştırılır. Bu halde işçinin ücretinde bir indirim yapılmaz.

İsteği halinde kadın işçiye, on altı haftalık sürenin tamamlanmasından veya çoğul gebelik halinde on sekiz haftalık süreden sonra altı aya kadar ücretsiz izin verilir. Bu süre, yıllık ücretli izin hakkının hesabında dikkate alınmaz.

Kadın işçilere bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam bir buçuk saat süt izni verilir. Bu sürenin hangi saatler arasında ve kaç bölünerek kullanılacağını işçi kendisi belirler. Bu süre günlük çalışma süresinden sayılır” (4857 Sayılı İK, 2003: madde 74).

Bu maddeler göstermektedir ki kadın işçilere erkek işçilere göre daha farklı haklar tanındığı ve analık gibi bir durumda gerekli kolaylık sağlanarak iş hayatlarına devam etme noktasında kolaylık ve ayrıcalıklar tanınmaktadır. Yapılan değişiklikler kadınların kariyerlerini ve iş hayatlarını hamilelik veya çocuk sahibi olma gibi nedenlerle bırakmamalarına yönelik önemli adımlar olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca işverenin de doğum ve hamilelik gibi sebeplere dayanarak kadın işçiyi çıkartamayacağı belirtilerek kadınlara bir iş güvencesi sağlanmaktadır. Bu durum kadın ve erkeğin iş hayatında ayrımcılık yapılmasına ve kadınların haksız yere işten çıkartılmasına engel olmaktadır.

2.1.8. Belediye Kanunu

Belediye Kanunu ile Belediyeler de, şiddete uğrayan kadınlara hizmet vermek üzere yetkili kılınmaktadır. Bu Kanunla Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 50.000’ni

geçen belediyelere kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmak yükümlülüğü getirilmektedir. Devlet tarafından kadın ve çocukların korumasına yönelik her yerde muhafaza ve kollama görevi sürdürülmektedir. Devlet kadınları koruma ve kollama görevini en küçük yapılarından olan belediyeler aracılığıyla da yerine getirmeye çalışmaktadır.

2.1.9. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun

Yeni Medeni Kanunun yürürlüğe girmesiyle beraber, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun 2003 yılında kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu mahkemeler aile hukukunu ilgilendiren davalar ile Ailenin Korunmasına Dair Kanunun uygulanmasından doğan davalara bakacaktır.

“Amaç ve kapsam

Madde 1: Bu Kanunun amacı, aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerini düzenlemektir.

Bu Kanun, aile hukukundan doğan dava ve işleri görmek üzere kurulan aile mahkemelerine dair hükümleri kapsar” (4787 Sayılı Aile Mahkemeleri Kanunu, 2003: madde 1).

“Aile mahkemeleri hâkimlerinin nitelikleri ve atanmaları

Madde 3: Aile mahkemelerine, atanacakları bölgeye veya bir alt bölgeye hak kazanmış, adlî yargıda görevli, tercihan evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile hukuku alanında lisansüstü eğitim yapmış olan hâkimler arasından Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca atama yapılır” (4787 Sayılı Aile Mahkemeleri Kanunu, 2003: madde 3).

“Aile mahkemelerinin görevleri

Madde 4: Aile mahkemeleri, aşağıdaki dava ve işleri görürler:

1. 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile 3.12.2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun

Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler

2. 20.5.1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi,

3. Kanunlarla verilen diğer görevler” (4787 Sayılı Aile Mahkemeleri Kanunu, 2003: madde 4).

“Koruyucu, eğitici ve sosyal önlemler

Madde 6: Aile mahkemesi, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere görev alanına giren konularda:

1. Yetişkinler hakkında;

a) Evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyararak, gerektiğinde uzlaştırmaya,

b) Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin gerekli önlemleri almaya,

c) Resmî veya özel sağlık veya sosyal hizmet kurumlarına, huzur evlerine veya benzeri yerlere yerleştirmeye,

d) Bir meslek edinme kursuna veya uygun görülecek bir eğitim kurumuna vermeye,

2. Küçükler hakkında;

a) Bakım ve gözetime yönelik nafaka yükümlülüğü konusunda gerekli önlemleri almaya,

b) Bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunan veya manen terk edilmiş halde kalan küçüğü, ana ve babadan alarak bir aile yanına veya resmî ya da özel sağlık kurumuna veya eğitimi güç çocuklara mahsus kuruma yerleştirmeye,

c) Çocuk mallarının yönetimi ve korunmasına ilişkin önlemleri almaya,

d) Genel ve katma bütçeli daireler, mahallî idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ve bankalar tarafından kurulmuş teşekkül, müessese veya işletmelere veya benzeri işyerlerine yahut meslek sahibi birinin yanına yerleştirmeye karar verebilir.

Aile mahkemesince verilen bu kararların takip ve yerine getirilmesinde 5 inci maddeye göre atanan uzmanlardan biri veya birkaçı görevlendirilebilir. Bu kararlara uyulmaması halinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 113/A maddesi uygulanır” (4787 Sayılı Aile Mahkemeleri Kanunu, 2003: madde 6).

Artık ihtisas mahkemeleri kadına ve aileyi ilgilendiren konulara yönelik davalara bakıp alanında uzmanlaşmış kişiler vasıtasıyla adaletin daha kaliteli ve verimli uygulanması amaçlanmaktadır. Ayrıca kadın ve çocuk psikolojilerinden anlayan kişilerinde bu mahkemelerde görev alması kadına psikolojik yardımın sunulması yönünden önem arz etmektedir.

2.1.10. Devlet Memurları Kanunu

“Mazeret izni:

Madde 104: (Değişik: 13/2/2011-6111/106 md.)

A) Kadın memura; doğumdan önce sekiz, doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam on altı hafta süreyle analık izni verilir. Çoğul gebelik durumunda, doğum öncesi sekiz haftalık analık izni süresine iki hafta eklenir. Ancak beklenen doğum tarihinden sekiz hafta öncesine kadar sağlık durumunun çalışmaya uygun olduğunu tabip raporuyla belgeleyen kadın memur, isteği hâlinde doğumdan önceki üç haftaya kadar kurumunda çalışabilir. Bu durumda, doğum öncesinde bu rapora dayanarak fiilen çalıştığı süreler doğum sonrası analık izni süresine eklenir. Doğumun erken gerçekleşmesi sebebiyle, doğum öncesi analık izninin kullanılamayan bölümü de doğum sonrası analık izni süresine ilave edilir. Doğumda veya doğum sonrasında analık izni kullanılırken annenin ölümü hâlinde, isteği üzerine memur olan babaya anne için öngörülen süre kadar izin verilir.

B) Memura, eşinin doğum yapması hâlinde, isteği üzerine on gün babalık izni; kendisinin veya çocuğunun evlenmesi ya da eşinin, çocuğunun, kendisinin veya eşinin ana, baba ve kardeşinin ölümü hâllerinde isteği üzerine yedi gün izin verilir.

C) (A) ve (B) fıkralarında belirtilen hâller dışında, merkezde atamaya yetkili amir, ilde vali, ilçede kaymakam ve yurt dışında diplomatik misyon şefi tarafından, birim amirinin muvafakati ile bir yıl içinde toptan veya bölümler hâlinde, mazeretleri sebebiyle memurlara on gün izin verilebilir. Zaruret hâlinde öğretmenler hariç olmak üzere, aynı usulle on gün daha mazeret izni verilebilir. Bu takdirde, ikinci kez verilen bu izin, yıllık izinden düşülür.

D) Kadın memura, çocuğunu emzirmesi için doğum sonrası analık izni süresinin bitim tarihinden itibaren ilk altı ayda günde üç saat, ikinci altı ayda günde bir buçuk saat süt izni verilir. Süt izninin hangi saatler arasında ve günde kaç kez kullanılacağı hususunda, kadın memurun tercihi esastır.

E) Yıllık izin ve mazeret izinleri sırasında fiili çalışmaya bağlı her türlü ödemeler hariç malî haklar ile sosyal yardımlara dokunulmaz” (657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1965: madde 104).

“Aylıksız izin:

Madde 108: (Değişik: 13/2/2011-6111/108 md.)

A) Memura, 105 inci maddenin son fıkrası uyarınca verilen iznin bitiminden itibaren, sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi şartıyla, istekleri üzerine on sekiz aya kadar aylıksız izin verilebilir.

B) Doğum yapan memura, 104 üncü madde uyarınca verilen doğum sonrası analık izni süresinin bitiminden; eşi doğum yapan memura ise, doğum tarihinden itibaren istekleri üzerine yirmi dört aya kadar aylıksız izin verilir” (657 Sayılı DMK, 1965: madde 108).

“Aile yardımı ödeneği:

Madde 202: Evli bulunan Devlet memurlarına aile yardımı ödeneği verilir.

(Değişik: 27/6/1989 - KHK - 375/10 md.) Bu yardım, memurun her ne şekilde olursa olsun menfaat karşılığı çalışmayan veya herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan aylık almayan eşi için 1500, çocuklarından her biri için de 250 gösterge rakamının (72. ay dâhil olmak üzere 0-6 yaş grubunda yer alan çocuklar için bir kat artırımlı) aylık katsayısı ile çarpılması sonucu elde edilecek miktar üzerinden ödenir. (Mülga ikinci cümle: 13/2/2011-6111/117 md.) Eşlerden birine iş akdi veya toplu

sözleşme gereği çocukları için yapılan aile yardımı ödeneği daha düşük ise, yalnız aradaki fark ödenir. (Ek: 9/4/1990 - KHK - 418/7 md.; iptal: Ana. Mah'nin 5/2/1992 tarih ve E. 1990/22, K. 1992/6 sayılı Kararı ile Yeniden düzenleme:18/5/1994-KHK-527/9 md.) Bu fıkra da yer alan gösterge rakamlarını 3 katına kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Dul memurların çocukları için yukarıdaki fıkralar hükmü uygulanır.

Boşanma veya ayrılık vukuunda mahkeme bu yardımın hangi tarafa ve ne oranda verileceğini de kararında belirtir.

Devlet memurunun, geçimini sağladığı üvey çocukları için de bu ödenek verilir” (657 Sayılı DMK, 1965: madde 202).

“Aile yardımı ödeneğinin ödeme usulü:

Madde 203: Aile yardımı ödeneği Devlet memurlarına her ay aylıklarıyla birlikte ödenir.

Karı ve kocanın her ikisi de memur iseler bu ödenek yalnız kocaya verilir.

Aile yardımı ödenekleri hiç bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın ödenir ve borç için haczedilemez” (657 Sayılı DMK, 1965: madde 203).

“Aile yardımı ödeneğine hak kazanma:

Madde 204: Memur, eş için ödenen aile yardımı ödeneğine evlendiği; çocuk için ödenen yardıma da çocuğunun doğduğu tarihi takip eden aybaşından itibaren hak kazanır” (657 Sayılı DMK, 1965: madde 204).

“Aile yardımı ödeneği hakkını kaybetme:

Madde 205: Memur, eş için ödenen aile yardımı ödeneği hakkını eşinden boşanma veya eşinin ölümü, çocuk için ödenen yardım ödeneği hakkını da çocuğun ölümü veya 206. maddedeki hallerin vukuunu takip eden aybaşından itibaren kaybeder” (657 Sayılı DMK, 1965: madde 205).

“Çocuk için aile yardımı ödeneği verilmeyecek haller:

Madde 206: Aşağıdaki hallerde çocuklar için aile yardımı ödeneği verilmez:

1. Evlenen çocuklar,

2. (Değişik: 21/4/2005-5335/28 md.) 25 yaşını dolduran çocuklar (25 yaşını bitirdiği halde evlenmemiş kız çocukları ile çalışamayacak derecede malûllükleri resmi sağlık kurulu raporuyla tespit edilenler için süresiz olarak ödeneğin verilmesine devam olunur.),

3. Kendileri hesabına ticaret yapan veya gerçek veya tüzel kişiler yanında her ne şekilde olursa olsun menfaat karşılığı çalışan çocuklar (Öğrenim yapmakta iken tatil devresinde çalışanlar hariç),

4. Burs alan veya Devletçe okutulan çocuklar” (657 Sayılı DMK, 1965: madde 206).

“ Doğum yardımı ödeneği:

Madde 207: (Değişik birinci ve ikinci fıkralar: 20/6/1984 - KHK 241/11 md.)

Devlet memurlarından çocuğu dünyaya gelenlere 2500 gösterge rakamının aylık katsayısı ile çarpılması sonucu elde edilecek miktarda doğum yardımı ödeneği verilir.

Ana ve babanın her ikisi de Devlet memuru iseler ödenek yalnız babaya verilir. Eşlerden birine iş akdi veya toplu sözleşme gereği yapılan doğum yardımı ödeneği daha yüksek ise, memur olan eşe ayrıca doğum yardımı ödeneği ödenmez, daha düşük ise yalnız aradaki fark ödenir.

Mahkemelerce verilen ayrılık süresi içinde doğan çocuklar için bu yardım anaya verilir.

Doğum yardımı Ödeneği hiç bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın ve ödeme emri aranmaksızın saymanlarca derhal ödenir. Bu yardım borç için haczedilemez” (657 Sayılı DMK, 1965: madde 207).

Kadının iş hayatında gebelik ve sonrasında zorluk çekmemesi ve tekrar aynı verimlilikle çalışabilmesi için bazı kolaylıklar tanınmaktadır. Kadın memurlara farklı sürelerde çeşitli izinler sunularak iş hayatlarında yükselme ve devam etme imkânı sağlanmaktadır. Bu da kadın memurların iş hayatlarına olumlu yansımalarla bulunmaktadır.

2.1.11. Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Türkiye de aile içi şiddetle mücadelede atılan en önemli adımlardan bir tanesini 1998 yılında kabul edilen Ailenin Korunmasına Dair Kanun meydana getirmiştir. Türkiye de aile içi şiddet kavramı ilk defa hukuksal bir metinde yer almış ve şiddetin önlenmesinde önemli bir güvence sistemi meydan getirilmiştir. Ayrıca yapılan bu düzenlemeyle aile içi şiddetin olması halinde, mağdurun şikâyeti gözetilmeksizin, üçüncü şahısların bildirimiyile de polis ve adalet mekanizmasının harekete geçmesi, resen kovuşturma yapılabilmesi sağlanmış ve şiddet uygulayanın evden uzaklaştırılması gibi kadınları korumayı amaçlayan yasalar tanınmıştır. İçişleri ve Adalet Bakanlığı tarafından kanunu uygulanmasına yönelik genelgeler çıkartılmış ve bu konuda çeşitli eğitim programları yürütülmüştür (KSGM, 2011: 30).

Ailenin korunması hakkındaki kanunla devlet sorumluluğunu dile getirmekte ve aile arasında yaşanan şiddetin mahrem bir konu olmadığını ve devleti doğrudan ilgilendirdiğini kabul etmektedir (Karınca, 2011: 18). Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların ve aile bireylerinin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

“Bu Kanunun uygulanmasında ve gereken hizmetlerin sunulmasında aşağıdaki temel ilkelere uyulur (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012: madde 2):

a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır.

b) Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir.

c) Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan için alınan tedbir kararları insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilir.

ç) Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz. Alınacak tedbirler şu şekildedir :”

“Mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 3: (1) Bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere mülkî amir tarafından karar verilebilir:

a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması.

b) Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması.

c) Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi.

ç) Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması.

d) Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a) ve (ç) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde mülkî amirin onayına sunar. Mülkî amir tarafından kırk sekiz saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar” (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012: madde 3)

“Hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 4: (1) Bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

a) İşyerinin değiştirilmesi.

b) Kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi.

c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması.

ç) Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi” (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012: madde 4)

“Hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları

MADDE 5: (1) Şiddet uygulayanlarla ilgili olarak aşağıdaki önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

a) Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması.

b) Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi.

c) Korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması.

ç) Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması.

d) Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması.

e) Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi.

f) Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi.

g) Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi.

ğ) Silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi.

h) Korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması.

ı) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunar. Hâkim tarafından yirmi dört saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

(3) Bu Kanunda belirtilen tedbirlerle birlikte hâkim, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında karar vermeye yetkilidir.

(4) Şiddet uygulayan, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla hâkim, şiddet mağdurunun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir” (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012: madde 5).

Yapılan düzenlemeler kadının haklarını korumak için çıkarılmakta ancak uygulamada halen sorunlar yaşanmakta ve gerekli hassasiyet gösterilmemektedir. Ayrıca yapılan medya çalışmaları ile kadınlar bilinçlendirilmekte, adli olarak gerekli haklarını arama çabaları artmakta ve haklarını öğrenme noktasında kanunlardan haberdar olmaktadır. Ayrıca şikâyet aranmayarak kadınların mahremiyet duygusundan dolayı susmalarının önüne geçilmekte ve adalet mekanizmasının kendiliğinden işlenmesi amaçlanmaktadır.

2.2. TARAF OLUNAN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER VE ULUSLARARASI ALANDAKİ GELİŞMELER

Kadına yönelik şiddet, kadının sahip olduğu insan hakları çerçevesinde uluslararası toplulukların gündeminde devamlı yer almaktadır. Özellikle BM'nin girişimleriyle gerçekleştirilen çeşitli kongre, konferans ve sözleşmeler sayesinde, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli adımlar atılmaktadır. Bu kapsamda gerçekleştirilen ve en önemlilerinden biri olan Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) uluslar arası arenada ve ülkemizin iç hukuk sisteminde önemli bir yer işgal etmektedir. Bunun yanı sıra Dünya Kadın Konferansları ve uygulamalarda yapılan düzenlemeler dikkat çekmektedir (Karal ve Aydemir, 2012: 54).

2.2.1. Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

1975 yılında Mexico-City'de gerçekleştirilen BM Birinci Dünya Kadın Konferansı ile ivme kazanan, kadının statüsünün yükseltilmesine yönelik uluslararası çabaların sonucu olarak, BM Genel Kurulu tarafından 1979 yılında kabul edilen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) 1 Mart 1980 tarihinde BM üyesi ülkelerin imzasına açılmıştır (www.ak-der.org).

Sözleşme, 1981 yılında 20 ülkenin onayını takiben yürürlüğe girmiştir. Türkiye anılan Sözleşme'yi 1985 yılında imzalamış ve CEDAW Sözleşmesi ülkemiz açısından 19 Ocak 1986'da yürürlüğe girmiştir. Arasında Türkiye'nin de bulunduğu sözleşmeye taraf ülke sayısı 2010 yılı Kasım ayı itibariyle 186'dır. Sözleşme kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek için var olan tek yasal ve bağlayıcı dokümandır. Komite, 1982

yılında bir uzmanlık komitesi olarak kurulmuştur ve dünyanın çeşitli ülkelerinden gelen kadın konusunda uzman 23 kişiden oluşmaktadır (www.ak-der.org).

CEDAW Sözleşmesi 18.maddesi uyarınca; taraf devletler, Sözleşmenin ülkelerinde yürürlüğe girmesini takip eden bir yıl içinde ilk raporlarını, daha sonrada her dört yılda bir dönemsel ülke raporlarını CEDAW Komitesine sunmak zorundadırlar. Komite, Sözleşmenin 17. maddesi uyarınca kurulmuş olup, Sözleşme hükümlerinin uygulanmasını denetlemekle görevlendirilmiş olan organdır. Komite, kadınların ilerlemesi ve ayrımcılığın ortadan kaldırılması konusunda ülkelerin sağladıkları ilerleme ve karşılaşılan engelleri içeren ülke raporlarını görüşmekte ve çeşitli sorular yönelterek ülkenin kadın hakları konusunda ulaşılmış olduğu durumu analiz etmekte ve tavsiyelerde bulunmaktadır. Taraf devletler tarafından hazırlanan ulusal raporları gözden geçiren Komitede ayrıca, kadının statüsünü geliştirmeye yönelik olarak alınan ulusal tedbirleri ve eylemleri kapsayan raporlar hükümet temsilcileri tarafından sözlü olarak yapılmaktadır. Bu sunumun ardından Komitenin uzmanları ulusal rapora dönük yorumlarda bulunarak ek bilgiler talep etmektedirler (www.ak-der.org).

Söz konusu zorunluluk kapsamında Türkiye Komiteye ilk Raporunu 29 Ocak 1990 tarihinde, ikinci ve üçüncü Birleştirilmiş Dönemsel Ülke Raporunu 17 Ocak 1997 tarihinde, dördüncü ve beşinci Birleştirilmiş Dönemsel Ülke Raporunu 20 Ocak 2005 tarihinde Komite'ye sunmuş ve savunmuştur. Türkiye'nin 6. Dönemsel Ülke Raporu ise 2008 yılı sonunda Komite'ye sunulmuş olup, 21 Temmuz 2010 tarihinde Komite önünde savunulmuştur (KSGM, 2009: 24).

CEDAW'a sunulan gölge raporlar anlaşılmaya taraf ülkelerdeki sivil toplum kuruluşlarının belirli kadın sorunları üzerine hazırladıkları, devletleri raporlarının komite tarafından değerlendirilmesinde gerçek durum tespiti yapılması açısından önemli rol oynayan raporlardır. Gölge raporları devletlerin verdiği resmi istatistikleri ve yasal düzenlemeleri değil, mevcut durumda alanda yaşanan kadın sorunlarının mahiyetini içeren, çözüm önerileri sunan ve duruma göre de devletlerin verdikleri raporlara kritik raporlardır. CEDAW özellikle ülkelerdeki sivil toplum kuruluşlarını bu tarz raporlar yazması konusunda teşvik etmektedir (www.ak-der.org).

CEDAW yürürlüğe girdiğinde içeriğinde kadına yönelik şiddet ile ilgili bir bölüm bulunmamaktadır. Yine de şiddet sözleşmede tanımlanan ayrımcılık kapsamında

değerlendirilmektedir. Çünkü sözleşme ile düzenlenen, kadının insani olarak gelişiminin önündeki engellerin kaldırılması, toplumsal cinsiyet rollerine dayanan önyargı ve uygulamaların kaldırılması amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranışların değiştirilmesi gibi yükümlülükler, şiddetin engellenmesi ile doğrudan ilişkilendirilebilmektedir (KSGM, 2009: 24).

CEDAW sözleşmesi dünya çapında kadına yönelik ayrımcılığın önlenmesinde yol gösterici bir niteliğe sahip olmasının yanı sıra, 1986 yılından bu yana iç hukukunda bir parçası olmaktadır (Moroğlu, 2009: 9).

CEDAW Sözleşmesinde kadınlara karşı ayrımcılık şu şekilde tanımlanmaktadır:

“1. Madde

Kadınlara karşı ayrımcılığın tanımı

Bu Sözleşmenin amacı bakımından "kadınlara karşı ayrımcılık" terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir” (www.tbmm.gov.tr).

Kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesine ilişkinde 2, 3 ve 4. Maddelerde gerekli önleme tedbirlerinden bahsedilmektedir.

“2. Madde

Hukuki alanda tedbirler alma yükümlülüğü

Taraf Devletler kadınlara karşı ayrımcılığın her biçimini yasaklayıp, her türlü vasıta ile ve hiç vakit kaybetmeden kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etme politikası izlemeyi kabul ederler ve bu amaçla aşağıdaki konularda taahhütte bulunurlar:

a) Erkeklerin ve kadınların eşitliği prensibini henüz ulusal anayasalarına veya diğer ilgili mevzuatlarına içselleştirmemişler ise, bu prensibi içselleştirmeyi ve yasalar ve diğer uygun vasıtalarla bu prensibin pratik olarak uygulanmasını sağlamak;

b) Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı yasaklayan ve gerektiği takdirde yaptırımlar getiren gerekli mevzuatı çıkarmak ve diğer tedbirleri almak;

c) Kadınların haklarını erkeklerle eşit bir biçimde koruyacak hukuki mekanizmalar kurmak ve yetkili ulusal yargı yerleri ile diğer kamu kurumları vasıtasıyla her hangi bir ayrımcılık karşısında kadınların etkili bir biçimde korunmasını sağlamak;

d) Kadınlara karşı ayrımcılık niteliğindeki bir eylem veya uygulamadan kaçınmak ve kamu kurum ve kuruluşların bu yükümlülüğe uygun davranmalarını sağlamak;

e) Her hangi bir kişi, kurum veya kuruluş tarafından kadınlara karşı ayrımcılık yapılmasını önlemek için gerekli her türlü tedbiri almak;

f) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan mevcut yasaları, hukuki düzenlemeleri, gelenekleri ve uygulamaları değiştirmek veya kaldırmak için gerekli her türlü tedbiri almak;

g) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan bütün ulusal ceza hükümleri kaldırmak” (www.tbmm.gov.tr);

“3. Madde

Siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda tedbir alma yükümlülüğü

Taraf Devletler kadınların tam olarak gelişmelerini ve ilerlemelerini sağlamak üzere, erkeklerle eşitlik temeline dayanan insan haklarını ve temel özgürlüklerini güvence altına almak ve kullanmalarını sağlamak amacıyla, mevzuat çıkarmak da dahil her alanda ve özellikle siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda gerekli her türlü tedbiri alır” (www.tbmm.gov.tr).

“4. Madde

Geçici olarak alınan özel tedbirler

1. Erkekler ile kadınlar arasındaki eşitliği fiilen gerçekleştirmeyi hızlandırmak için taraf devletlerin aldıkları geçici tedbirler, bu Sözleşmede tanımlanan bir ayrımcılık şeklinde görülemez; ancak bunlar hiçbir şekilde eşitlikçi olmayan veya farklı türden standartların sürdürülmesi sonucunu doğuramaz; fırsat ve muamele eşitliğini sağlama amacı gerçekleştirildiğinde bu tedbirlerin uygulanmasına son verilir.

2. Anneliği korumak amacıyla bu Sözleşmedeki tedbirler de dâhil Taraf Devletler tarafından alınan bütün özel tedbirler ayrımcılık şeklinde görülemez” (www.tbmm.gov.tr).

CEDAW da öngörülen temel ilkeler kadın haklarının evrenselliği ve bu hakların birey olarak her kadına tanınması gerekliliğidir (Acar, 2008: 5). Bu sözleşme ile iç hukuk kuralları çerçevesinde ülkeler gerekli özen ve saygı yükümlülüğünü eksiksiz bir şekilde yerine getirmek zorundadır. Türkiye’nin hukuksal yapısı bu durumu kaldıracak ve uyum sağlayacak şekilde bulunmaktadır. Yapılan son düzenlemeler de Türkiye’nin bu konulara gerekli özeni gösterdiği ve bunu iç hukuk kurallarına uyguladığını göstermektedir.

CEDAW sözleşmesinin yanı sıra Türkiye birden fazla protokole de imza atmıştır.30 Temmuz 2002 tarihinde CEDAW Sözleşmesi ne ilişkin İhtiyari Protokol onaylanmış, 29 Ocak 2003 tarihinden itibaren de yürürlüğe girmiştir (KSGM, 2011: 9). Ayrıca Pekin Deklarasyonu da imzalanmıştır.

2.2.2. Dünya Kadın Konferansları

Birleşmiş Milletler 1975-1985 yılları arasını Kadın On Yılı olarak ilan etmiştir. Bu süreçte özellikle uluslararası alanda kadın hareketleri önem kazanmış kadına yönelik şiddet konusu öncelikli olarak değerlendirilmiş ve bu konuda farklı norm ve standartlar belirlenip farklı raporlar yazılmıştır (Karal ve Aydemir, 2012: 54).

Kadına yönelik şiddet ilk ele alındığında, aile içi şiddet olarak değerlendirilmiş ve bu ilk konferansta da bu şekilde dile getirilmiştir. İlki 1975 yılında Meksika da gerçekleştirilmiş ve burada hazırlanan eylem planında şiddet konusu değil de aile bireylerinin güvenlikleri ve aile içindeki eşitliklerinin temini yönünde eğitimler verilmesi gerektiği tavsiye edilmektedir (KSGM, 2010: 11).

Dünya Kadın Konferansının ikincisi 1980 yılında Kopenhag da gerçekleştirilmiştir. Bu konferansta aile içinde kadına yönelik şiddetin önlenmesiyle ilgili ilke kabul edilmiştir. Bu ilkede şiddet daha çok bir sağlık sorunu olarak ele alınmış ve kadınlar ile çocukların şiddetten korunması için nitelikli programların geliştirilmesi çağrısında bulunmaktadır (Açıkel, 2009). Kopenhag’da düzenlenen II. Dünya Kadın

Konferansı ilk beş yılda kaydedilen aşamayı değerlendirmek amacını taşımaktadır (www.kadininstatusu.gov.tr).

“Kadına yönelik şiddetin en kapsamlı şekilde ele alındığı kongre 1985 te Nairobi de gerçekleştirilen İkinci Kadın Konferansı olmuştur. Kadın İçin Eşitlik, Kalkınma ve Barış konularında Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı'nın Başarılarının Gözden Geçirilmesi ve Değerlendirilmesi Dünya Konferansı gerçekleştirilmiş ve 157 ülkenin resmen temsil edildiği, pek çok hükümetler arası organizasyon ve kuruluşun katıldığı Konferansta “Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Dönük Stratejileri” kabul edilmektedir (www.kadininstatusu.gov.tr). Bu konferansta kadına yönelik şiddetin farklı biçimleri üzerinde durulmaktadır.

1993 yılında Viyana da Dünya İnsan Hakları Konferansı gerçekleştirilmiş ve kadının insan hakları kavramı ilk kez BM insan hakları belgelerine girmiştir. Viyana İnsan Hakları Bildirgesi'nde kadının insan haklarının ve kadına yönelik aile içine şiddet konusunun yer alması BM Genel Kurulunda ‘Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesinin’ kabul edilmesinde etkili olmuştur. Bu bildirme ile aile içinde kadına, çocuklara ve diğer güçsüz bireylere yönelik şiddetin kadın ve erkek arasındaki güç ilişkisinin eşit olmamasından kaynaklandığı belirtilmektedir (Karınca, 2011: 178). Bu bildirme ile birlikte kadın erkek arasındaki eşitsizliğin aile içinde farklı kişilere yönelikte şiddeti doğurduğu dile getirilmektedir.

“Kadın konferanslarının dördüncüsü 1995 yılında 189 ülkenin katılımıyla Pekinde gerçekleştirilmiş ve kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nda kadına yönelik şiddetin kadının insan haklarına aykırı olduğu kabul edilmektedir. Dördüncü kadın Konferansının önemi konferansın sonunda kadına yönelik şiddetin önlenmesi için devletlerin sorumluluk alması gerekliliğinin vurgulanmış olmasıdır” (Kartal ve Aydemir, 2012: 54).

Türkiye, 4-15 Eylül 1995 tarihinde Çin in başkenti Pekin de gerçekleştirilen 4. Dünya Kadın Konferansı gibi dünya kadınlarının statülerini yükseltmeyi amaçlayan bir uluslararası toplantıda Eylem Planını hiç çekince koymadan kabul etmiştir. Konferansta, ülkemiz 2000 yılına kadar anne ve çocuk ölümlerinin yüzde elli azaltılması, zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılması, kadın okuryazarlığının yüzde yüze çıkarılması yönünde taahhütte bulunmuştur. Bunun sonucunda 1997 yılında zorunlu eğitim sekiz yıla

çıkarılmış, anne ve çocuk ölümlerinde önemli düşüşler olmuş, düzenlenen okuma yazma kursları ile kadın okuryazarlığı oranı yükselmiştir (KSGM, 2011: 1).

Uluslararası sözleşmeler, kadının sağlığını koruma, çalışma gücünü iade ve kişisel ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneğini artırma amacıyla sağlık yardımı yapılması yükümlülüklerini kabul etmektedir. Ayrıca çalışan kadınlar için analık durumunda ve öteki çalışan kadınlar gerektiğinde, çalışırken özel korunma hakkı sağlama, çalışan erkeklerle kadınlara eşit işe eşit ücret hakkını tanıma, çalışan kadınların korunma hakkı, emzirme döneminde analara, bu amaçla yeterli bir süre işe ara verme hakkı sağlama, endüstride çalışan kadınların gece işlerinde çalışmalarını düzenleme, çalışan kadınların yeraltı madenlerinde ve gereğinde tehlikeli, sağlığa aykırı veya ağır niteliği nedeniyle uygun düşmeyen tüm öteki işlerde çalışmalarını yasaklama gibi yükümlülükler iş hayatında tanınmaktadır. Genel olarak uluslararası sözleşmeler ekonomik, sosyal ve kültürel hakları kullanmada kadınlarla erkeklere eşit hak sağlama yükümlülükleri kabul edilmektedir.

Uluslar arası alanda bunların yanı sıra farklı örgütler bünyesinde kadının haklarına yönelik farklı kararlar alınmakta ve kadınlara güvence olarak sunulmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Avrupa Konseyi, temel amaçlarından biri olan demokrasinin yerleştirilmesi ve geliştirilmesi için kadın haklarının ve Avrupa’da yaşayan kadınların durumlarının iyileştirilmesinin de temel gerekliliklerden biri olduğunu göz önüne alarak, kadına ilişkin çalışmalarını aktif bir biçimde yürütmekte, bu alanda Avrupa’da uygulanacak kararlar almakta, üye ülkelere tavsiyelerde bulunmakta, düzenlenen konferans, seminer ve benzeri faaliyetlerle kadınların karşı karşıya oldukları sorunların ortadan kaldırılması için çalışmalar yapmaktadır.

Avrupa Konseyi, kadın erkek eşitliğinden sorumlu ilk Komitesini 1979’da kurmuştur. Avrupa Konseyi’nin temel organlarından Bakanlar Komitesi ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi bünyesinde faaliyet gösteren iki ayrı Komite bu alandaki çalışmaları yürütmektedir. Söz konusu Komiteler, gereken durumlarda Avrupa Konseyi’nin diğer organları ve Konsey bünyesindeki diğer Komiteler ile işbirliği içerisinde çalışmaktadır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne bağılı olarak Avrupa Konseyi Kadın Erkek Eşitliğı Yönetim Komitesi faaliyetlerini yürütmekte, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi altında ise Kadın Erkek Fırsat Eşitliğı Komitesi çalışmaları yapmaktadır.

Uluslararası insan haklarının bir parçası olarak kadın hakları Avrupa Birliğı mevzuatında da önemli bir yere sahiptir. İnsan hakları perspektifinden değerlendirildiğinde konunun özünü toplumsal cinsiyet eşitliğı oluşturmaktadır. Kadınların ekonomik, sosyal ve siyasal alanlara katılımları ve bu alanlarda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması Avrupa Birliğı'nin temel hedeflerinden biridir. Avrupa Birliğı'nin kurumları cinsiyetler arası ayrımcılığın önlenmesi ve kadın-erkek arasındaki sosyal farkların azaltılması için çok farklı alanlarda çalışmaları yapmaktadır. Bu çalışma alanlarının temelini oluşturan konular kısaca şu başlıklardan altında toplanabilir:

- Siyasi, ekonomik ve toplumsal alanda kadın erkek eşitliğinin sağlanması,
- Kadının işgücü piyasasına katılımı ve eşit işe eşit ücret prensibinin uygulanması,
- Bu katılımı hayata geçirebilmek amacıyla iş ve özel yaşamın beraber yürüyebilmesinin kolaylaştırılması,
- Aynı amaçla kadınlara yönelik genel eğitim ve mesleki eğitim olanaklarının artırılması,
- Kadına yönelik şiddet ve tacizin önüne geçilmesidir.

Bu çalışma alanları içerisinde, kadınların işgücüne katılımı ve bu alanda kadınlara yapılan ayrımcılığın ortadan kaldırılması müktesebatta en yoğun olarak ele alınan konular arasındadır. Özellikle kadın haklarının iş yaşamında korunması ve sosyal güvenlik konularıyla ilgili AB mevzuatı, temelinde toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen politikalar içermektedir. Avrupa İstihdam Stratejisi çerçevesinde belirlenen bu politikaların dört temel dayanağı bulunmaktadır. Bunlar: istihdam edilebilirlik, girişimcilik, uyum sağlayabilme, eşit olanaklar. Bu dört temel dayanak çerçevesinde, AB İstihdam Stratejisi'nin kadınlara yönelik öncelikli amacı, gerek iş arama aşamasında gerekse çalışma aşamasında kadınların ayrımcılığa maruz kalmamalarını sağlamaktır. AB mevzuatı bu konulara dair detaylı hükümler içermektedir. Mevzuatta kadın-erkek eşitliğine dair 4 Antlaşma maddesi, 13 Direktif bulunmaktadır (www.abgs.gov.tr).

Avrupa Birliği Antlaşması'nın 141. Maddesi ile eşit işe eşit ücret hakkı sağlanmakta, 13. Maddesi ile iş hayatı dışında kalan tüm alanlarda, özellikle mal ve hizmetlere ulaşım konusunda cinsiyete dayalı ayrımcılığın kaldırılması hedeflenmektedir. Bunun yanında Antlaşmanın 2. Maddesinde sayılan Birliğin temel amaçları arasında kadın-erkek arasındaki eşitliği ilerletmek yer almaktadır. Benzer şekilde Antlaşmanın 3. Maddesinin 2. bendinde, ilk bentte sayılan Birlik politikalarının hepsinin hayata geçirilmesinde kadın-erkek arasındaki eşitliği ilerletmeye ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya çalışılacağı ifade edilmektedir (www.abgs.gov.tr).

Müslüman ülkelerin katılımıyla oluşturulmuş bir yapılanma olan İslam Konferansı Örgütü, özellikle son yıllarda kadınlara yönelik birçok faaliyette bulunmakta, bu ülkelerdeki kadınların konumlarının güçlendirilmesini öncelikli hedefleri arasına koymaktadır.

Bu kapsamda İKÖ, kadın konulu “Bakanlar Konferansı” ve “Uzmanlar Toplantıları” düzenlemektedir. Kadın Konulu Birinci Bakanlar Konferansı 2006 yılında İstanbul’da, İkinci Bakanlar Konferansı ise 2008 yılında Kahire’de düzenlenmiştir (www.mfa.gov.tr).

Söz konusu toplantılar yanında 2008 yılında kadın konusunda “Ulusal Eylem Planı” kabul edilmiş; Kahire’de bir kadın biriminin merkezinin kurulması faaliyetine başlanmıştır (www.mfa.gov.tr).

Ulusal ve uluslararası yasal düzenlemelere bakıldığında Türkiye uluslararası düzeyde taahhüt etmiş oldukları konuları yerine getirmek için gerekli ulusal düzenlemeleri gerçekleştirmektedir. Bu kapsam da birçok kanunda değişiklikler yaparak kadın hakları konusunda yeterli olmasa da belli bir seviyede yeterliliğe ulaşmaktadır. Ancak uygulama da halen bazı sorunlar olmakla birlikte bunlarında giderilmesi için çalışmalar yapılmaktadır.

Kadınların aile içi şiddete yönelik yasal düzenlemelerden haberdar olup kullanabilmeleri için medya ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği sağlanması şeklinde sorunun çözümüne yönelik adımlar atılabilir.

Ülkemizde yaşanan ilerlemelerin en önemli yansımasını Anayasa’da yapılan değişiklikler oluşturmaktadır. Anayasa’nın 10 uncu maddesine, 2004 yılında yapılan değişiklikle “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama

geçmesini sağlamakla yükümlüdür.” Hükmü, 2010 yılında yapılan değişiklikle ise “Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.”, “Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.” hükmü eklenmiştir. Yine Anayasanın 41. maddesine 2001 yılında “Aile Türk toplumunun temelidir” ifadesinden sonra gelmek üzere “ve eşler arasında eşitliğe dayanır.” Hükmü, 2010 yılında yapılan değişiklik ile “Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.” Hükmü getirilmiştir. Ayrıca, Anayasanın 90. maddesi gereği CEDAW Sözleşmesi de ulusal düzenlemeler karşısında üstün konuma getirilmektedir.

2005 tarihinde yürürlüğe giren Yeni Türk Ceza Kanununda da kadınlar lehine olarak kadına yönelik şiddetin en ağır biçimi ve kadının yaşam hakkının ihlali olan töre ve namus cinayetlerinin önlenmesine yönelik olarak töre cinayetleri işleyenlerin kanunda belirlenen en ağır ceza ile cezalandırılacağı, kasten yaralamada, bu suçun anne veya babaya, çocuklara ya da eş veya kardeşe karşı işlenmesi halinde ceza artırılmakta, işyerinde cinsel taciz ve cinsel saldırı suçunu işleyenlerin cezalandırılacağı hüküm altına alınarak bu madde ile çalışan kadınlar korunmakta ve aynı konutta birlikte yaşayan kişilerden birine kötü muamelede bulunulması da cezalandırılmaktadır.

Bu temel düzenlemelerin yanı sıra aile içindeki şiddetin önlenmesi amacını taşıyan Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 sayılı Kanun 8.3.2012 tarihinde kabul edilmiş, 20.03.2012 tarihli ve 28239 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Kanun ile 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlükten kaldırılmaktadır. Şiddeti önlemedeki rolü açısından 6284 Sayılı Kanun aile içi şiddet mağduru kadınların korunması amacıyla çeşitli önlemler içermektedir. Kanunda, şiddet mağduru olan kadınlara verilecek sosyal destek ve hizmetlerin sunulmasında yalnızca ulusal mevzuat hükümlerinin değil, Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin de esas alınacağı vurgulanarak önemli bir açılım sağlanmaktadır. Bu bağlamda kadının şiddetten korunmasında, insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izleneceği, kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirlerin ayrımcılık olarak yorumlanamayacağı ifade edilmektedir.

Yasal düzenlemelerin dışında, 2005 yılında töre ve namus cinayetleri ile kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinde Meclis Araştırma Komisyonu, 24 Mart 2009 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kurulmuştur. Bu anlamda Komisyonlar, kadın-erkek eşitliği konusunun devletin en üst düzeyinde ciddi şekilde ele alındığını göstermektedir.

Temmuz 2006'da "Çocuk ve Kadına Yönelik Şiddet Hareketleri ile Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler" konulu 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi yayımlanmıştır. Söz konusu Genelge, ciddi bir toplumsal sorun olan şiddetle mücadelenin, kadınların ve ülkenin refahı ve esenliği açısından önemini vurgulamakla birlikte kadın erkek eşitliğinin ve kadına yönelik şiddetle mücadelenin Devlet politikası olarak kabulünün de bir göstergesidir.

Genelge ile kadına yönelik şiddet ve töre/namus cinayetleri konusunda alınacak önlemlere ilişkin öneriler ve bu önerilerin hayata geçirilmesinden sorumlu kurum ve kuruluşlar belirlenmektedir.

Yapılan düzenlemelerin bir takım sosyal hizmetlerle desteklenmesi, toplum içinde kadına ve çocuğa yönelik var olan şiddet eğiliminin çeşitli yollarla giderilmesi gerekmektedir. Kadına yönelik şiddet ile diğer aile bireylerine yönelik şiddet, ülkemizde tüm sonuçlarıyla önlenmesi gereken ancak yalnızca mevzuat değişiklikleri ile halledilemeyen, aynı zamanda tüm kamu kurum ve kuruluşlarının koordineli bir şekilde çalışması, yapılacak çalışmaların süreklilik içinde yürütülmesi, bu alanda toplumsal bilincin ve farkındalığın artırılması ve tüm vatandaşların bu konuda duyarlı olmasını gerektirmektedir.

Türk ailesinin bütünlüğünün korunması, güçlendirilmesi ve sosyal refahının artırılması için gerekli araştırmaları yapmak ve projeler geliştirmek, kamu kurumlarının yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının öncelikleri arasında bulunması ve işbirliği içerisinde bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması da önem arz etmektedir. Özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler dâhil tüm sosyal tarafların işbirliği ve katkılarıyla sahiplenmesi ile kadına ve çocuğa yönelik şiddetin ortadan kaldırılması sürecinin kısılacacağı açıktır.

Sonuç olarak, Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana yaşanan toplumsal ve siyasal dönüşümler sonucu toplumsal yapının dengelerinde değişiklikler olmuş; Cumhuriyet mirasına sahip çıkan kesimlerin siyasal etkenliklerinde ve toplumsal alandaki görünürlüklerinde zaman zaman kaymalar, yerinden edilmeler ya da canlanmalar yaşanmıştır. Bürokrasi, entelektüel dünya ve bazı toplumsal hareketlerde varlıklarını sürdüren ilerici ve eşitlikçi kadrolar halen kadın-erkek eşitliği ve kadınların insan haklarının toplumsal ve siyasal alanın her noktasında gelişmesi ve yaygınlaşması için çaba vermektedirler. Nitekim günümüz Türkiye'sinde küçük ama sesini duyurabilen, ciddi siyasi potansiyeli olan bağımsız kadın hareketini de işte bu laik devlet geleneğinin sağladığı altyapı, yetiştirdiği aydın ve iyi eğitilmiş bir kadın kesiminin varlığı beslemektedir.

Son yıllarda, bağımsız kadın hareketleri Türkiye'de kadınların insan haklarının gelişimine çok önemli katkılarda bulunmakta; özellikle toplumsal ve siyasal değişimlerin hız kazandığı dönemlerde kadınların sesini kamusal alanda duyurabilmekte; fırsatları gerekli ilerici açılımlar ve düzenlemeler sağlamaya yönelik olarak kullanabilmektedir. Örneğin, bu hareket insan hakları açısından önemli bir adım olan Avrupa Birliği uyum sürecini, ülkemizde özellikle kadınların insan haklarının gelişimine katkı sağlayacak bir fırsat olarak değerlendirebilmektedir.

Bağımsız kadın hareketi, Medeni Kanun'un değiştirilmesinde azımsanamayacak bir rol üstlenmiş, Anayasa ve diğer yasalarda yapılan olumlu değişiklikler üzerinde ve de özellikle (TCK Kadın Platformu olarak) Türk Ceza Kanunu'nun olumlu yönde değişmesinde çok etkili olmuştur. Kadın-erkek eşitliği konusunda bugün ülkemizde uluslararası standartlara oldukça uygun olumlu bir yasal çerçevenin varlığı malumdur. Bu değerlendirmenin ölçütü yasalarımızın uluslararası standartlara, özellikle bu Türkiye'de kadınların insan hakları: uluslararası standartlar, hukuk ve sivil toplum standartların en kapsamlı olarak düzenlendiği ve diğer uluslararası metinler için de referans oluşturan B.M. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne (CEDAW) uygunluğudur.

Günümüzde, Türkiye'de CEDAW'ın dayandığı temel ilkelere oldukça uygun olan bir yasal çerçeveden söz etmek mümkündür. Özellikle son yıllarda kadın hukuku

konusunda çok ciddi ilerlemeler gerçekleşmekte, kadınların insan haklarının gelişimine yönelik olumlu yasal reformlar yapılmaktadır.

Son yıllarda, özellikle kadın hareketinin sistematik girişimleri ve AB sürecinin yarattığı bariz dış taleple de beslenerek, kadınların insan hakları hukukunda ciddi sıçramalar yapılmasına rağmen bu dönüşüm sürecinde ve ortaya çıkan sonuçlarda yasa koyucunun gönülsüzlüğü sık sık ortaya çıkmakta, siyasal iradenin zayıflığı yapılanların tam hedefe ulaşmasının önünde engel oluşturmakta, erkek egemen yapının, kültür ve inanç gibi dokunulmazlarla meşrulaştırılan söylemi, özellikle siyasal arenada, kadınların insan haklarının korunması yönünde atılabilecek adımları sınırlamaktadır. Ülkemizde, hukuki düzlemde kadın-erkek eşitliği konusundaki en önemli eksikliklerden birisi de kadınların siyasal etkenliklerini artıracak ve yasal alana katılımını teşvik edecek yasal düzenlemelerin olmamasıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE GÖRSEL MEDYADA SUNUMU

Türkiye, kadına karşı uygulanan şiddetin her geçen gün arttığı ve medya aracılığıyla bunun kamuoyuna yansıdığı oldukça önemli bir süreçten geçmektedir. Ülkeler arasındaki sosyal, kültürel ya da ekonomik açıdan farklılıklar, eğitim düzeyinin düşük ya da yüksek olması veya toplumsal algının çok farklı noktalara varması gibi hangi sebeple olursa olsun, kadına karşı gösterilen her türlü şiddetin savunulacak hiçbir tarafı bulunmamaktadır. Teknolojik imkânların fazlalaşması, teknolojinin kullanım alanının genişlemesi ve yaygınlığının artması gibi nedenlere bağlı olarak da düşünebileceğimiz enformasyonun yayılma alanı ve hızı, kadına karşı artan şiddeti günümüzde daha belirgin ve somut bir şekilde ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye de en çok tartışılan gündemlerinden biri hiç şüphesiz kadına yönelik şiddet ve görünürlüğü gittikçe artan şiddetin farklı nedenleridir. Kadına yönelik şiddet, cinayet gibi vakalarla şiddetin vicdanları rahatsız eden görünümünün yanı sıra, araştırmaların ortaya koyduğu oranlarla da dikkati çekmektedir. Türkiye’de her üç kadından biri hayatlarının herhangi bir bölümünde fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalabilmektedir.

Türkiye’de her geçen gün artarak devam eden şiddet bu durumun medyada yansımaları ve oluşan tepkilere bağlı olarak son derece önemli bir süreçten geçilmektedir. Bu sürecin yarattığı atmosfer ve her gün karşı karşıya kaldığımız kadına yönelik şiddet olayları ve haberler sonucunda, toplumsal anlamda bir kamuoyu oluşmaktadır. Özellikle yeni medya ve iletişim teknolojilerinin, internet ile birlikte farklı bir kamuoyu oluşturma gücüne bağlı olarak, sosyal medya ve dolayısıyla da sosyal paylaşım siteleri üzerinden de oluşan tepkiler, geleneksel medya araçlarının konuya daha bir duyarlı yaklaşımları olanağına da meydana getirmektedir. Bu çerçevede, Türkiye için oldukça önemli bir toplumsal sorun olan kadına şiddet olgusu, dördüncü kuvvet olan medyanın olaya yaklaşımı ve kamuoyunu oluşturmadaki gücü bakımından değerlendirilmesi ve üzerinde durulması gereken son derece ciddi bir konudur.

Kadına yönelik şiddet tarihsel olarak daima ev içini ilgilendiren “özel” bir sorun niteliğinde değerlendirilmekte, bu nedenle de devlet ve uluslararası hukukun dışında kalmaktadır. Kadına yönelik bu şiddete karşı son otuz yıldır bir takım kurallar kabul edilmeye başlansa da, şiddetin aile içinde uygulanan özel formları ile daha geniş sosyal iktidar yapıları ile arasında bağ kurulamamakta ve boyutları halen net olarak anlaşılamamaktadır (Karınca, 2011: 15).

Kadının gerek kamusal alandan gerekse ev içerisinde gördüğü şiddetin nedenleri ile güçlü mücadele stratejileri geliştirilmesi için, öncelikle şiddetin farklı alanlardaki yansımaları göz önünde bulundurulmalıdır. Kadına yönelik şiddet sadece özel veya kamusal kategori içerisinde görülemez. Çünkü sadece kurban ve saldırgan arasındaki zorlayıcı iktidar ilişkilerinin değil, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete katkıda bulunan sosyal ve siyasal iktidar sistemleriyle de ilgilidir (Karınca, 2011: 16).

3.1. TÜRKİYE DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET OLGUSU VE ORTAYA ÇIKIŞI

Türkiye’de kadına yönelik şiddet önemli ve yaygın bir sorun olmasına karşın bu konuda 1980’lere kadar yapılmış araştırma sayısı yok denecek kadar azdır (Bora ve Günel, 2011: 66). Türkiye’de 1980’lerden bu yana kadınlara ve toplumsal cinsiyete yönelik araştırmalar yaygınlaşmış, hem beşeri ve sosyal bilimler alanını hem de toplumsal algıyı dönüştüren ve zenginleştiren çalışmalara imza atılmıştır. Ancak yapılan akademik çalışmalar ağırlıklı olarak feminist tarih yazımı, edebiyat, emek, çalışma hayatında kadınların konumu, İslam başörtüsü konuları, kadınların siyasal katılımı ve kadın hareketinin demokrasiye katkıları alanlarına yoğunlaşmakta, şiddet konusu çok eksik kalmaktadır.

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygın bir biçimde gündeme gelmesi, 1980’lerde kadın hareketinin canlanması ile mümkün olmuştur. 1980 askeri darbesi sonrasında “ikinci kadın hareketi” olarak adlandırdığımız örgütlenme başlar. Bu hareket Türkiye’de kamu yaşamına eşit katılım konularından ziyade ilk defa olarak özel alandaki, yani aile içindeki hak ihlallerine odaklanır. Özellikle de kadına karşı şiddet konusu bu hareketi mobilize eden ve değişik görüşlerdeki kadın grupları arasındaki dayanışmayı sağlayan en önemli temalardan biri haline gelir. Örneğin 1983’te dayağa

karşı kampanya çerçevesinde ilk sokak yürüyüşünü yine kadın hareketi içerisindeki aktivistler ve kadın örgütleri gerçekleştirmiş, askeri darbe sonrası ilk toplu gösteri kadınlar tarafından kadına karşı şiddeti protesto etmek için yapılmıştır (İlkkaracan, 2007: 5). 1988 ve sonrasında açık oturumlar, konferanslar ve benzer çalışmalarla toplumun şiddete olan ilgisi ve duyarlılığı giderek artmıştır. Kadına yönelik şiddetle mücadelenin ilk adımı bu şiddetin görünür kılınmasıdır. Öncelikle nelerin şiddet kapsamına girdiği konusunda bir bilincin gelişmesi ve daha sonra şiddete uğrayan kadınların bunu yasal yoldan dile getirebilmeleri gerekmektedir.

Kadının toplumsal hayatın içerisinde “erkek iradenin” izin verdiği ölçüde kazandığı konumu ve gördüğü şiddet, kadının toplumsal yaşama katılımı, sosyoekonomik düzeyi, eğitim imkânlarına erişimi ve ataerkil kültürel yapıda yaşadığı çok yönlü eşitsizliklerin farklı tezahürleridir. Kadına yönelik şiddetle mücadelenin ülkemizdeki gelişme seyrinde de benzer bir yaklaşım söz konusudur. Bu hareketler, “Bağır herkes duysun!” gibi sloganlarla aile içi şiddetin önlenmesinin toplumsal bir konu olduğuna dikkati çekmekteydi.

17 Mayıs 1987’de 2500 kadının katıldığı “Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü”, aile içi şiddetin toplumsal bir sorun olduğunu ve mahrem olan özel alanın dışında tartışılması gerektiğini belirten ilk sokak yürüyüşüydü. Kadına yönelik şiddetin kurumsal mekanizmalar tarafından “ailenin korunması”, “mahremiyet” gibi konular çerçevesinde değerlendirilemeyecek, toplumu ilgilendiren yapısal bir sorun olduğunu ilk kez daha önce belirttiğimiz 1980’lerde başlatılan ve gelişen kadın hareketleri ortaya koymuştur.

Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddete karşı girişimlere bakıldığında bu konudaki en önemli atılımlardan birisi de 1990 yılında “Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı’nın” kurulması olduğu görülür. O yıllardan bu yana Mor Çatı şiddete maruz kalmış kadınlara psikolojik ve hukuksal destek vermekte, onlara iş bulabilmeleri ya da meslek edinebilmeleri için yardım etmekte ve en önemlisi kalabilecekleri güvenli bir ortam sunmaktadır. Mor Çatı’yı daha sonra Ankara’da 1991 yılında kurulan “Kadın Dayanışma Vakfı ve Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nün” bünyesinde 1994’ten beri psikolojik ve hukuki hizmet veren “Bilgi Başvuru Bankası” ile Başbakanlık’a bağlı “Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü” bünyesinde sayısı giderek

artan Kadın Misafirhaneleri ile acil yardım hattı ve danışmanlık sunan Kadın Dayanışma Merkezi (KAMER) takip etmiştir.

3.1.1. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

Ülkemizde kadına yönelik şiddeti anlamaya çalışırken ve nedenlerini araştırırken kadının toplumsal yaşama katılımı, sosyoekonomik düzeyi, eğitim seviyesi ve eğitim olanaklarına ne kadar ulaşabildiği ve ataerkil bir yapı olan Türk aile ve toplum yapısında uğradığı eşitsizlikler de göz önünde bulundurulmalıdır.

3.1.1.1. Türk Toplumsal Yapısının ve Yaşam Tarzının Değişmesi

2007 yılında yapılan Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması, kadına yönelik şiddetin en yoğun şekilde şehirlerde kendini gösterdiğine işaret ediyor. Araştırmaya göre, Türkiye genelinde Şehirlerde oturan kadınların fiziksel şiddete maruz kalma oranlarının, ilçelerde oturanlara göre yaklaşık yüzde kırk iki daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Açıkel, 2009). Bu durum göç, kentleşme gibi toplumun sosyal yapısını değiştiren unsurların kadına yönelik şiddetin yoğunluğu üzerinde dolaylı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de şiddetin gittikçe görünürlük kazanmasının en önemli yapısal sebebi, sosyoekonomik ve kültürel yapıda göç, kentleşme, yaşam şartlarının farklılaşmasında yaşanan böylesi bir değişimi, toplumsal kabullerin takip etmeyişiştir. Türkiye’de kadın ve erkeklerin çoğu Türkiye’deki aile yapısının geleneksel olmasından dolayı kadının görevinin çocuk bakımı ve ev işlerinden ibaret olduğunu benimsemektedir. Pek çok kadın ve erkek kadınların çalışmasını “gelenek göreneklere aykırı” olarak değerlendirmektedir. Sonuç olarak, yapı değişse de gelenek ve aile ilişkilerinde hâkim ataerkil doku bu yapıya direnmektedir. Bu direnme sonucunda da şiddet unsurunun ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır.

Bu bağlamda, şiddetin daha görünür hale gelmesi, Türkiye’nin içinden geçtiği süreçte modernleşme ve kentlileşme olgularının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’nin nüfusunun büyük bir çoğunluğu 1920’lerde kırsalda yaşamaktaydı. Günümüzde bu rakama bakıldığında tam tersi bir durum olduğu görülmektedir. Şehir merkezlerinde yaşayanların sayısı kırsalda yaşayanların sayısına

oranla üç dört kat artmıştır. Bu durumda aile içi geleneksel cinsiyet rollerinin dağılımını endüstrileşme ile birlikte büyük oranda etkilemiştir. Kent merkezlerinde yoğunlaşan sosyoekonomik hayat Türkiye’de kadın için görece bir ‘özgürleşme’ alanı oluşturmaktadır. Köyde, aile emekçisi konumunda olan kadınların pek çoğu kente göçtüklerinde ekonomik olarak “erkek evin direğidir” imajını kırmaya başlarken artık kadında iş hayatına atılıp eve ekmek parası getiren aile ekonomisine katkısı olan konumuna geçmiş oldu.

Bu değişen yapıda erkek bir direnç aracı olarak da şiddete başvurmaktadır. Kadınlar belirli düzeyde iş hayatına dâhil olmaları ile birlikte kadınların özgürleşmesi sosyalleşmesi ve daha farklı kişiler tanınması kadınların artık sadece evde oturması gereken bir kadından farklı bir kadın olma düşüncesinin artmasına neden olmaktadır. Bu duruma da erkekler şiddet göstererek karşı çıkma eğiliminde bulunmaktadır.

Toplumsal yapıdaki dönüşüm toplumsal hayatın farklı alanlarında etkili olacak şekilde kadınların ve erkeklerin zihin dünyasını da değiştirmektedir. Bu zihin dünyasındaki değişim ise kadının kendisine olan güvenini artırması yanında erkeğin de kadına yönelik şiddet uygulama duygularını beslemektedir. Kadın bu değişim sonucunda kendisini birey olarak hissetmekte ve şehir merkezlerine göç ile birlikte kendisinin de söz sahibi olduğu görüşünü benimsemektedir.

3.1.1.2. Sosyoekonomik Faktörler

Ekonomik özgürlüğü olmayan ve eğitim seviyesi (ülke genelinde) erkeklerden daha düşük olan kadınların şiddete uğrama ihtimali artmaktadır. Kadınların yaş, eğitim, refah düzeyi ve yerleşim yeri gibi temel demografik özellikleri, kadınların yaşamlarının çeşitli aşamalarında karşılaştıkları şiddeti etkilemektedir. Dolayısıyla şiddetin yoğunluğuna ilişkin farklılıkların değerlendirilmesinde bölgeler arası eğitim ve gelir eşitsizliklerinin de göz önünde bulundurulması önem taşımaktadır.

Eğitim ve gelir düzeyi, farklı araştırmalarda şiddet üzerinde belirleyici iki faktör olarak öne çıkmaktadır. Öte yandan, dünya genelinde farklı ülke karşılaştırmalarına dayanan Birleşmiş Milletler İnsani Gelişim Endeksi, kadınların pek çok ülkede “fakirin de fakiri” konumunda bulunduğu işaret etmektedir (UNDP, 2010: 2). Kadınlar ülkemizde de sosyoekonomik kalkınmadan en düşük düzeyde

faydalanan kesimi oluşturmaktadır.

Türkiye, Dünya Ekonomik Forumu (WEF) Küresel Kadın Erkek Eşitliği Raporuna göre cinsiyet eşitsizliği sıralamasında 134 ülke arasında 126. sıradadır (World Economic Forum, 2010). Benzer şekilde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Cinsiyet Eşitsizliği Raporuna göre Türkiye, 127 ülke arasında 83. sırada yer almaktadır (United Nations Development Programme, 2010: 2). Çeşitli veriler sunan bu endeksler, ülkemizde kadın erkek arasında sosyoekonomik farklılıkların toplumsal hayata katılımı da büyük ölçüde etkilediğini göstermektedir.

Kadın ve erkekler arasındaki sosyoekonomik farklılıklar, kadınların şiddet mağduru olmalarını da büyük ölçüde etkilemektedir. Genel nüfus içerisinde eğitim düzeyi, istihdam oranı, kamusal alanda görünürlüğü erkeklerden düşük düzeyde olan kadınların, şiddete uğraması toplumsal hayatta karşılaştıkça farklı eşitsizliklerden bağımsız değildir. Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda gerçekleştirilecek çalışmaların, sosyoekonomik faktörlerin rolünü de kapsayan çok yönlü sosyal politikalarla desteklenmesi gerekmektedir.

Eşler arasındaki saldırganlığın ekonomik olarak güçlü kesime oranla daha çok işçi ve orta sınıftan olan çiftlerde daha fazla yaşandığını, erkeğin işsiz olması ya da iş yaşamındaki istikrarsızlığı ile kadının şiddete maruz kalması arasında bir ilişki olduğunu görmektedir. Yüksek sosyoekonomik gelir düzeyine sahip kadınlar sosyal, hukuki ve psikolojik yardım alma kaynaklarına daha kolay eriştiklerinden şiddet içeren ilişkiyle daha iyi başa çıkabilmekte ve istediklerinde bu tür bir ilişkiden daha kolayca kurtulabilmektedirler (Morçatı, 1998). Bunun tam tersi durumuna baktığımızda kadınların kendileri ve çocukları için yaşamsal, sosyal ve ekonomik güvenceleri olmadığında şiddet içerikli ilişkilere göz yumarak yaşamaya devam ettiklerini ve birlikteliklerini devam ettirmek zorunda olduğu görülmektedir.

Aile içinde şiddeti artıran olayların başında ekonomik yetersizlik yer almaktadır. Yapılan birçok çalışmada da aile içi şiddeti artıran olaylar arasında ekonomik yetersizlik ilk üç sırada yer almaktadır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995). Aynı zamanda kadınların aile içinde şiddeti artıran nedenler olarak ekonomik yetersizliği ve yoksulluğu ifade etmeleri, kendilerinin yoksul olmasıyla ilişkili olabilir. Bilindiği gibi yoksulluk ve baskı şiddet davranışının ortaya

çıkmasında önemli faktördür. Düşük gelir düzeyi ile birlikte yaşanan stres ve kısıtlı kaynaklar şiddet riskini artırmaktadır.

Sosyokültürel olarak erkeğin kadından üstün görülmesi, kadın ve erkek rollerinin birbirinden katı çizgilerle ayrılması ve kadının sosyoekonomik olarak zayıf koşullara sahip olması aile içi şiddeti dolayısıyla kadına yönelik şiddeti hazırlayan koşullar olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.1.3. Eğitim Düzeyi

Türkiye nüfusunun okuryazar olmayan bölümünün büyük kısmını kadınların oluşturması, eğitimdeki eşitsizliği ortaya koymaktadır. Eğitimsizlik kadının çalışma yaşamında yer almasını ve dolayısıyla ekonomik özgürlüğünü elde etmesini olumsuz etkileyebilmektedir.

Sosyologlar, ülkemizde yalnızca eğitim ve ekonomik seviyeleri düşük kadının değil, yüksek gelirli ve iyi eğitim almış kadınların da şiddete maruz kaldığını bildirmektedirler (Günay, 2004: 5). Bu noktada şiddet gören kadının bu durumu itiraf etmesi ve yardım istemesi önemli noktayı oluşturmaktadır. Genellikle eğitim durumu düşük olan kadınların daha fazla şiddet gördüğünü düşünmememizin sebebi, eğitim durumu yüksek olan kadınların yaşadıklarını itiraf etme konusunda bulundukları toplumsal çevreden çekinmeleri yatmaktadır. Kadının eğitim düzeyi arttıkça fiziksel şiddet gördüğünü söyleyen kadınların oranının azaldığı bilinmektedir.

Tablo 3.1. Bitirilen Eğitim Düzeyine Göre Kadın Oranları

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Toplam	Kadın	Kadın %
Okuma Yazma Bilmeyen	4.672.257	3.757.203	80,4
Okuma Yazma Bilmeyen Fakat Bir	13.517.214	6.933.483	51,2
İlkokul Mezunu	18.523.823	9.586.552	51,7
İlköğretim Mezunu	7.432.613	3.464.798	46,6
Ortaokul veya Dengi Okul	2.795.917	1.009.764	36,1
Lise veya Dengi Okul Mezunu	10.379.229	4.376.541	42,1
Yüksekokul ve Fakülte Mezunu	4.320.813	2.534.434	58,6
Yüksek Lisans Mezunu	279.268	112.983	40,4
Doktora Mezunu	95.502	34.201	35,8
Bilinmeyen	3.032.457	1.374.882	45,3
TOPLAM	65.049.093	32.436.786	49,8

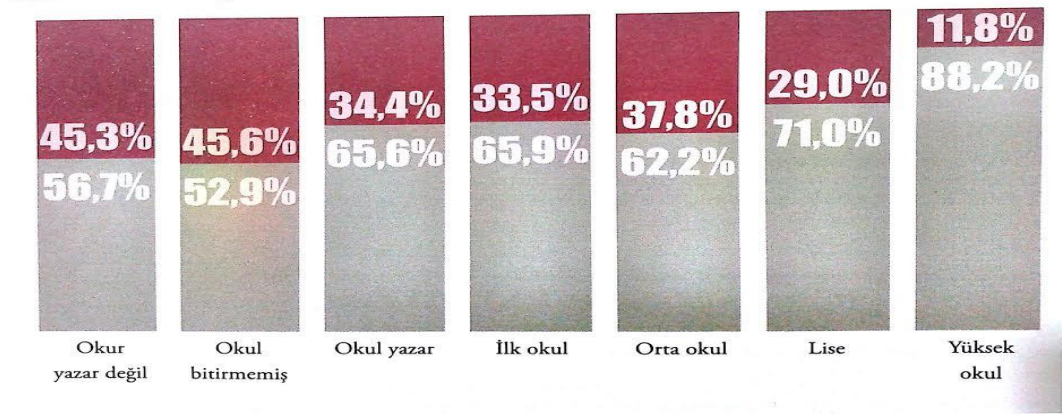
*Kaynak: TC Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye’de Kadının Durumu, Şubat 2011 Raporu

Türkiye genelinde hâlihazırda kadınların eğitim düzeyinin erkeklere oranla düşük düzeylerde olması, kadınların iş hayatına katılımını etkileyen faktörlerdendir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Hane halkı İşgücü Araştırması verilerine göre, kadınların eğitim düzeyinin artmasının onların iş gücüne katılımında pozitif etkisi görülmektedir (TÜİK, 2012). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü araştırmasına göre, ülke genelinde okuma yazma bilmeyen 4,5 milyon civarı kişinin % 80'ini kadınlar oluşturmaktadır. İlköğretimde Türkiye son on yılda cinsiyet açığını kapatmış olsa da eğitimin ileriki yıllarında kadınlar ve erkekler arasında eğitim imkânlarına erişim ve katılım farklılaşmaktadır. Kendi düşünceme göre, ileriki yaşlarda bu farkın artmasının bir sebebi de başka şehirlerde üniversiteyi kazanan kadınların yalnız başlarına başka bir şehirde yaşayamayacaklarını düşünen ailelerin kızlarını okula göndermemesi olabilecektir.

Türkiye’de kadınların iş yaşamına katılımı ve istihdamla da yakın ilişki içerisinde olan eğitim düzeyi, pek çok kadının toplumsal hayata dâhil olmasında belirleyici unsurdur. Eğitim seviyesi arttıkça toplum içerisinde kabullenilme ve bir statü sahibi olma söz konusu olmaktadır. Öte yandan kadınların yalnızca eğitim düzeyinin artması, iş hayatına erkeklerle eşit düzeyde katılım imkânı vermemektedir. Kadınların toplumsal yaşama katılımını destekleyen sosyal politikaların eksikliği, ataerkil aile içi ilişkilerin sürdürülmesi gibi yaklaşımlar, kadınların statüsünü etkilemektedir. Kadına yönelik şiddeti, Türkiye’de farklı grup ve sosyal statülerden pek çok insanı kapsayan, ülke genelini ilgilendiren bir problem olarak ele almakta fayda vardır.

Yeşim Arat ve Altınay’ın gerçekleştirdikleri Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması Bulgularına göre, her eğitim düzeyinden kadın şiddet mağduru olabilmektedir. Öte yandan, kadınların ve erkeklerin eğitim düzeyi attıkça, kadına yönelik şiddet oranı belirgin bir biçimde düşmektedir (Arat ve Altınay, 2007: 82-83).

Eğitim düzeyinin kadınların şiddet görmesini engelleme noktasında belirleyici olmamakla birlikte şiddete maruz kalan kadınların gerekli yasal yollara müracaat etme noktasında önemli olmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan kadın uğradığı şiddeti sindirememekte ve yasal yollara başvurabilmektedir.

Kaynak: Yeşim ARAT ve Ayşegül Altınay, Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet

Şekil 3.1. Kadınların Eğitim Durumu ve Fiziksel Şiddet

Benzer şekilde araştırma her eğitim düzeyinde erkeğin, eşine şiddet uygulayabildiğinin altını çizmektedir. Diğer taraftan, araştırmaya katılan kadınlara yöneltilen sorulardan elde edilen bulgulara göre, eşlerin eğitim düzeyinin yükselmesi, kadına yönelik şiddetin görece düşmesini etkilemektedir.

Mevcut araştırmalar, kadına yönelik şiddetin sosyoekonomik durum, eğitim düzeyi ve toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü gibi farklı değişkenlerden etkilendiğini göstermektedir. Öte yandan, şiddetin farklı eğitim düzeylerinden, farklı sosyal sınıflardan pek çok kadını benzer biçimde etkileyen ülke genelinde yaygın bir problem olduğu da unutulmamalıdır.

Kaynak: Yeşim ARAT ve Ayşegül Altınay, Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet

Şekil 3.2. Erkeklerin Eğitim Durumu ve Fiziksel Şiddet

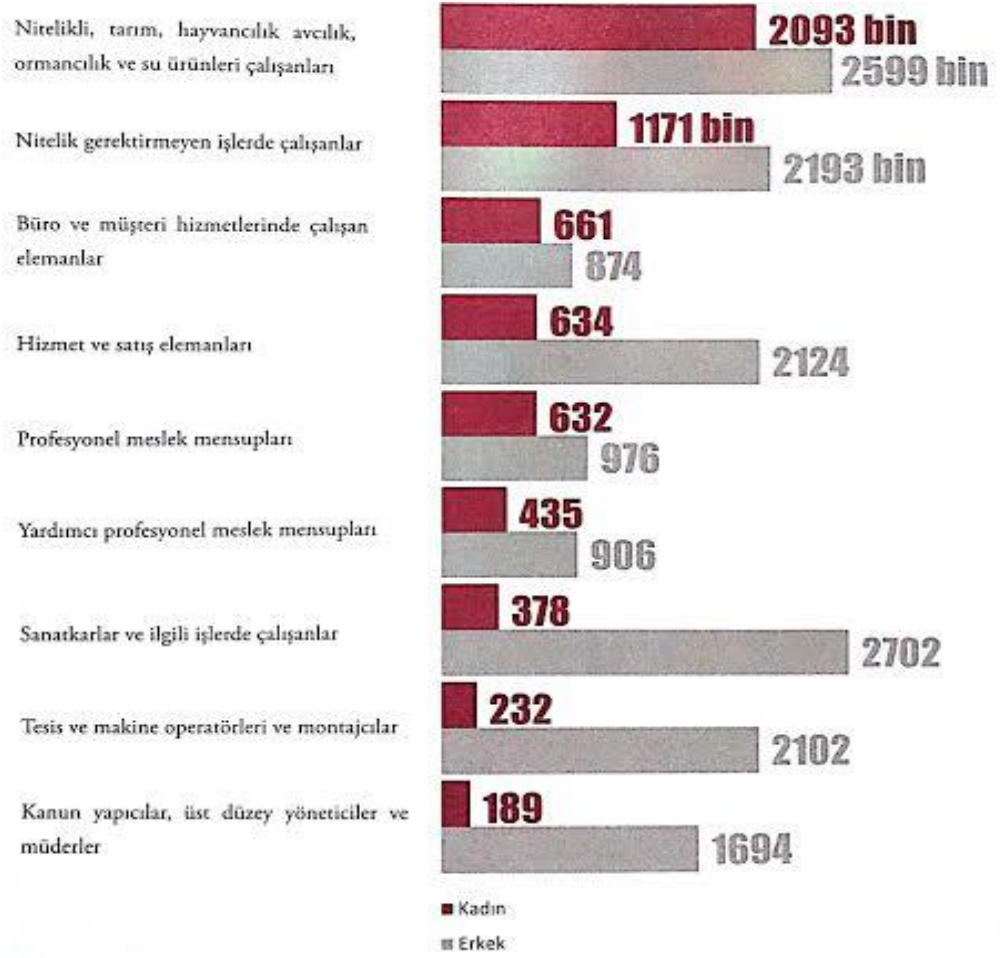
3.1.1.4. Toplumsal Cinsiyete Dayalı İş Bölümü

Kadınların toplumdaki konumu, ataerkil kabuller tarafından şekillenen toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü ile daha da zayıflamaktadır. Toplumumuzda işbölümünü şekillendiren, kadınların ve erkeklerin iş yaşamına katılım düzeylerini belirleyen pek çok faktörün, cinsiyet temelli olduğu görülmektedir. Ülkemizde kadınların iş gücüne katılımı ülke genelinde % 28 oranındadır ve erkeklerden oldukça düşüktür. Öte yandan “maaşsız işgücü” olarak tanımlanan ev içi işlerin büyük çoğunluğu da kadınlar tarafından gerçekleştirilmektedir. TÜİK 2010 yılı İstihdam Araştırması’na göre çalışmayan kadınların üçte ikisi çalışmama nedenini “ev hanımı” olması ile açıklamaktadır. Kadınların toplumsal hayatta yaşadıkları cinsiyet eşitsizliği problemleri kadınların toplumsal hayata dâhil olması, karar alma mekanizmalarında etkin roller üstlenmesinin önündeki en önemli engellerden biridir (TÜİK, 2010).

Kadınların iş dünyasından uzak kalması ve ülkemizde çalışan nüfus içerisinde kadınların düşük düzeyde bulunması sosyal politika süreçleri ile yakından ilgilidir. Kadınlar ve erkekler arası büyük oranda toplumsal cinsiyete dayalı olarak şekillenen işbölümünün kadınlar lehine iyileştirilmesi, ancak kadınlara yönelik bütüncül ve uzun vadeli politikalarla gerçekleştirilebilecek bir hedeftir.

Örneğin, ülkemiz üniversitelerinde her dört profesörden biri kadinken, yaklaşık her dört kadınıımızdan biri hala okuma-yazma bilmemektedir. Benzer şekilde hukuk, tıp, akademik kariyer gibi profesyonel mesleklerde çalışan kadınların oranı % 40'lara yaklaşırken, ülkede işgücüne katılan tüm kadınların % 39'u ‘ücretsiz aile işçisi’ konumundadır ve kentlerde çalışan kadın oranı (% 19,9) hiçbir Batı toplumu ile kıyaslanamayacak kadar düşüktür (Acar, 2008: 6).

Öte yandan, kadınların gelir düzeyinin artması, şiddetin yoğunluğunu azaltıyor olmakla birlikte yine de bu değişkenler arasında kesin ilişkilerden bahsetmek imkânsızdır. Kadınların gelir düzeyinin aile içerisindeki artışı, her zaman kadına şiddet konusunda daha steril bir ortam sunmamaktadır. 2007 yılında gerçekleştirilen ‘Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması’ bulgularına göre, hane gelirine katkısı erkekten çok olan kadınların aile içerisinde şiddet görme riski iki misli artmaktadır. Bu durumda olan her üç kadından ikisi eşlerinden şiddet görmektedir (Arat ve Altınay, 2007: 85).

Kaynak: Hane halkı İş gücü Araştırması Kasım 2011, Türkiye İstatistik Kurumu

Şekil 3.3. Cinsiyete Göre İş Gücünün Dağılımı

Şiddetin farklı sosyoekonomik faktörlerden etkilendiği genel olarak araştırmalarda ortaya konmaktadır. Bunun yanı sıra kadına yönelik şiddetin Türkiye genelinde bu derece yaygın ve görünür oluşunda kültürel kabullerin ve ataerkil yapının rolünü de göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

3.1.1.5. Ataerkil Aile ve Toplum Yapısı

Toplumsal yapıdaki ve kadının statüsündeki değişimi değerlendirirken Türkiye'nin kültürel dokusu ve ataerkil yapısını da ele almak gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kaynağının oluşturan ataerkil yapı, kadına yönelik şiddetin başlıca nedenleri arasında sayılabilir. Şiddet olgusu basitçe, erkeğin cehaleti ya da bir anlık kızgınlığı olabilecek bireysel bir eylem değil, toplumsal ve tarihsel bir kurum olarak ataerkil ideolojinin bir yansımasıdır.

Kadınlara karşı aile içi şiddet, toplumun erkek egemen yapısından kaynaklanmaktadır. Erkek egemen siyasal, toplumsal ve ekonomik yapılar, aile içi şiddeti beslemekte ve kadınlara şiddetten çıkış yollarını kapatmaktadır. Dolayısıyla aile içi şiddeti üreten dinamikler, yalnızca aile içindeki dinamiklerden değil, toplumun toplumsal, hukuksal, ekonomik, geleneksel, siyasal ve eğitimsel yapısı içerisinde kadını ayrımcılığa uğratan ve onu erkeğe bağımlı kılan mekanizmalardan kaynaklanmaktadır.

Ataerkil yapıların kökleşmesini, kadına yönelik toplumsal cinsiyet eşitsizliğini etkileyen, eşitsizliğin aile içinde ve toplumda yaygınlaşmasına neden olan bir faktör olarak değerlendirmek mümkündür. Kadına yönelik şiddeti besleyen en önemli sosyokültürel sebep toplumun erkek egemen yapısı olsa da ataerkilliğin toplumda kadına yönelik şiddet özelinde kökleşmesinin tek aracısı erkekler değildir. Ataerkillik, kadınlar aracılığı ile de toplumda içselleştirilmektedir. Deniz Kandiyoti'nin "ataerkil pazarlık" kavramıyla tanımladığı bu sistemde, kadınlar kendi ihtiyaçlarının karşılanması, toplumdaki konumlarının korunması kaygısıyla erkeğin ve ailenin ataerkil statüsünü destekleyebilmektedir (Kandiyoti, 1988: 274-290). Bu durum karşımıza gündelik yaşamda ekonomik ve fiziksel şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yapı kadınlarında razı olduğu ve devam ettirdiği bir anlayıştır. Çünkü çoğu kadında da "Kadının yeri evidir" anlayışı, aile içerisinde erkek çocuklarının kız çocuklarına göre kayrılması gibi davranışlar kadınlar tarafından yapılmaktadır. Bu şekilde kadınların bizzat kendi tarafından yapılan davranışları erkekler tarafından kendilerine uygulanan şiddet olarak geri dönmektedir. Nitekim aile içinde otoritesini sağlamak isteyen erkek kadının belirli sınırı aşması durumunda, daha önce kendi ailesinde de görmüş olduğu kadına şiddet eylemini göstermek eğiliminde olacaktır. Olaya diğer tarafından bakıldığında, yine bu tür şiddet eylemlerinde kendi ailesinde tanık olmuş olan kadın çoğu kez bu şiddeti sineye çekecek belki de kendi hatası olduğunu düşünerek kabullenecektir.

Ataerkil toplumlarda erkek, kendisini evin hâkimi ve reisi olarak gördüğü için, aile fertlerinin davranışlarından ve terbiyesinden kendisini sorumlu hisseder. Ayrıca fiziksel gücünün farkında olduğu için ve diğer aile fertlerinin de bunun farkında olmasını istediği için, vb. pek çok sebepten dolayı, aile fertlerine şiddet uygulama hakkını kendisinde bulabilmektedir. Kadına yönelik şiddetin bir öğrenme pratiği

olarak da ortaya çıktığı ve bunun sosyalleşme sürecinde içselleştirildiği çeşitli araştırmalarla da ortaya konulmuş bir gerçektir. Bu şekilde şiddet kendi içinde bir kısır döngü meydana getirmektedir. Sosyalleşme sürecinde kadına yönelik şiddeti, normalleştirerek yaşamın bir parçası olarak gören ve öğrenen kız ve erkek çocukları, bu durumdan farklı şekillerde etkilenmektedir. Oysa hiçbir gerekçe ya da dayanağın şiddeti haklı ve meşru göstermesi mümkün değildir. Bazı ataerkil toplumlar, sosyalizasyon sürecinde erkeğe bunu hak olarak öğretmesine rağmen, hiçbir insanın bir diğerine şiddet uygulayabilme hakkının olmadığı, bugün kabul edilen bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Erkeğe güven veren ataerkil söylemin, Osmanlı döneminde kurumsallaştığı görülmektedir. Bütün geleneksel toplumlarda olduğu gibi, Osmanlı hukukunda da kadın-erkek eşitsizliği, kadının aleyhine olacak şekilde kurumsallaşmıştı (Berktaş, 2003: 98). Tanzimat sonrası ve Cumhuriyet döneminde ise Batılı ataerkillik dikkat çekmektedir. Tanzimat'tan itibaren, özellikle Cumhuriyetin kuruluşundan sonra kadınlar önemli yasal haklar elde etmekle beraber, ataerkil düşüncenin hâkimiyetini bazı kırılmalarla birlikte önemli ölçüde devam ettirdiği görülmektedir.

Ataerkilliğin ve toplumsal cinsiyet rollerinin inşasında söylemin ve kolektif simgelerin önemli rol oynadığı görülmektedir. Ataerkil söyleme ait en yaygın ön kabuller ise şunlardır (Berktaş, 2000: 19-20):

- “Kadın ve erkekler yalnızca biyolojik açıdan değil, ihtiyaçları, yetenekleri ve işlevleri bakımından da farklıdırlar.”
- “ Erkekler daha güçlü ve akılcı oldukları, kadınlarsa daha duygusal ve zayıf oldukları için; siyasete katılım ve yönetim erkeğin hakkıdır. Kadınların kamusal alanın dışında kalmaları gereklidir.”
- “Erkekler, rasyonel zihinsel yetenekleriyle dünyayı yorumlayarak ve düzene sokarak, ölümsüz kültür ürünlerini yaratırken; kadınlar, çocuk doğurma ve yetiştirme yetenekleriyle ölümlü bedeni yaratırlar ve böylelikle erkeklerden daha “aşağı” bir iş yapmış olurlar.”
- “Erkeklerin, kadınların cinselliğini ve üreme yetilerini denetleme hakları vardır; kadınların böyle bir hakkı söz konusu değildir.”

22 Kasım 2001'de Yeni Türk Medeni Kanunu TBMM tarafından kabul edilmiş ve 1 Ocak 2002'de yürürlüğe girmiştir. Eski Medeni Kanun'un ataerkil nitelikler taşıyan “evlilik birliğinin reisi kocadır, evlilik birliğini koca temsil eder, karının ikametgâhı kocanın ikametgâhıdır” gibi CEDAW sözleşmesine sakınca konulmasına yol açan maddeler çıkartılmıştır. Formel eşitlik ilkelerinin kabul edilmesinin ötesinde yeni yasa fiili eşitliği sağlamaya yönelik ev içi emeğini tanıyan değişiklikler getirmiştir. Yasal mal rejimi olarak kabul edilen, “edinilmiş mallara katılma rejimi” boşanma durumunda, evlilik süresince edinilen mallara eşit katılımı getirerek, aile içinde yaşanan ekonomik şiddeti sınırlandırmaya yönelik önemli bir adımdır. Ancak, bu yasanın yürürlüğe giriş tarihinden itibaren yapılacak evlilikler için geçerli olması ve bu nedenle eski yasaya göre evlenmiş kadınları koruma altına almaması kadınlar tarafından halen eleştirilmekte olsa da, yeni mal rejimi ileriye dönük azımsanmayacak bir kazanımdır (Arat ve Altınay. 2007: 28).

Sonuç olarak, Ataerkil toplum yapısı temelde erkek egemenliğine dayanmaktadır. Daha değersiz cins kabul edilen kadınların ataerkil sistem tarafından denetim altına alınmasında, şiddetin rolü önemli yer kaplamaktadır. Ataerkil şiddet kadın üzerindeki denetimini başta dayak olmak üzere fiziksel ve sözel şiddet yoluyla, kadın bedeni üzerindeki denetimi ise taciz ve tecavüz korkusuyla sağlamaya çalışmıştır. Savaşlarda kadına karşı uygulanan sistematik tecavüzler bu şiddetin göstergelerinden biridir. Kadına karşı şiddet, gelişmiş ülkeler de dâhil pek çok ülkenin ortak sorunudur. Ataerkil şiddetin kendini ortaya koyuşu sözel şiddet, dayak, taciz, tecavüz ve namus cinayetleri şeklinde olmaktadır.

Bunların yanı sıra şiddete etken nedenler arasında eşler arasındaki yaş farkı, bölgesel gelir eşitsizlikleri de sayılabilir. Ancak bunlar diğer nedenlere göre fazla belirleyici olmadığı için fazla değinilmemiştir.

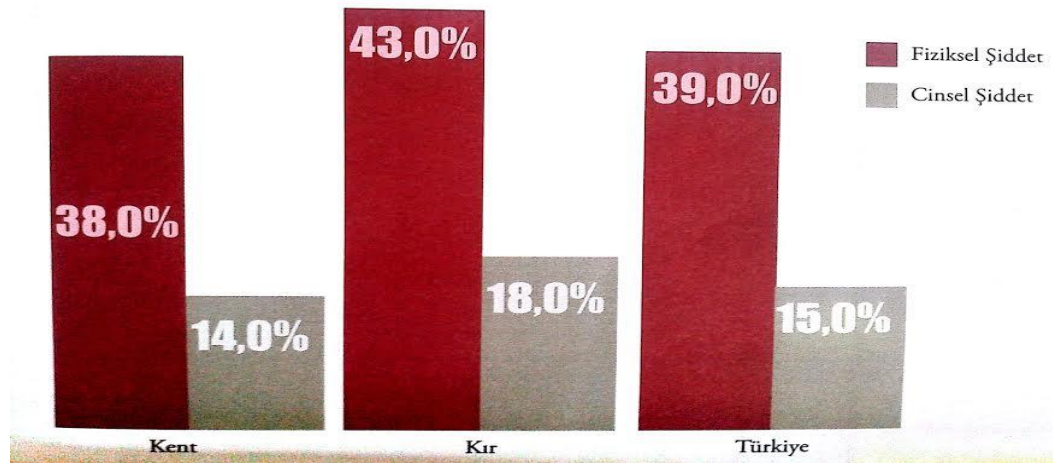
3.1.2. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları

Ülkemizde önemli sorunlardan biri haline gelen kadına yönelik şiddetin temelinde Türkiye toplumunda geleneksellik ile modernliğin aynı anda yaşanıyor olmasının yarattığı çelişkiler olduğu iddia edilebilir. Bu toplumda erkek halen geleneksel rolünü idame ettirmeye çalışmakta ve halen geleneksel kodlara göre

hareket etmektedir. Buna karşın, sosyal değişimle birlikte kadının kamusal alana katılımında sergilediği birtakım “gelenek dışı davranışlar” (erkeğe boşanma davası açması gibi) erkeğin gözünde kendi geleneksel rolünü yerinden oynatan, onu değersizleştiren, onurunu zedeleyici eylemler olarak algılanmaktadır. Örneğin, boşanma davası açan bir kadın kocası tarafından öldürülebilmektedir. Kadının bu davranışı bir irade beyanıdır. Erkek ise daha doğrusu koca ona yüklenen bu geleneksel erkek rolünü korumak amacıyla, (koruması gerektiğini ve toplumun ondan bunu beklediğini düşündüğü için) kadının bu gelenek dışı davranışlarını cezalandırmaktadır. Zihninde taşıdığı olduğu geleneksel erkek kodlarına göre bu rolünü koruması aynı zamanda onurunu koruması anlamına gelmektedir.

Kadına yönelik şiddet Türkiye’de münferit olaylar olmaktan uzak, en önemli toplumsal sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddet uygulamaları bakımından çeşitlilikler göstermektedir. Kadın üzerinde yarattığı tahrip edici sonuçları bakımından özellikle fiziksel ve cinsel şiddet en başta kabul edilemez düzeydedir.

Kadına yönelik şiddet sadece bir bölge ya da kültürün nitelikleri sonucu ortaya çıkan bir durum değil, ülke genelini ilgilendiren toplumsal bir sorundur. Araştırmalara göre ülkemizde, her 10 kadından 4’ü eşi veya birlikte olduğu kişi(ler) tarafından fiziksel şiddet görmektedir. Bunun yanı sıra, Türkiye’de fiziksel ve cinsel şiddetin yaygınlığı bölgeler arasında değişim gösterse de şiddetin ülke geneline yayılan bir mesele olduğu göze çarpmaktadır.

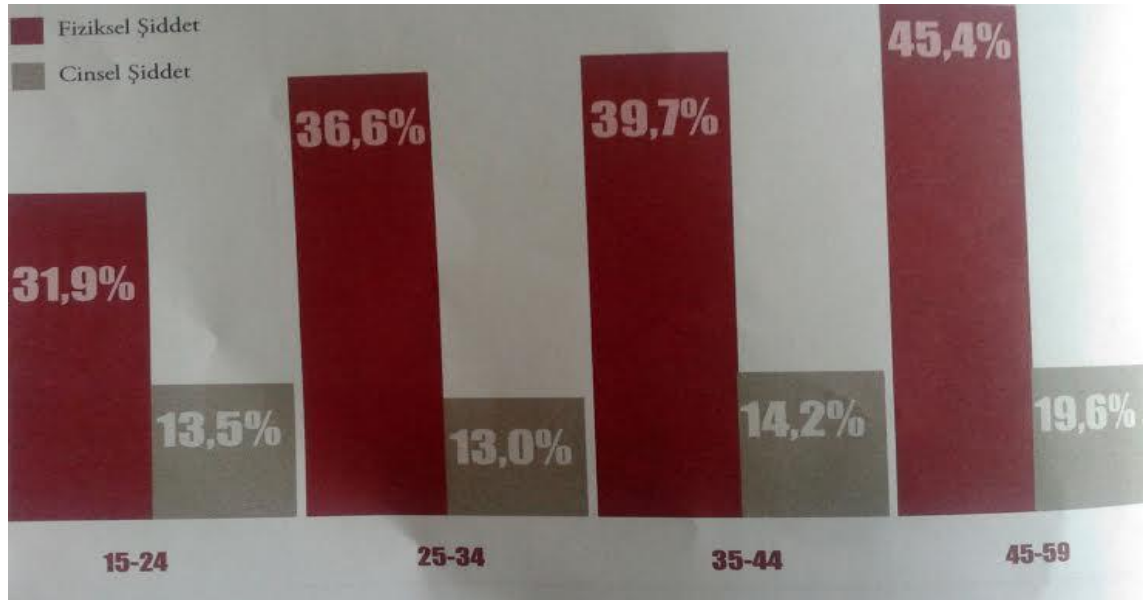

Kaynak: “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, TC. Kadının Statüsü genel Müdürlüğü.

Şekil 3.4. Türkiye’de Fiziksel ve Cinsel Şiddetin Yaygınlığı

Türkiye genelinde karşılaşılan fiziksel ve cinsel şiddetin kırsalda ve kentteki yaygınlığının oranları yukarıdaki grafikte gösterilmiştir. Fiziksel şiddete kentte % 38 oranında rastlanırken, kırsalda bu oran % 43'lere varmaktadır. Kırdaki bu oran % 39 olan Türkiye ortalamasının da üstünde bir orana tekabül etmektedir. Cinsel şiddet görülme yüzdelerine baktığımızda yine % 18 oranıyla kırdaki görülen cinsel şiddet, % 14 oranındaki kentten fazladır (KSGM, 2009: 47).

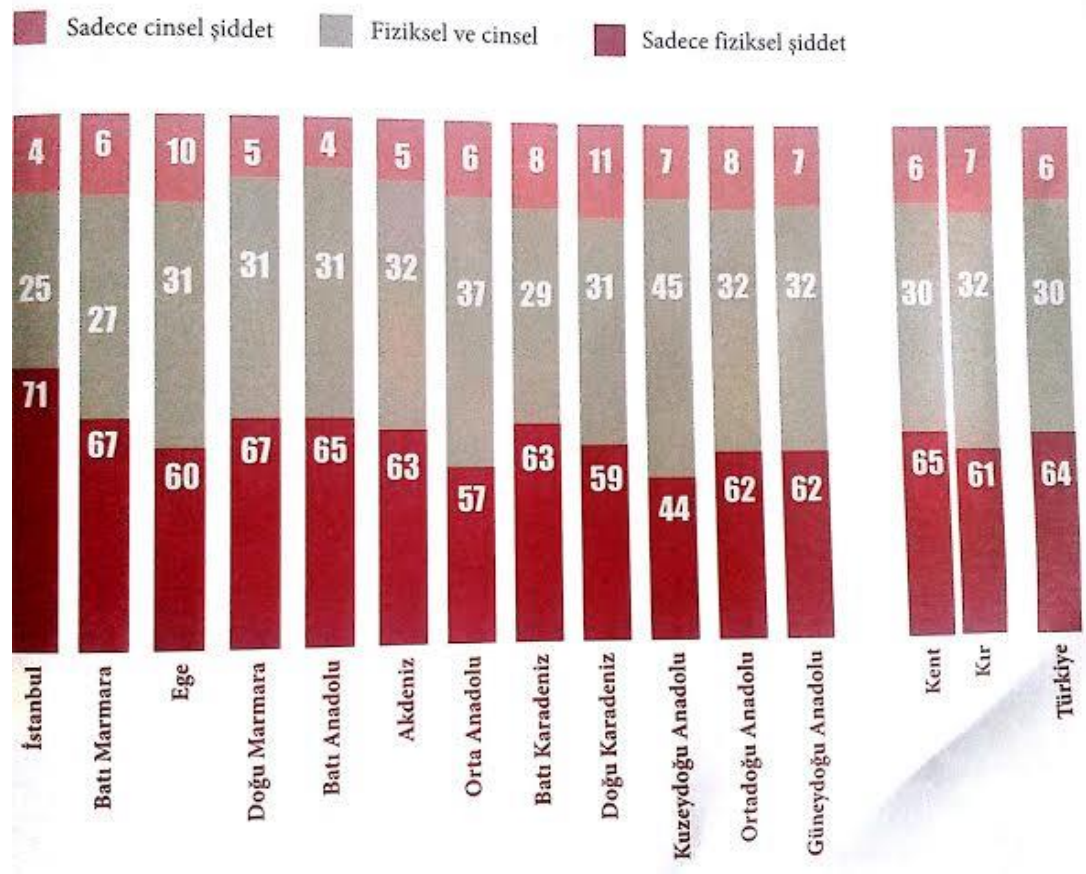
Bir diğer şiddet türü olan cinsel şiddete rastlama yoğunluğunu yine en yüksek rakamları % 29,5 oranıyla Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde görürken, en düşük rakamları ise % 8,7'lik oranıyla Batı Marmara'da görüyoruz. Türkiye'de cinsel şiddetin ifade edilmesi, halk arasında fiziksel şiddet kadar kolay değildir. Bu nedenle araştırmaların genelinde bu yönlü veri eksikliklerinden bahsetmek mümkündür. Öte yandan güncel araştırmalar, ülke genelinde kadınların yaklaşık % 15'inin cinsel şiddet yaşadığını göstermektedir. Bunun yanı sıra, ülkemizde kadınların % 42'si iki şiddetten en az birini yaşamışlardır. Çoğunlukla cinsel şiddet ile fiziksel şiddet iç içe yaşanmaktadır (KSGM, 2009: 46). Cinsel şiddet fiziksel şiddete göre ülkemizde dile getirilmesi zordur. Çünkü mahremiyet konusu ve kadınların çocukluktan bu yana gelen utangaçlık ve ayıp olgusu cinsel şiddetin verilere yansımaları zorlaştırmaktadır.

Kaynak: “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, TC. Kadının Statüsü genel Müdürlüğü.

Şekil 3.5. Yaşa Göre Fiziksel ve Cinsel Şiddetin Yaygınlığı

Şekilde, Türkiye’de görülen fiziksel ve cinsel şiddetin, yaşa göre uygulanma yaygınlığı görülmektedir. Buna göre fiziksel şiddet % 45,4 oranıyla en fazla 45-59 yaş aralığındaki kadınlara yönelik görülürken, en az şiddet % 31,9 oranıyla 15-24 yaş aralığındaki bireylerde görülmektedir. Fiziksel şiddetin yaygınlığına baktığımızda artan yaş gruplarına paralel olarak, şiddete rastlanma yüzdelerinin de arttığı görülmektedir. Cinsel şiddet oranlarına baktığımızda ise yine en yüksek oran % 19,6 ile 45-59 yaş grubunda görülürken, en düşük yüzdeyi % 13 ile 25-34 yaş grubu sunmaktadır (KSGM, 2009: 48).

Kaynak: “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, TC. Kadının Statüsü genel Müdürlüğü.

Şekil 3.6. Fiziksel ve Cinsel Şiddetin Bir Arada Görülme Sıklığı

Şekilde fiziksel ve cinsel şiddet yaşadığını belirten kadınların sadece fiziksel, sadece cinsel ve hem fiziksel hem de cinsel şiddeti yaşamalarının yüzdelik dağılımları ülke genelinde ve bölge ve yerleşim yeri açısından verilmiştir. Buna göre şiddet yaşadığını belirten kadınların % 64’ü sadece fiziksel, %30’u ise hem fiziksel

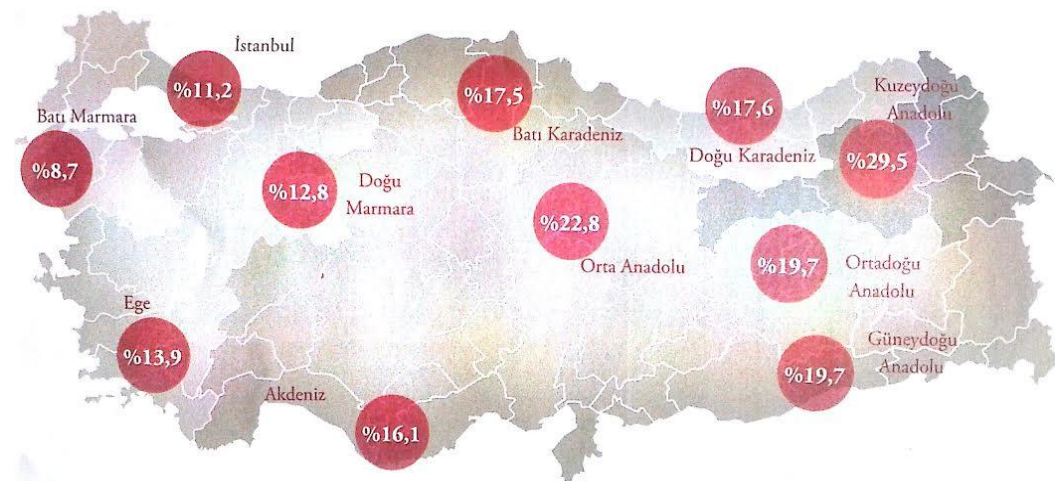
hem de cinsel şiddete maruz kalmışlardır. Bölgeler arası farklılıklara baktığımızda ise Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan kadınların hem fiziksel hem de cinsel şiddeti yaşama oranları % 45 ile en yüksek yüzdeyi göstermektedir. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'ni %37 oranıyla Güneydoğu Anadolu Bölgesi gelmektedir. Bu durum, farklı şiddet biçimlerinin iç içe geçen yapısına işaret etmektedir (KSGM, 2009: 53).

Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddetin yaygınlık oranlarına harita üzerinde Türkiye'nin bölgelerine indirgeyerek baktığımızda karşımıza şu fotoğraflar çıkmaktadır.

Kaynak: “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, TC. Kadının Statüsü genel Müdürlüğü.

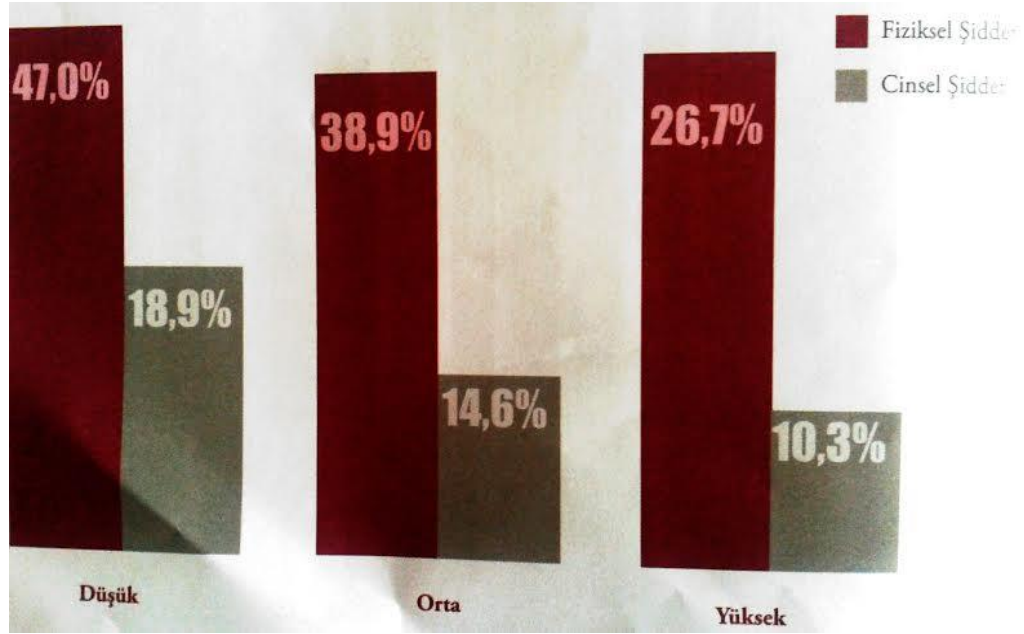
Şekil 3.7. Kadına Yönelik Fiziksel Şiddetin Yaygınlığı

Kaynak: “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, TC. Kadının Statüsü genel Müdürlüğü.

Şekil 3.8. Kadına Yönelik Cinsel Şiddet Yaygınlığı

Fiziksel ya da cinsel şiddeti incelerken insanların refah seviyesi de dikkate alınması gereken bir değişkendir. Çünkü refah seviyesinin az olduğu ailelerde parasal mevzulardan dolayı sıkıntıların ortaya çıktığı bilinmektedir. Aile reisi olan erkeğin para kazandıracak bir işte çalışmaması veya az para kazanması aile içerisinde huzursuzluğa ve bunu dile getiren kadına yönelik şiddete varan durumları ortaya çıkarmaktadır.

Kaynak: “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, TC. Kadının Statüsü genel Müdürlüğü.

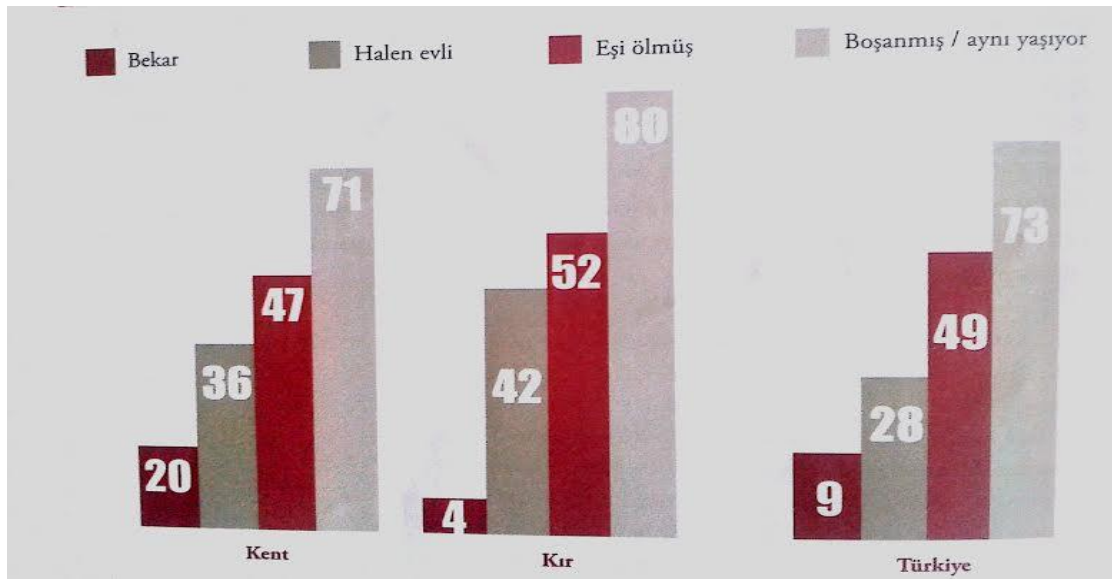
Şekil 3.9. Refah Düzeyine Göre Fiziksel ve Cinsel Şiddet Yaygınlığı

Şiddet farklı sosyal sınıfları kesen ve nüfusun genelini ilgilendiren bir problem olmasına rağmen, şiddet mağduru kadınların büyük çoğunluğunun (% 47) düşük refah düzeyinden geldiği görülmektedir. Şiddet mağdurları arasında orta düzeydeki refah seviyesinden gelenlerin oranı % 38,9, yüksek refah düzeyine sahip olanların oranı ise % 26,7’dir. Cinsel şiddet oranları da benzer şekilde refah düzeyi yükseldikçe düşüş gösterecek biçimde ters orantılıdır. Düşük refah seviyesinde % 18,9 olan oran, orta seviyede % 14,6, yüksek refah seviyesinde ise % 10,3 olarak okunmaktadır (KSGM, 2009: 54).

Kadına yönelik uygulanan şiddetin aile yapısı üzerinde de önemli dönüşümlere sebep olmaktadır. Türkiye’de boşanma oranları günden güne artış göstermektedir. Bu artışların en önemli sebeplerinden birisi de kadınların şiddeti kabul etmeyerek,

boşanmayı tercih ediyor olmalarıdır. TÜİK verilerine göre “en son boşanmanızın sebebi nedir?” sorusuna verilen yanıtlar arasında dayak ve kötü muamele % 17’lik bir oran taşımaktadır. Son yıllarda medya ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinde geniş yer tutan, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın öncelikli gündem konusu olan ‘kadına yönelik şiddet’ boşanma konusunda da önemini korumaktadır.

Ülkemizde meydana gelen sosyokültürel değişimlere paralel olarak aile kurumunun da bir dönüşümden geçtiği düşüncesi, son dönemde Meclis Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun TBMM Başkanlığı’na sunduğu önerge ile yeniden gündeme gelmiştir. Sunulan önergede aile kurumunun güçlendirilmesi için, boşanmaların araştırılmasına yönelik bir araştırma komisyonu kurulmasının gerektiği belirtilmiştir. Önergenin gerekçesinde, Türkiye’de artan genç nüfusa rağmen evlilik oranlarında düşüş olduğu; 2007 yılında % 9,09 olan oranın, 2009 yılında % 8,21’e, 2010 yılında ise % 7,98’e gerilediği açıklanmıştır (Aydemir, 2011).

Kaynak: “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, TC. Kadının Statüsü genel Müdürlüğü.

Şekil 3.10. Medeni Duruma Göre Fiziksel Şiddet Yaygınlığı

Rakamlara bakıldığında, aile kurumunun bir dönüşüm geçirdiği ortadadır. Bu oranların ortaya çıkmasına sebep olan faktörlerin anlaşılması noktasında, ailenin dönüşümünü toplumsal dönüşümden ayrı düşünmek büyük bir hata olur. Aksi takdirde Türk toplumunun yaşadığı sosyokültürel dönüşümün ana unsurunun gözden

kaçırılacağı aşikârdır. Ayrıca Türkiye’deki boşanma oranlarına dair bu rakamlar, boşanmaların kökenlerini Türkiye’nin değişen toplumsal yapısının yanı sıra, sosyoekonomik, kültürel faktörler ile sosyal politikalarda da aramamız gerektiğini göstermektedir.

Kültür ve ahlak anlayışlarında meydana gelen toplumsal değişiklikler, beraberinde aile bireylerinin karşılıklı davranışlarını daha fazla değerlendirmesi ve buna daha duyarlı hale gelmesi sonucunu da doğurmaktadır. En önemli ve yaygın boşanma sebeplerinden biri olan kadına yönelik şiddet uygulamaları bunun en büyük örneğidir. Kadınlar şiddet uygulayan kocalarına karşı artık daha fazla direnç göstermektedir. Geleneksel rollerin yıkılmaya başlamasıyla da şiddet kullanımı günden güne evlilikleri bitiren en somut faktör haline gelmektedir. Öte yandan araştırmalar, boşanmış kadınların da şiddete uğrama ihtimalinin yüksekliğine işaret etmektedir.

Ülke genelinde kadınların medeni durumlarına göre şiddet mağduriyeti oranlarının dağılımına bakıldığında özellikle boşanmış ya da ayrı yaşayan kadınların oranlarındaki yükseklik göze çarpmaktadır. Yerleşim yerine göre, kadınların eşleri veya birlikte oldukları kişiler tarafından maruz kaldıkları fiziksel şiddet yüzdeleri şekilde verilmiştir. Buna göre Türkiye geneli oranlarında en çarpıcı sonuç, % 73 oranı ile boşanmış ya da ayrı yaşayan kadınların belirttiği şiddet oranıdır. Başka bir ifade ile boşanmış/ayrı yaşayan her 10 kadından 7’si yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddet yaşamıştır. Bu oranlar cinsel şiddetin yaşanma oranlarına paralellik göstermektedir. Boşanmış ayrı yaşayan kadınların % 44’ü cinsel şiddete maruz kaldığını belirtirken, bu oranlar eşi ölmüş kadınlarda % 22, hala evli kadınlarda % 14, hiç evlenmemiş kadınlarda ise % 2 düzeyindedir (KSGM, 2009: 52).

Genel olarak bakıldığında, “Kadına yönelik şiddet, Türkiye’de namus cinayeti veya töre adını almaktadır, Afrika’nın bazı yerlerinde kadın sünnetinden söz edilmektedir. İsveç ya da Fransa’da kadınların erkek partnerleri tarafından öldürülmeleri yaygındır” (Berktaş, 2004: 9). Ülkemizde Namus cinayeti olarak kavramlaştırılan bir durumda kız çocukları öldürülmekte, erkek çocuklar ise azmettirilmektedir. Bir genç kız ya da evli bir kadının törelerin belirlediği namus

anlayışını ihlâl etmesine bağlı olarak, ailenin şerefini lekelemesi gerekçesiyle bir tür cezalandırma olarak tanımlanan namus cinayetinde ölüm oldukça sıradan olmaktadır.

Kültürümüzde şiddet, kaba güç ve öldürme üzerine dayalı bir süreç içinde bir çocukluk yaşanmaktadır. “Erkek dediğin sert olmalı”, “erkekler ağlamaz” gibi telkinlerle büyüme ve yetiştirilme tarzı, şiddeti yaygınlaştırmaktadır. Bundan, toplum üyeleri olmak üzere aile ve özellikle kadın ve çocuklar olumsuz olarak etkilenmektedir. Kültürel olarak öğretilen şiddet, aile içinde, taklit etme ve model alma şeklinde devam ederek yeni bir nitelik kazanmaktadır.

Şiddetin kültürel olarak üretilmesi ve taban bulmasında aile içinde kadın ve çocuğa yönelik şiddet uygulamalarının “aile mahremiyeti” imgesiyle karışılmaması ve bazı kamu kurumlarının konuya müdahale etme çekimserliği önemli bir konudur. Kadının, aile içinde eşinin kendisine yönelik uyguladığı şiddeti, resmi makamlara onaylatması çok güç olmaktadır. Yakın tarihe kadar şikâyet üzerine gelen görevli polisler, “aile içi mesele” veya “bu karı koca arasındaki ilişkidir” deyip ayrılabilir. Kadına aile içinde uygulanan şiddet, polisin değer yargılarına göre pek önemli değildir. Türkiye’de polisler 6284 Sayılı Kadını Koruma Kanunu çıkmadan önce babacan tavırlarla bir hakem gibi şikâyete gelen kadını dinler ikna eder ve daha sonrada şiddet uygulayan eşiyle barıştırmak gönderirdi. Bu durumda kadına atılan dayak, oldukça normal ve sıradan olarak değerlendirilmektedir (Arın, 2001: 307). Burada şiddet uygulayan kocaya yaptırım sadece “Bak bir daha karını üzme yoksa bozuyoruz” şeklinde uyarılardan ibaretti. Ancak bu durumdan daha da güç bulan koca karısına şiddet uygulamaya devam etmekte ve korkusuzca devam etmekteydi. Çünkü babacan polis her zaman eşiyle kendisini barıştırmak ve sorun ortadan kalkar ancak şiddet polis tarafından onaylanmış ve bilinmiş bir şiddet olarak devam ederdi.

Şiddetin içinde yaşadığı toplum tarafından normal olarak kabul edildiğini gören kadın, çaresizlik duyguları ve gelecek korkusuna bağlı olarak, yaşanan olumsuzlukları “benim suçum” diye üstlenmekte; dolayısıyla maruz kaldığı şiddeti (Yüksel, 1996: 97) kendisi tarafından artırmaktadır. Bu kültürel ortamda yaşamaya bağlı olarak oluşturulan değer yargıları ve referans çerçevesine bağlı olarak kadın cinayetlerinde kadının suçu aranmakta, olaya kültürel bir gerekçe bulunmakta ya da

yaşananlar aklileştirilmektedir. Ortaya çıkan kadına yönelik taciz, tecavüz ve şiddet olaylarına karşı kültürel değerler içinden hafifletici unsurlar aranmaktadır. Babaların, kendi başına davranan, istediği işe giren, sevdiğiyle evlenmek isteyen, kendi değerlerine ters gelen durumu protesto eden yani büyüklerini dinlemeyen gençlere “haddini bildirmesi”, “ağızlarının payını vermesi” kamuyu rahatlatmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre töre namus cinayeti işleyenlerin doğum yeri itibarı ile doğu ve Güneydoğu’nun oranı diğer bölgelerden hayli yüksektir. “Şüpheliler, doğum yeri itibarı ile bölge kapsamında incelendiğinde, %24 oranla G. Doğu Anadolu Bölgesinin ilk sırada olduğu, bunu % 21 oranla Doğu Anadolu Bölgesinin izlediği, buradan da Batı illerimizde suç isleyen şahısların doğum yerlerinin Doğu Bölgeleri ağırlıkta olduğu, suç oranında ilk sırada yer alan Marmara bölgesinin, şüpheli durumuna göre % 8’lik oranla son sırada yer aldığı görülmektedir (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2006: 10).

Ülkemizde kadına yönelik şiddet sonucu şiddete uğrayan kadınların psikolojisinde bozukluklar oluşmakta ve bunun sonucunda kadının çocuklarına veya çevresinde bulunan kardeşlerine şiddet uygulama başladığı ve bunun daha da ilerisi şiddet gören kadınların belli bir süreden sonra kurtuluşu ölümden bularak intihar ettikleri görülmektedir. Nadir de olsa şiddet gören kadın kocasından veya kendisine şiddet uygulayan kişiden intikam almak ve şiddetten kurtulmak için öldürme fiilini işlediği görülmektedir.

Ayrıca yapılan araştırmalar göstermektedir ki töre veya namus cinayeti işleyen kişilerin büyük bir bölümünün pişman olmadığını aksine gerekeni yaptığını düşündüğü ortaya çıkmaktadır. Bu da ülkemizde kadına şiddet olaylarının, namus ve töre cinayetlerini önüne geçilmesinin çok zor olduğunun göstermektedir. Çünkü kültürel bir alt yapı ve anlayış söz konusudur. Bu anlayışı değiştirmek ve kırmak kolay olmayacaktır.

3.1.3. Türkiye’de Görsel Medyanın Kadına Yönelik Şiddeti Sunumu

Türkiye’ de kadına yönelik şiddet her geçen gün artmaktadır. Kadına yönelik şiddetin medyada yer alması kitlelerin bilgilendirilmesi anlamında önem kazanmaktadır. Çünkü kitleler bilgiye artık çok kolay ulaşmaktadır.

Enformasyonun yayılma hızı ve bilgiye ulaşma bakımından son derece önemli bir konumda bulunan kitle iletişim araçları, içinde yaşadığımız çağın gereklerine uygun bir şekilde, yeni medya ve iletişim teknolojilerinin de desteğiyle farklı bir boyuta taşınmıştır. Tüm kitle iletişim araçlarının ya da günümüzün kavramsallaşan ifadesiyle medyanın, en temel işlevleri kamuoyu oluşturmak ve oluşan kamuoyunu bilgilendirmek ve bilinçlendirmektir. Medya bu işlevini yerine getirirken sadece kişilerin belirli bir konu ile ilgili olarak haber alma ihtiyaçlarını karşılamamakta, aynı zamanda kişi ve grupları belirli bir olaya yönelik olarak toplumsal reaksiyon oluşturabilme adına bir güdüleme işlevini de yerine getirmektedir.

Medyanın doğru ve düzgün işleyen bir kamuoyu oluşturma noktasında etkisi son derece büyüktür. Medyanın haber verme, motivasyon ya da eğlence gibi birçok işlevinin de ötesinde, en önemli rolü belirli bir algı yaratarak, o algıyı yönlendirme gücünü elinde bulundurmasıdır. Bu nedenle günümüzde medya sadece herhangi bir olgu, olay, haber üçgeni içinde çift taraflı bir iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda toplumsal algının belirli bir yöne doğru evrimleşmesi adına da çok önemli bir konumda bulunmaktadır. Yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü erk olarak adlandırılan medya, küreselleşmenin etkisiyle oluşan yenedünya düzeninde, hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle değerlendirebileceğimiz şekliyle kültüre yönelik etkileri ve kültürel dezenformasyonun oluşmasında da baş etkenlerden biridir.

Türkiye’de görsel medyanın kadına yönelik şiddet haberlerini veya görsellerini verirken kullandığı dilin etkileri izleyiciler için önemlidir. Şiddet gibi hassas bir konuda görsel medyanın ne derece sorumlu bir yayıncılık anlayışıyla yayın yaptığı çok önemlidir. Ayrıca kullandığı kelimeleri sansasyondan uzak ve objektif bir biçimde seçmesi ayrı bir değer kazanmaktadır.

Kadına yönelik şiddet dünyada ve Türkiye’de oldukça yaygın bir sosyal problemdir. Görsel medyanın şiddet olgusunu haber yapma tarzı ve bu haberlerde kullandığı üslup, bireylerin şiddet algısını etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Modern birey, yakın çevresi dışındaki gelişmeleri medya aracılığıyla takip etmektedir. Bu durum, bireyin giderek daha fazla bir oranda medyadan ve onun kullandığı üsluptan etkilenmesi anlamına gelmektedir. Bunun sonucu olarak da kadınların şiddet konusu üzerin öğrenmesi gereken tüm olguları medya aracılığıyla

kalayca öğrenmeleri söz konusudur.

Ülkemizde kadınlar çevrelerinden kopuk, iş hayatında fazla yer almayan ve “Kadının yeri evidir” söylemine sahip bireylerdir. Kadınların çevrelerindeki olup biteni öğreneceği tek ve etkili araç medyadır. Medya söyleminden de görsel medya içerisinde yer alan televizyon ilk olarak akla gelmektedir.

Demokratik yapılarda medyada tam ve özgür bir iletişim ortamının olması gerektiği miti etrafında örgütlenen medya, bu işlevini toplumun birçok grubunu dışlayarak, gerçekleştirdiğini savunmaktadır. Kitle iletişim araçları ya da bugünün popüler tanımlamasıyla medya toplumdan dışlanan birçok grup ve kesim adına konuşup, bu grupların temsil edilmeleri konusunda ise çekinceli davranmaktadır. Bu grupların en başında da kadınlar gelmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak da medya, 1960’ların sonlarından itibaren feministlerin ve feminist çalışmaların odağı haline gelmiştir (Ağduk, 2005). Bireylerin düşünce ve davranışların biçimlenmesinde, değer yargılarının oluşmasında medyanın önemli ölçüde etkisi bulunmaktadır.

Medyanın kamuoyunu bilgilendirmek ve bilinçlendirmek temel görevi çerçevesinde, kamuoyunun oluşturulması ve belirli bir yöne yönltilmesi sürecinde, temel ilkelerinden ve işlevlerinden de daha fazla öne çıkan bir amacı vardır. Medya, algı yaratır. Yarattığı algı neticesinde de, aynı toplum içinde yer alan bireylerin tepkilerinin ya da davranış şekillerinin farkında olarak veya olmayarak belirli bir yöne doğru eğilim göstermesi sonucunu yaratır. Bunu bazen bir kelime ya da bir cümle ile yapabileceği gibi bir fotoğraf ile de gerçekleştirebilir. Medyanın herhangi bir olayı ya da gelişmeyi ‘yükse sesle’ dillendirmesi ve bunu elindeki güce bağlı olarak gerçekleştirmesi, toplumsal reflekslerin de açık bir biçimde şekillenmesine zemin hazırlamaktadır. Medyanın bir olayı öne çıkarması, gazetesinde ilk sayfasında manşetten ya da sürmanşetten konuya dikkat çekmeye çalışması, televizyon aracılığı ile konunun derinleştirilmesine imkân vermesi, medyanın kamuoyunun algısını belirli bir yöne çekmek ve kamuoyunun ‘biçimlendirilmesi’ adına, gerekirse kendine oluşacak tepkileri de göze alarak, başvurduğu önemli yöntemlerden biridir.

Şiddet haberlerinin genel olarak medyada tirajı arttırmak amaçlı haber kategorileri içinde ilk sırada olduğu bilinmektedir. Şiddet olaylarının birer adli vaka

olarak ya da kişiselleştirilerek verilmesinin yanında, bu haberlerin devamının getirilmemesi, takip edilmemesi de üzerinde durulması gereken önemli bir noktadır. Kadına yönelik şiddetin fiziksel ve cinsel boyutunu öne çıkaran medya, şiddetin nedenlerini kapsamlı bir biçimde tartışmaya açmamaktadır. Medya, eylemi ön plana çıkararak eylemi gerçekleştirenlerin demografik özelliklerini yeteri kadar göstermemektedir. Bu anlayışta şiddet gören kadınları birer ‘kurban’ gibi göstermekte ve kadınlar arasında “bir gün benim başıma da gelir mi” şeklinde bir tereddüt oluşturmaktadır. Medya sadece kamuoyunu bilgilendirmek değil, aynı zamanda temel işlevi olan kamuoyunu bilinçlendirmek sorumluluğunu da, özellikle kadına şiddet konusunda çok dikkatli bir şekilde gerçekleştirmelidir.

Türkiye’de kadına yönelik şiddet haberleri gazetelerin üçüncü sayfalarında, TV’lerin haber bültenlerinde her gün yer almaktadır. Ancak bu haberler veriliş tarzları ve kullanılan dil itibarıyla görmezden gelinmektedir. Çünkü söz konusu haberler, çözüm arayışının bir parçası olarak değil, tiraj ve reyting kaygısının bir ürünü olarak haberleştirilmektedir. Olaylar bağımsız olarak ve izleyici merakını tatmin etmek için araçsallaştırılmaktadır. Cazip bir içerikle sunulan bu olaylar, günlük medya pazarında tüketilmek üzere sunulmaktadır.

Medya Takip Merkezi’nin 2009 yılını kapsayan “Medyada Kadın” başlıklı raporuna göre, kadının basında en fazla yer aldığı konu şiddet haberleridir. Kadının gazete ve dergilerde yer almasını sağlayan bu tür haberlerin oranı %40’tır. Gazetelerde yayınlanan kadın ile ilgili haberlerin %16’sı gazetelerin birinci sayfasında yer alıyor. Birinci sayfada haberlerin %39’u da şiddet haberlerinden oluşmaktadır (Yaktıl Oğuz, 2010:441).

Yerel ve ulusal gazetelerden derlenen haberlere göre 2011 yılında 257 kadın öldürüldü, en az 102 kadın ve 59 kız çocuğuna tecavüz edildi. 167 kadın taciz edildi ve 220 kadında yaralanmıştır. 2012 Ocak ayı raporuna göre ise; 12 kadın öldürüldü, 26 kadın yaralandı ve 10 kadına da tecavüz edildi. 5 kadın ise seks işçiliği yapmaya zorlandı ve 35 kadın da taciz edildi (www.bianet.org). Yukarıda söz konusu olan durum, daha önce belirtilen “şiddetin medyanın hayati bir unsuru olması” ve en ilgi çekici şiddet içerikli gerilimi sağlaması hususunda medya kuruluşlarının yarışmasında kadının nasıl bu işin bir parçası olduğunu çizmesi açısından önemlidir.

Kadın, kendisine sunulan seyirlik nesne olma özelliğini şiddetin bir malzemesi olarak, medyanın rekabetçi ortamına hizmet etmek suretiyle de sürdürmektedir

Medyanın kadınlık durumuna ilişkin kurgulamasının ne şekilde işlediği ve bu kurgular aracılığı ile egemen tanımlamaların, yani kadınların eşitsiz konumlarının nasıl yeniden üretildiği bilinen bir gerçektir. Medya kadınları öncelikle “bedene” indirgemekte ve kadınları bedenleri üzerinden sömürmektedir. Farklı kadınlık durumu ve yaşamları medya metinlerinde temsil edilmemekte, medya metinlerinde kadın çoğu zaman basmakalıp iki tiplere içerisine sıkıştırılmaktadır: ya fettan ve kötü kadın ya da anne ve iyi eş olarak kadın. Toplumsal değişmelere paralel olarak kadının yaşamındaki değişimler ve yeni sorunlar medya metinlerinde ihmal edilmektedir. Kadınların çalışma yaşamına dâhil olmaları da kadınlara uygun iş tanımları temelinde sunulmakta, bu tanımların dışına çıkan kadınlar marjinalleştirilmektedir.

Kadına yönelik şiddet biçimlerinden öldürme, gerek görsel gerek yazılı medyada en çok karşımıza çıkan şiddet türüdür. Bunun nedeni öldürmenin diğer şiddet türlerinden daha çok meydana gelmesi değil; dayak ve cinsel taciz gibi daha yaygın şiddet türlerinin olağan olaylar olarak görülüp medyaya yansımamasıdır. Medya, işleyiş mantığını pazar ekonomilerinde haber değeri olan ve tüketilen ürünlerin üzerine kurduğu için şiddet haberlerini de tüketilmek amacıyla sunmaktadır.

Medya, kadına yönelik şiddet haberlerini münferit olaylar olarak sunmaktadır. Bu tür olayların failini değil mağdurunu odağa alarak, kadını kurban olarak konumlandırarak haber konusu yapmaktadır. Cinsiyetçi dille şiddeti yeniden üreterek kadına yönelik şiddeti haberleştirirken kadına yönelik yeni hak ihlalleri yaratarak kadınları teşhir etmekte, şiddeti gerekçelendirmektedir. Kadına yönelik şiddeti, bazı kötü, hasta, sapkın, cahil erkeklerin bazı şansız kadınlara uyguladığı şiddet üzerinden kurgulamakta, kadına yönelik şiddeti sistematiğini göz ardı ederek erkek şiddetini okurun ya da izleyicinin çok uzağına konumlandırmaktadır.

Kullanılan görsel dil olan fotoğraf kullanımı da medyada kadın hakları ihlallerinin önemli göstergelerindendir. Kadınları cinsel nesne olarak sunan fotoğrafların yanı sıra kadınları simgesel olarak yok eden fotoğraflar da kadına

yönelik şiddetin bir unsuru olarak dikkat çekmektedir. Fotoğraflar, şiddet öğelerini ve kadın bedenini neredeyse “pornografik” bir unsur olarak sunarak hem cinsiyetçi bakışın hem de şiddetin yeniden üretimine katkıda bulunmaktadır.

Kadının ancak şiddete uğradıktan sonra haber olabilmesi başlı başına bir hak ihlalidir. Ancak kadın haber olduğunda da şiddetten uzak kalamamaktadır. Şiddete uğrayan bir kadın haberleştirildiğinde gerek görsel gerek yazılı medyada genellikle şiddet uygulayan erkeğin değil de şiddete maruz kalan kadının fotoğrafları yer almaktadır.

Medya, vahşet haberlerini en vahşi haliyle vererek iyi habercilik yaptığını düşünmektedir. Kadına yönelik şiddetle ilgili haberler medyaya genellikle şiddet uygulayan erkeğin özellikleri güzelleştirilerek (öfkeli âşık, sevdiği için), erkeğin ürettiği mazeretler dile getirilerek (erkeklerle dolaşıyor, eve geç geliyor, beni aldatıyor) yapılmaktadır. Medya, kadını çoğu zaman kurban ya da cinsel bir nesne olarak kurgulanmasına imkân vererek sonuçta şiddetin üretimine olumsuz katkıda bulunmaktadır.

Medyada çıkan şiddet haberlerinden sonra görsel medyanın mağdur kadının nasıl bir hukuki yol izleyeceği konusunda da bazı yönlendirici ifadelerde bulunmaları da şiddete uğrayan kadınların sessiz kalmamasını ve yapacak bir şeylerinin olduğunu bilmesini sağlamaktadır. Ayrıca görsel medyada verilen kadına yönelik şiddet konuları ile ilgili kamu spotu çalışmaları da kadınların haklarını öğrenmede etkili olmaktadır. Bunun sonucu olarak son yıllarda aile içi şiddetten dolayı adli makamlara müracaatların fazlaştığı görülmektedir.

Sonuç olarak; ülkemizde medya son yıllarda her türlü alt kuruluşu yardımı ile toplumda şiddete karşı bir farkındalık yaratmaktadır. Televizyon programları, televizyon dizileri kısacası görsel medya toplumun bütün bireyleri tarafından en fazla kullanılan araçlardır. Bu araçlar günümüzde daha özgür ve korkusuzca aile içinde olan ve geçmişte mahrem olarak kabul edilen aile içi şiddet olgusunu tüm yönleri ile göstermektedir. Diziler bu konuda oldukça etkilidir. Töre ya da aile içi şiddet konusunu barındıran diziler yardımı ile toplum bilinçlendirilmeye çalışılmaktadır.

Şiddetin aslında bir kader olmadığını, toplumda her kesimden insanın başına gelen bir durum olduğunu ve mücadele edilerek ortadan kaldırılabileceğini

göstermesi açısından görsel medya önemli bir görev üstlenmektedir. Ülkemizde medya kısmen de olsa doğuya atfedilmiş olan şiddetin kendine özgü bir bölgesinin olmadığını ve her sosyal tabakadaki ailenin, her konumdaki kadının şiddete maruz kalabileceğini tüm açıklığıyla göstermektedir.

Görsel medyanın diğer medya alt dallarına oranla etki alanının fazla olmasının sebebi ulaştığı kitlenin daha geniş olmasıdır. Örneğin, günümüzde her evde en az bir televizyon varken gün içinde yazılı medyaya örnek olarak verebileceğimiz gazetenin her eve düzenli olarak girmemesini gösterebiliriz. Bu bağlamda gazetenin ulaşabildiği kitle daha sınırlı kalmaktadır. Televizyon programları ve diziler toplumun bütün kesimine hitap etmesi sebebiyle daha fazla ses getirmektedir. Gündüz kuşağında yer alan kadın programları, şiddet mağduru kadınların seslerini en iyi şekilde duyurabildikleri alanlar haline gelmektedir. Toplumdaki başka şiddet mağduru kadınların yalnız olmadığı mesajı verilerek onlar için çözüm yolları aranmaktadır.

Kadına karşı şiddet ve kadın cinayetleri bulduğumuz toplumun acı bir gerçeğidir. Geçmişte de var olan ancak günümüzde daha fazla gözler önüne çıkması sebebi ile toplumu olumsuz yönde etkileyen bu olay gerekli önlemlerin alınması ile durdurulması mümkün olan bir sorundur. Ancak şiddet uygulayan erkeklere karşı devlet tarafından yeterli olan yaptırımların uygulanmaması 21. yüzyılda hala bu gibi acı ve kötü olaylarla karşılaşmamıza sebep olmaktadır. Medya içinde bulunduğu toplumun bilinçlenmesi ve etkilenmesi konusunda büyük bir role sahip olması sebebi ile kadına karşı şiddet gibi toplumsal anlamda hassas olan konularda daha özenli davranması gerekmektedir. Bu bağlamda televizyon, gazete ve internet gibi medyanın kollarının mağdur kadının yanında yer alması ve kadına karşı şiddet konusuna gerekli çözümlerin bulunarak sorun en aza indirgenene kadar topluma ve yetkililere unutturulmaması bu konuda ki görevi olmalıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN MEDYADA SUNUM ŞEKLİ VE ŞİDDET GÖREN KADINLARIN YASAL FARKINDALIĞI: NİTEL BİR ÇALIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde medyanın kadına yönelik şiddeti sunuş biçimi ve Erzurum ili Gürcükapı Polis Merkezi bölgesinde bulunan şiddet görmüş kadınlar üzerine yapılan alan araştırmasına ilişkin temel bilgiler verilmekte ve bunun kadınların şiddet görme nedenleri, tutum ve yasal farkındalıklarına etkisini ortaya koyan bulgular sunularak yorumlanmaktadır.

4.1. ARAŞTIRMA

4.1.1. Araştırmanın Önemi

Son zamanlarda ülke gündemini sıklıkla meşgul eden kadına yönelik şiddet kavramı ve görsel medyanın bu konuyu ele alış şekli ile ilgili nicel çalışmalar bulunmakla birlikte nitel çalışmaya fazla rastlanmamaktadır. Kadına yönelik şiddet kavramının görsel medya tarafından izleyicilere sunuş şekli incelenirken kadınların tutum ve davranışlarında değişiklik yaparak yasal farkındalıklarını nasıl etkilediği konuları yeterince ele alınmamıştır. Bu tez çalışmasının çıkış noktası kadına yönelik şiddetin görsel medyada sunulmuş şeklinin, şiddet gören kadınların yasal farkındalığına ve tutumlarına etkili olup olmadığı, varsa olumlu yönde mi yoksa olumsuz yönde mi etkilediği bunun yanında da Türkiye’de kadınların neden şiddet gördüğü varsayımdır. Şiddet gören kadınlarla yapılan derinlemesine mülakat yöntemiyle görsel medyanın özellikle televizyonun kadınların yasal farkındalığına etkisini ölçmek ve Türkiye’deki kadınların şiddet görme nedenlerini ortaya çıkarmak tezin önemidir.

4.1.2. Araştırmanın Amacı

Toplum ve kültürel değerler sürekli olarak değişim göstermektedir. Bu değişimi insanların ihtiyaç ve isteklerine göre hızlandıran en büyük güçlerden birisi de görsel medyadır. Nitekim yirminci yüzyılın icatlarından olan televizyon günümüzün vazgeçilmez görsel araçlarından olmuştur. Görsel medyanın, toplumları yönlendirme,

kültürü şekillendirerek yayma ve gelecek kuşaklara aktarma noktasında olumlu etkileri vardır. Günümüz toplumu, görsel medya ile iyi bir yaşam biçimi ve toplumun politikası hakkında bilgi sahibi olmakta ve başkalarına olan tutumlarını bu araçlara göre ayarlamaktadırlar. Farklı bir ifadeyle; görsel medya, insanın dünya görüşünü, tutum ve davranışlarını etkilemekte ve diğer bildirimler ile insanları belirli bir yönde değiştirmektedir. Bu açıdan bütün medya araçlarındaki ortak nokta, toplumdaki insanların düşüncelerini etkileyerek, belli bir senteze kavuşturmak ve ortak bir davranış biçimi kazandırmaktır. Ayrıca görsel medya, inanç ve fikirleri ikna etmek, dikkat çekmek, yöneltmek gibi etkiler açısından bakıldığında; çok yaygın bir biçimde gücün etkili elemanları olarak göz önünde tutulmaktadır. Medya, toplumun yapısını, kurulu düzenini ve bireyler arasında cereyan eden toplumsal ilişkileri yeniden yaratma, yeniden şekillendirme, yeniden üretme ve yorumlama gücüne ve yeteneğine sahiptir.

Be nedenle, görsel medyanın kadına yönelik şiddeti sunum şeklinin şiddete uğrayan kadınların yasal farkındalığına ve tutumlarına etkisinin ve Türkiye’de kadınların neden şiddet gördüğünün Erzurum ili Gürcükapı Polis Merkezi bölgesinde bulunan şiddet görmüş kadınlar üzerinden ölçülmeye çalışıldığı bu araştırmada: Türkiye’de şiddet gören kadınların yasal farkındalığı hususunda kadına yönelik şiddetin medyada sunum şeklini temel noktalarıyla birlikte ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bunun yanında Türkiye’deki kadınların şiddet görme nedenlerini de ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır.

4.1.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu araştırma, teorik ve metodolojik açıdan bazı sınırlamalara sahiptir. Teorik sınırlamalardan biri, kadına yönelik şiddet ve görsel medya ilişkisi anlamında niteliksel çok fazla çalışma yoktur. Ülkemizde bu konunun ele alınışının fazla bir geçmişi de yoktur. Metodolojik kısıtlama ise çalışmaya başlanmadan önce Erzurum Kadın Sığınma Evi örneklemini seçilmiş ancak yasal prosedürlerin fazlalığı ve gizlilik ihlal edilir gerekçesinden dolayı gerekli izinler alınamamıştır. Çalışmanın devam edebilmesi için Erzurum ili Gürcükapı Polis Merkezi bölgesinde bulunan şiddet görmüş kadınları temsilen 14 şiddete uğrayan kadın üzerinde çalışma yapılmıştır. Çalışma yapılırken Erzurum ili ve Türkiye sınırları içerisinde şiddet gören tüm kadınlara ulaşılamaması da diğer bir metodolojik kısıtlılıktır. Ayrıca, derinlemesine görüşme yaparken kadınlara

sorular sorulup cevap alınmak istendiğinde psikolojik olarak kadınlar cevap vermede zorluk çekmişler ve zaman zaman kadınlar ağlayarak görüşmelere ara verilmek zorunda kalmıştır.

4.1.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, sosyal gerçekliğin anlaşılmasına ve algılanmasına yönelik olarak yapılan çalışmalardan nitel araştırma yönteminin bir tekniği olarak kullanılan derinlemesine mülakat yani derinlemesine görüşme yöntemi kullanılarak veriler toplanmıştır. Derinlemesine görüşme, araştırılan konunun bütün boyutlarının kapsayan daha çok açık uçlu soruların sorulduğu ve detaylı cevapların alınmasına imkân veren yüz yüze bilgi ve veri toplanmasına olanak sağlayan bir veri toplama tekniğidir. Karşıdaki kişinin duygu, bilgi, tecrübe ve gözlemlerine görüşme yoluyla ulaşılabilir. Derinlemesine görüşme, araştırmanın görüşme yaptığı kişiden aldığı cevapları sınıflayarak ve cevaplardan hareketle yeni sorularla konuyu mümkün olduğunca detaylı bir şekilde incelemeye çalıştığı esnek ve keşfedici bir veri toplama tekniğidir.

Nitel araştırmalarda çok sık başvuru alan veri toplama tekniği olan görüşme, görüşülen kişilere kendilerini birinci elden ifade edebilme fırsatı verirken, araştırmacıya da görüşme yaptığı kişilerin anlama dünyalarını, bakış açılarını, içinde bulundukları ruh halini anlamasına yardımcı olmaktadır. Derinlemesine görüşmede iki temel aktör vardır. Bunlardan ilki görüşmeci yani araştırmayı yapan kişi, diğeri ise kendisiyle görüşülen, anahtar kişi olarak bilgisine başvuru alan kişidir. Görüşmeyi yapan kişinin bizzat aktif olarak sürece katılımı istemesi özelliğiyle derinlemesine görüşme diğer görüşme türlerinden ayrılmaktadır. Esasen sadece görüşmeci değil görüşme yapılan kişi de görüşmede aktif olarak rol almaktadır (Tekin, 2007: 4-5-6).

Derinlemesine görüşme, araştırmacının görüşme yaptığı kişiden aldığı cevapları sınıflayarak ve cevaplardan hareketle yeni sorularla konuyu mümkün olduğunca detaylı bir şekilde incelemeye çalıştığı esnek ve keşfedici bir veri toplama tekniğidir.

Derinlemesine görüşmenin en önemli avantajı gayet esnek, zengin ve olabildiğince detaylı bir şekilde veri toplanmasına imkân sağlamasıdır. Bu teknik sayesinde başka şekilde elde edilmesi mümkün olmayan verilere ulaşılması söz konusudur. Derinlemesine görüşmeler basit olgulara dayanan cevaplar arayan nicel sorular için pek uygun değildir. Derinlemesine görüşmenin iki temel dezavantajından söz edilebilir. İlk olarak çok geniş zaman ve emek istemesidir. Böylesi bir çalışmayı

kısa sürede ve az bir emekle yapmak ve istenilen sağlıklı verilere ulaşabilmek mümkün değildir. Derinlemesine görüşmenin aldığı en önemli eleştirilerden birisi sonuçlarının daha genel ve geniş bir evrene genellenememesidir. Bu eleştiriye karşılık nitel araştırmalarda araştırmacı, araştırma evrenini, sosyal gerçekliği genellemelere varmak amacı ile incelemediğinden, temsil edici bir örneklemden çok veri toplayabileceği örneklerle çalışmayı tercih etmektedir (Patton, 1999'dan Aktaran: Kümbetoğlu 2005: 96).

Derinlemesine görüşmeye yöneltilen diğer bir eleştiri ise, araştırmacının toplanacak verileri tercihte önyargılı davranması ihtimalidir. Bu da araştırmanın sonucunu etkileyebilecek bir durumdur. Fakat insanı hemen her zaman, içinde bulunduğu paradigmadan ötürü sahip olduğu düşünce, değer ve inançları nedeniyle tamamen objektif olması mümkün değildir. Bundan dolayı araştırmacı çalışmasında hangi yöntemi ve teknikleri tercih ederse etsin tam anlamıyla objektif olması beklenemez. Burada önemli olan seçilen yöntem içerisinde tutarlı bir yol izlemektir.

4.1.4.1. Araştırmanın Soruları

1. Kadına yönelik şiddet konusunda şiddet gören kadınların yasal farkındalık boyutu nedir?
2. Şiddet gören kadınların yasal farkındalığında medyada kadına yönelik şiddetin sunum şeklinin yeri ve önemi nedir?
3. Türkiye’ de kadına yönelik şiddetin nedenleri nelerdir?

4.1.4.2. Örneklemin Belirlenmesi

Örneklem sayısının belirlenmesinde örneklemin çalışma evrenini temsil etmesi önemlidir. Alınan örneklemin çalışma evrenini temsil yeterliliği bulunmadığında örnekleme hatası olmaktadır. Erzurum ili Gürcükapı Polis Merkezi bölgesinde bir sene içerisinde toplam 200 kadın şiddet gördüğü için müracaatta bulunmuş ve haklarında koruma tedbiri uygulanmıştır. Bu sayı dikkate alındığında 14 kişilik seçilen örneklem sayısının geneli yeterli düzeyde temsil niteliğine sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.1.4.3. Araştırmaya Konu Olan Kişilerin Seçilmesi

Erzurum ili Gürcükapı Polis Merkezi bölgesinde bulunan yeterli sayıda şiddet gören kadın ile nitel araştırma yönteminde veri toplama tekniği olan derinlemesine görüşme yapılmıştır. Kadına yönelik şiddet konumuz olduğu için sadece kadınlarla görüşme yapılmış meslek, yaş veya eğitim gibi faktörler göz önüne alınmamıştır. Toplam 14 şiddet gören kadın ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Şiddet gören kadınların tamamı ile görüşülemeyeceği için Erzurum ili Gürcükapı Polis Merkezi bölgesinde şiddet görüp şikâyetçi olan ve kendilerine koruma tedbiri uygulanan kadınlar seçilmiştir.

4.1.4.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma kapsamında veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme seçilmiş ve bu bağlam da daha önceden hazırlanan standart 26 soru görüşülen kişilere yöneltilmiştir. Ancak görüşme esnasında standarttan sapılarak farklı sorular da sorulmuş ve değerlendirilmiştir. Sorulacak sorular şiddet gören kadınların yani deneklerin demografik bilgileri, şiddet görme nedenleri, şiddetin etkileri, görsel medyada şiddetin sunuluş biçiminden etkilenmelerine ve yasal süreçten haberdar olup olmamalarına yönelik sorular olarak hazırlanmış ancak görüşme esnasında farklı sorular da sorulmuştur.

Yapılan görüşmelerde ilk sorular görüşülen kişinin samimiyetine kazanma adına basit ve görüşülen kişilerin özelliklerine yönelik demografik sorulardan oluşmaktadır. Görüşmenin ortalarına doğru sorulan sorular görüşülenin yaşadığı şiddeti tanımlamasına ve şiddet uygulayan kişiyi tanımaya yönelik sorulardan oluşmaktadır. Görüşmenin son kısmında da görüşülen kişinin şiddet olgusunu nasıl algıladığı görsel medyadan nasıl etkilendiği, şiddet sonrası yasal farkındalığının oluşup oluşmadığı ve koruma sürecinden memnun olup olmadığı konuları üzerine sorulan sorularla görüşme son bulmaktadır. Araştırma sonucunda görüşmeler tek tek deşifre edilerek özet biçiminde verilmiş ve buradan elde edilen bilgiler ile birlikte gerekli değerlendirmeler yapıp araştırmanın hipotezleri ile ilgili sonuçlara ulaşılmıştır.

Deneklerle yapılan derinlemesine görüşmede deneklere standart olarak aşağıdaki sorular sorulmuş ancak görüşmenin akışına göre standart sorulardan sapılarak farklı

sorularda sorulmuştur. Derinlemesine görüşmede daha önceden hazırlanmış standart sorular şunlardır:

- 1) Kaç yaşındasınız?
- 2) Nerelisiniz?
- 3) En son mezun olduğunuz eğitim kurumu nedir?
- 4) Mesleğiniz nedir?
- 5) Kendinize ait geliriniz var mı?
- 6) Evli misiniz?
- 7) Kocanız ya da birlikte olduğunuz kişi kaç yaşında?
- 8) Evliyseniz kocanız çalışıyor mu çalışıyorsa mesleği nedir?
- 9) Kocanızın ya da erkek arkadaşınızın en son mezun olduğu eğitim kurumu nedir?
- 10) Kocanızın ya da erkek arkadaşınızın aylık geliri durumu nedir?
- 11) Kocanız ya da birlikte olduğunuz kişi nereli?
- 12) Kaç tane çocuğunuz var?
- 13) Kaç yıllık evlisiniz ya da kaç yıldır birliktesiniz?
- 14) Evlenmeden önce ailenizdeki erkek bireylerden (baba veya erkek kardeş) şiddet gördünüz mü?
- 15) Anneniz veya çevrenizdeki herhangi bir kadının şiddete maruz kaldığını gördünüz mü?
- 16) Birlikte olduğunuz kişi veya kocanızdan müracaat etmeden ne kadar önce şiddet görmeye başladınız?
- 17) Şiddet görme nedeniniz sizce nedir?
- 18) Birlikte olduğunuz kişi veya kocanızdan ne sıklıkla şiddet görüyorsunuz?
- 19) Birlikte olduğunuz kişi veya kocanızdan nasıl şiddet gördünüz?
- 20) Şiddet gördüğünüzde nereye şikâyet etmeniz gerektiğini nereden öğrendiniz?
- 21) Şiddete uğradığınızda ne gibi haklarınız olduğunu biliyor muydunuz?
- 22) Kendinize yapılan şiddetin suç olduğunun ve yasal bir süreçte kendinizi korumaya alabileceğinizin öğrenilmesi noktasında televizyon programlarının veya haber programlarının etkisi oldu mu?
- 23) Kadına yönelik şiddet uygulayan kişilere verilen cezalar veya yaptırımları yeterli buluyor musunuz?

- 24) Şiddet görmek sizin sosyal yaşantınızı ve psikolojinizi nasıl etkiledi?
- 25) Şiddete maruz kalıp adli mercilere müracaat ettikten sonra şiddet hareketi devam etti mi?
- 26) Şiddete maruz kalan biri olarak yasal koruma tedbirlerini ve bu süreçte tedbirleri uygulayan makamların işini gereği gibi yaptığını düşünüyor musunuz?

Yukarıdaki 26 tane soru şiddete uğrayan 14 kadına sorulmuş ve bunun sonucunda elde edilen bulgulara göre gerekli değerlendirmeler yapılarak şiddetin nedenleri arasında nelerin daha baskın olduğu, görsel medyanın şiddeti sunuş biçiminin kadınların yasal farkındalığına olumlu ya da olumsuz etkisi ve şiddete uğrayan kadınların sosyal hayatta ve kendi içlerinde yaşadıkları sorunların neler olduğuna cevaplar bulunmaya çalışılmaktadır.

4.1.4.5. Verilerin Analizi

Şiddete uğrayan 14 kadınla yapılan derinlemesine görüşmeler aşağıya özetlenerek çıkartılmıştır.

Denek 1: 02.01.2014 tarihinde saat: 13.20 de başlayıp 14.00 da biten derinlemesine görüşmenin özeti:

Şiddete mağduru görüşülen kadın 41 yaşında Erzurum doğumlu ve Erzurum'da tek başına ikamet eder. İlkokul mezunu ve herhangi bir işte çalışmamaktadır. Daha öncede herhangi bir işte çalışmamış kendi kazancı hiç olmamıştır. Halen vefat eden babasının 550 TL olan aylık maaşı ile geçimini sağlamakta ve hayatı boyunca evlenmemiş ancak farklı zamanlarda uzun birliktelikler yaşamıştır. Halen bekârdır.

Koruma tedbiri almasına yol açan erkek şahıs 35 yaşında Erzurum doğumlu ve Erzurum'da yaşamaktadır. Kendisinin yakın komşusu olan bir bayanın eşidir. Devamlı bir işi ve düzenli geliri olan biri değildir. Eğitim durumu ortaokuldur.

İki erkek iki kızdan oluşan altı kişilik bir ailede yetişmiştir. Aile içerisinde kendisi ve diğer kız kardeşi erkek kardeşleri tarafından fiziksel ve psikolojik şiddet görmüştür. Annesinin de babası tarafından şiddete maruz kaldığına şahit olmuştur. Bu şiddet olayları görüşülen kadın şahsın ileride aynı şeylerin başına gelebileceği korkusunu

kendisinde oluşturmuştur. Erkek kardeşlerinden sık sık şiddet g6rd6đ6đ6n6 belirtmiş ancak onları hiçbir zaman şik6yet etmemiştir. şik6yet etmemesinin sebebi ise erkek kardeşlerinden ve babasından korkmasıdır. Ayrıca başka kalacak yeri olmaması ve ekonomik olarak onlara bağımlı olması da şik6yet etmeme sebepleri arasındadır.

şiddet, şik6yet konusu olunan erkek şahıs tarafından devamlı uygulanır. Bu şiddet genellikle hakaret içerikli s6zler ve toplum içerisinde rencide etme şeklinde psikolojik bir şiddet olarak uygulanır. şiddetin nedeni de kendisi y6z6nden erkek şahıs ile eşinin aralarının bozulmasıdır.

şiddete maruz kaldığı ilk g6nden bu yana nerelere nasıl şik6yet edeceği konusunda bilgisi vardır ancak şik6yet etme gereği duymaz. Ancak hakaret ve k6f6rlerin devam etmesi ve sıklasması dayanılmaz bir hale gelir ve savcılığa şik6yet etmek zorunda kalır. Adli mercilere şik6yet ettikten sonra bir daha aynı kişiden şiddet g6rmez ve hayatının normal akışına devam eder. Bu s6reğte şiddete maruz kalmasından dolayı ne gibi yasal hakları olduğu polis tarafından kendisine 6đretilir. Koruma tedbiri s6resince adli merciler kendisine gerekli kolaylığı g6stererek kendisini g6ven içerisinde hissetmesini sağlarlar.

şiddet uygulayan şahıslara karşı yasal yaptırımların ve cezai m6eyyidelerin yetersiz olduğunu, koruma tedbirlerinin genişletilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

şiddete maruz kaldıktan sonra sosyal yaşamının olumsuz olarak etkilendiğini dile getirir. ř6nk6 her an o kişinin gelip kendisini sokakta rezil edebileceğini d6ř6nmek ve her an karşısına ıkacağı korkusu hayatını yaşanmaz bir hale getirir. Psikolojisi olumsuz y6nde etkilenmiş ve ęevresiyle ilişkiler kurmaya markete pazara gitmeye korkar olmuştur. Ancak m6racaat ettikten belli bir s6re şiddet olayları kesilmiş ve hayatı normale d6ner.

şiddete maruz kaldıktan sonra televizyon programlarında ve haberlerde ık6an kadın temalı haberler dikkatini ęeker. ık6an haberler ve programlarda şiddetin sunuluş biçiminden dolayı “Bir g6n kendi başın da aynı olayların gelebileceğini” d6ř6nd6đ6nden dolayı rahatsız ve tedirgin olduğunu dile getirir. Bunun yanında bazı eğitici Kamu Spotu reklamların ve eğitici programların şiddetin kadınların kaderi olmadığını ve haklarını nasıl arayacağını 6đretmesi açısından 6nemli olduğunu vurgular.

Son olarak kendisinin daha önce 17 yıllık bir beraberliğinin olduğunu ve bu şahsın kendisine dövme hakaret ve sövme tarzında şiddet uyguladığını anlatır. Ancak onu sevdiğinden, ilişkisinin bitmesini istemediğinden ve ne yapılacağını bilmediğinden dolayı şikâyetçi olmadığını söyler. Eğer şimdiki bildiklerinin bilse ve o zaman öğrenmiş olsa eski erkek arkadaşını da şikâyet edip hakkını sonuna kadar savunacağını söyler.

Denek 2: 02.01.2014 tarihinde saat: 14.20 de başlayıp 15.30 da biten derinlemesine görüşmenin özeti:

Şiddete mağduru görüşülen kadın 30 yaşında Erzurum doğumlu ve Erzurum’da şiddet gördüğü eşinin yanında yaşamaya devam eder. İlkokul mezunu ve herhangi bir işte çalışmaz. Evlenmeden önce bir işte çalışmış evlendikten sonra kocası izin vermediği için çalışamamış ve kendi kazancı olmamıştır. Halen şiddet gördüğü eşi ile evliliklerini devam ettirmektedir. Bu evliliği ikinci evliliğidir. 6 senedir evlilikleri devam etmektedir. Bundan önceki evliliği 11 yıl sürmüş ve eski eşinden de şiddet nedeni ile ayrılır.

Koruma tedbiri almasına yol açan eşi 35 yaşında Erzurum doğumlu ve Erzurum’da yaşar. Ortaokul mezunu olan eşi elektrikçi ve serbest çalışır. İş oldukça çalışan kocasının düzenli bir geliri yoktur. Eşinin de ikinci evliliğidir ve eski evliliğinden iki tane çocuğu vardır.

Dört erkek üç kızdan oluşan dokuz kişilik bir ailede yetişmiştir. Aile içerisinde erkek kardeşleri ve babası tarafından fiziksel ve psikolojik şiddet görür. Ailesinde bulunan diğer kız kardeşi de zaman zaman erkek kardeşlerinden ve babasından şiddet görür. Annesinin de babası tarafından şiddete maruz kaldığına şahit olmuştur. Bu şiddet olayları görüşülen bayan şahsın ileride aynı şeylerin başına gelebileceği korkusunu kendisinde oluşturmıştır. Erkek kardeşlerinden ve babasından sık sık şiddet gördüğünü belirtmiş ancak onları hiçbir zaman şikâyet etmez. Şikâyet etmemesinin sebebi ise erkek kardeşlerinden ve babasından korkmasıdır. Ayrıca başka kalacak yeri olmaması ve ekonomik olarak onlara bağımlı olması da şikâyet etmeme sebepleri arasındadır. Küçük yaşlardan itibaren şiddet hayatında yer edinmiştir. Annesi halen babasından şiddet görür. Erkek kardeşlerinin de babası yüzünden cezaevine girdiğini belirtir.

Kadının kocası tarafından şiddet devamlı uygulanır. Kocasının genellikle hakaret içerikli sözler ve küfür etme şeklinde psikolojik bir şiddet ve dövme şeklinde fiziksel

şiddet uygular. Bunun yanı sıra kadının çalışmasına ve sokağa çıkmasına izin vermeme gibi hem ekonomik hem de psikolojik şiddet de uygular. Şiddetin nedeninin ise genelde kocasının eski eşinden olan çocukları ile ilgili problemler ve ekonomik sıkıntılar olduğunu söyler. Ayrıca eşine başka kadınlarla ilişkisi olduğunu düşündüğünü söylemesi onun hayatına karışması kocası tarafından şiddet uygulanmasına sebep olur. Kocasının şiddet uyguladıktan sonra kadını kapının önüne koyar ve gitmesini söyler. Ancak kadın babasının evinde de şiddet göreceği için eşinin uyguladığı şiddete ses çıkartmayarak kaderine razı olur.

Şiddete maruz kaldığı ilk günden bu yana nerelere nasıl şikâyet edeceği konusunda bilgisi yoktur. Şikâyet sonucunda da ne gibi hakları olduğunu bilmez. Komşuları tarafından karakola şikâyet etmesi gerektiği söylenir ve sonunda şiddetin dozajına ve evden atılmaya dayanamadığı için karakola gidip şikâyetçi olur. Şikâyet ettikten sonra eşinden şiddet görmez ve hayatının normal akışına devam eder. Bu süreçte şiddete maruz kalmasından dolayı ne gibi yasal hakları olduğu polis tarafından kendisine öğretilir. Koruma tedbiri süresince adli merciler kendisine gerekli kolaylığı göstererek kendisini güven içerisinde hissetmesini sağlar. Ayrıca şiddet gördükten sonra kendi isteğiyle kadın sığınma evine yerleşir ve bir ay kaldıktan sonra eşi ile barışıp tekrar birlikte yaşamaya başlar. Eşine tekrar dönme sebebini de gidecek başka yerinin olmaması babasının evine gitse de yine şiddet göreceği olduğunu söyler.

Şiddet uygulayan şahıslara karşı yasal yaptırımların ve cezai müeyyidelerin yetersiz olduğunu ve koruma tedbirlerinin genişletilmesi gerektiğini vurgular.

Şiddete maruz kaldıktan sonra sosyal yaşamının olumsuz olarak etkilendiğini dile getirir. Psikolojisi olumsuz yönde etkilenir ve çevresiyle ilişkiler kurmaya markete pazara gitmeye korkar olur. Psikolojisinin bozulmasının sebeplerinden en önemlisinin babasının da ufak yaşta gördüğü şiddet uygulamasıdır. Halen psikolojik tedavi görür.

Şiddete maruz kaldıktan sonra televizyon programlarında ve haberlerde çıkan kadına şiddet konuları dikkatini çektiğini ve kadını sunuş biçiminden dolayı “Bir gün başına aynı olayların gelebileceğini” düşündüğünden dolayı rahatsız ve tedirgin olur. Bunun yanında bazı eğitici Kamu Spotu reklamların ve eğitici programların şiddetin kadınların kaderi olmadığını ve haklarını nasıl arayacağını öğretmesi açısından önemli

olduğunu vurgular. Komşularının da bu programlardan ve haberlerden etkilenecek kendisinin şikâyetçi olması gerektiğini söylemesi üzerine karakola gider.

Son olarak ilk defa başlık parası için 13 yaşında istemeden ve görücü usulü ile evlendirilir ve bu evlilik 11 yıl sürer. Bu evlilik yaşamında da çok fazla şiddet görmüş ancak küçük olduğu ve bir şey anlayamadığı için hiç kimseye şikâyet etmemiştir. Ayrıca babasından korkusuna şiddete devamlı göz yummuştur. Gördüğü şiddet ne zaman ki dayanılmaz ve hayatına kastedici olmuş ondan sonra eski eşinden ayrılmıştır. Şiddet görür görmez şikâyet etmediğine ve şiddete göz yumduğuna pişman olmuş ve şu an eşinin en ufak şiddet hareketini bile şikâyet edeceğini söyler.

Denek 3: 03.01.2014 tarihinde saat: 11.20 de başlayıp 12.10 da biten derinlemesine görüşmenin özeti:

Şiddete mağduru görüşülen kadın 20 yaşında Erzurum doğumlu ve Erzurum'da şiddet gördüğü eşinden ayrı erkek kardeşi ile birlikte yaşar. Ortaokul mezunu ve herhangi bir işte çalışmaz. Evlendikten sonra da kocası çalışmasına izin vermediği için kendi kazancı hiç olmaz. Şiddet gördüğü eşinden ayrı yaşar ve evliliklerini sonlandırmak üzere boşanma davası açar. Ancak şuan hamiledir. 18 yaşında istemediği halde görücü usulü ile evlendirilmiş ve bir buçuk yıllık evlidir.

Koruma tedbiri almasına yol açan eşi 24 yaşında Erzurum doğumlu ve Erzurum'da yaşar. Ortaokul mezunu olan eşi özel güvenlik olarak çalışır. Tam bilmemekle birlikte eşinin 1000 TL'ye yakın bir aylık geliri vardır.

Üç erkek iki kızdan oluşan yedi kişilik bir ailede yetişmiştir. Aile içerisinde kimse şiddet görmez. Şiddet görmeden yetiştiği için eşinden gördüğü şiddet kadının vakit kaybetmeden müracaat edip şikâyetçi olmasını sağlar. Şiddetin hiçbir şekli evlenmeden önceki hayatında yoktur.

Kadının kocası tarafından şiddet sürekli uygulanmamaktadır. Kocasını arada sırada hakaret içerikli sözler ve küfür etme şeklinde psikolojik bir şiddet uygular. Bunun yanı sıra kadının çalışmasına ve sokağa çıkmasına izin vermeme gibi hem ekonomik hem de psikolojik şiddet uygular. Şiddetin nedeni kadının baskı altında tutulup sokağa bile çıkartılmaması, çalışmasına izin verilmemesi ve hayatına devamlı müdahale eden bir kayınvalidenin ve ekonomik sıkıntıların olmasıdır. Erkeğin kadını aşırı kıskanmasından dolayı çalıştırmama yönünde ekonomik şiddet sokağa çıkartmama şeklinde ve hakaret

içerikli sözler söylenerek psikolojik şiddet uygulanır. Kadın eşinin bu durumuna dayanamadığı için ayrı yaşamaya başlar ve bu zaman içerisinde kadının dışarıya çıktığını gören koca kadına hamile olmasına rağmen hakaret edip boğazına sıkarak şiddet uygular. Bu olaydan sonra kadın hemen şikâyetçi olur. Kadının kardeşlerine olana güveni ve kocasına bağlı kalma ihtiyacının olmaması ayrılması ve şikâyet etmesi konusunda kendisine cesaret verir.

Şiddete maruz kaldığında nerelere nasıl şikâyet edeceği konusunda bilgisi vardır. Daha önce ailevi bir konudan dolayı karakola gittiğinde polisler kendisine yasal süreci anlatmış ve kadını bilgilendirmiştir. Şikâyet sonucunda da ne gibi hakları olduğunu daha önceden bildiği için şikâyet etme konusunda hiç tereddüt yaşamamıştır. Şikâyet ettikten sonra eşinden şiddet görmez ve hayatının normal akışına devam eder. Bu süreçte şiddete maruz kalmasından dolayı ne gibi yasal hakları olduğu polis tarafından kendisine tekrar hatırlatılır. Koruma tedbiri süresince adli merciler kendisine gerekli kolaylığı göstererek kendisini güven içerisinde hissetmesini sağlar. Eşine tekrar dönmez. Çünkü artık şiddet görmek istememektedir.

Şiddet uygulayan şahıslara karşı yasal yaptırımların ve cezai müeyyidelerin yetersiz olduğunu ve koruma tedbirlerinin genişletilmesi gerektiğini vurgular.

Şiddete maruz kaldıktan sonra sosyal yaşamı olumsuz olarak etkilenir. Psikolojisi olumsuz yönde etkilenmiştir. Hamile olmasından dolayı psikolojik olarak hassas durumdadır. Koruma tedbirleri süresince adli makamların tutumundan ve ilgisinden dolayı şu an kendisini güvende hissetmekte ve çevresiyle ilişkiler kurmaya devam etmektedir. İsteddiği gibi dışarıya çıkabildiğini hatta bir iş bulup çalışarak kendi ayaklarının üzerinde durmak istediğini söyler.

Şiddete maruz kaldıktan sonra televizyon programlarında ve haberlerde çıkan kadına şiddet konularının dikkatini çektiğini ve kadını sunuş biçiminden dolayı “Bir gün kendisine de eşi tarafından aynı olayların olabileceğini” düşündüğünden dolayı rahatsız ve tedirgin olduğunu hatta çantasında bıçak taşıyarak kendisini korumayı bile düşündüğünü söyler. Ayrıca kadının şiddet gördüğünü anlatan ve kadın cinayeti haberlerinin sık sık gündeme gelmesi ve sunuş tarzının erkekleri cesaretlendirici şekilde olması kendisini rahatsız etmektedir. Görsel medyanın kendisini olumlu yönde etkilemediğini sadece kendisini tedirgin ettiğini vurgulamaktadır.

Denek 4: 03.01.2014 tarihinde saat: 12.30 da başlayıp 13.10 da biten derinlemesine görüşmenin özeti:

Şiddete mağduru görüşülen kadın 22 yaşında İskenderun doğumlu ve Erzurum'da öğrenci yurdunda yaşamaktadır. Üniversite öğrencisi ve herhangi bir işte çalışmaz. Aldığı öğrenci bursu olan 300 TL ile geçinmektedir. 21 yaşında evlenmiş ve eşi polis memurudur. Bir senedir evlidir ancak eşi Trabzon'da görev yapmaktadır. Üniversitede beraber okuduğu aynı sınıftaki iki kız arkadaşından şiddet görmektedir.

Koruma tedbiri almasına yol açan kız arkadaşlarından biri 21 diğeri ise 22 yaşındadır. Kız arkadaşlarından biri Manisa diğeri Adana doğumludur. İki kız arkadaşının da sabit gelir olarak sadece aldıkları 300 TL burs vardır. Bu iki arkadaşı da yurt da kalmaktadır. Hatta birisi ile daha önceden aynı yurttan aynı oda da beraber kalırlar. Arkadaşlarının çevresindeki kişilerin düzgün insanlar olmadığını bu yüzden fazla görüşmediklerini söyler.

Bir erkek iki kızdan oluşan beş kişilik bir ailede yetişmiştir. Ailesinde ne annesi ne kız kardeşleri ne de kendisi erkek kardeşleri veya babaları tarafından şiddet görmemiştir. Evlendikten sonra kocası tarafından da herhangi bir şiddete maruz kalmamıştır.

Kız arkadaşları tarafından şiddet sık sık uygulanmaz. Kız arkadaşları arada sırada hakaret içerikli sözler ve küfür etme şeklinde psikolojik bir şiddet uygulamaktadır. Şiddetin nedeni şiddet gören kadının kız arkadaşlarının çevresini kabul etmemek ve onlarla arkadaş olmak istememesidir. Sınıfta devamlı etrafına oturup rahatsız etmeler, hakaret ve küfür içerikli sözler hatta öldürmeye varan tehditler şeklinde psikolojik şiddete maruz kalmıştır. Hatta ailesine kadar ulaşarak değişik şekilde tacizlerde bulunulmuştur. Sabretmiş ancak belli noktadan sonra artık dayanamamış ve kocasının da yönlendirmesi ile şikâyetçi olmuştur.

Şikâyet etmesini kendisine polis olan eşi söyler. Şikâyet sonucunda da ne gibi hakları olduğunu bildiği ve eşinden de destek aldığı için şikâyet etme konusunda hiç tereddüt yaşamaz. Şikâyet ettikten sonra kız arkadaşlarından şiddet görmez ve hayatının normal akışına devam eder. Bu süreçte şiddete maruz kalmasından dolayı ne gibi yasal hakları olduğu polis tarafından kendisine tekrar hatırlatılır ancak bunun yanı sıra

süreçten tam olarak bilgi verilmez. Koruma tedbiri süresince adli merciler kendisine gerekli kolaylığı göstererek kendisini güven içerisinde hissetmesini sağlar.

Şiddet uygulayan şahıslara karşı yasal yaptırımların ve cezai müeyyidelerin yetersiz olduğunu ve koruma tedbirlerinin genişletilmesi gerektiğini vurgular.

Şiddete maruz kaldıktan sonra sosyal yaşamı ve psikolojisi olumsuz yönde etkilenmiştir. Dışarıya çıkmak istediğinde ailesi ve eşi korktuklarından kendisine izin vermezler. Bu yüzden çoğu zaman derslere hatta sınava bile gitmediği olmuştur. Dışarı çıktığında ise her an panik durumda onlar bir yerden çıkacak diye korku içerisinde dolaşır. Yurttan dışarı adımını atar atmaz korkularının başladığını ve arttığını belirtir. Sırf bu olanlardan dolayı çantasında biber gazı taşımaya başlar. Koruma tedbirleri süresince adli makamların tutumundan ve ilgisinden dolayı şu an kendisini güvende hisseder, çevresiyle ilişkiler kurmaya tekrar başlar, istediği gibi dışarıya çıkar ve ailesinin de korkuları son bulur.

Kadına yönelik şiddetle ilgili haberler hiçbir zaman dikkatinin çekmemiştir. Ancak haberlerde veya programlarda anlatıma biraz daha dikkat edilmesi gerektiğini söyler. Özellikle haberlerin çok ürkütücü olduğunu dile getirmektedir. Görsel medyanın kendisini olumlu yönde etkilemediğini sadece kendisini tedirgin ettiğini vurgulamaktadır. Görsel medyada, gerek kadın programlarında gerekse haberler veya programlarda şiddet gören kadınların nerelere şikâyet edeceği ne gibi hakları olduğu konularının dile getirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Eğitim kurumu olmasına rağmen üniversitelerde okuyan öğrencilerin kadınların ne gibi hakları olduğunu bilmemektedir. Üniversitelerde de gerekli bilgilendirme sempozyumları veya panellerin yapılmasının bilgilendirme konusunda kadınlar üzerinde olumlu etkisinin olacağı düşüncesindedir.

Denek 5: 03.01.2014 tarihinde saat: 13.30 da başlayıp 14.20 da biten derinlemesine görüşmenin özeti:

Şiddete mağduru görüşülen kadın 27 yaşında Kırşehir doğumlu ve Erzurum'da şiddet gördüğü eşinden ayrı kız arkadaşları ile birlikte yaşamaktadır. Yüksek lisans öğrencisi ve öğretmendir. Yaklaşık aylık geliri 3500 TL'dir. Şiddet gördüğü eşinden ayrı yaşamakta ve evliliklerini sonlandırmak için boşanma davası açmıştır. Yaklaşık iki aydır evlidir. Ancak evliliklerinin sadece kâğıt üzerinde olduğunu ve eşini Hakkâri

ilinden Erzurum’a getirmek için iki ay önce sadece nikâh yaptıklarını söylemektedir. Daha önce uzun bir süre Ankara ilinde beraberlikleri olmuştur.

Koruma tedbiri almasına yol açan eşi 26 yaşında Hatay doğumlu ve Hakkâri’de yaşamaktadır. Lise mezunu olan eşi polis olarak görev yapmaktadır. Eşinin aylık geliri ortalama 3000 TL’dir.

Üç kişilik bir ailede tek çocuk olarak yetişmiştir. Ailesinde ne annesinden ne de babasından şiddet görmemiş ve çevresinde de şiddet gören biri hiç olmamıştır. Şiddet görmeden yetiştiği için eşinden gördüğü şiddetin ilk zamanlarında vakit kaybetmeden adli mercilere müracaat edip şikâyetçi olur. Şiddetin hiçbir şekli evlenmeden önceki hayatında olmamıştır.

Kadının kocası tarafından şiddet sık sık uygulanmamaktadır. İlk zamanlarda “sen orada rahatsın ben Hakkâri’de teröristlerle beraberim kelle koltukta çalışıyorum” şeklinde psikolojik olarak devamlı rahatsız ettiği için belli bir süre sonra istemeden de olsa nikâh yapmak zorunda kalır. Nikâh olduktan sonra arada sırada hakaret içerikli sözler şeklinde psikolojik bir şiddet uygulanır. Bunun yanı sıra aynı evi paylaşmaya başladığında maaş kartını alacağı tarzında sözler söyleyerek ekonomik şiddet uygulayacağını gösterir. Şiddetin nedeni erkek şahıs ile aralarında eğitim farkı olması oturup konuşamamak ve kadının hayatına devamlı müdahale edilmesidir. Arada sırada hırpalama ve küçük morluklar oluşturacak fiziksel şiddet görmektedir. En son olarak kocasının silahını kafasına dayaması bardağı taşıran son damla olmuş ve şikâyetçi olmuştur. Kendi mesleği olduğu ve hayatını idame ettirebileceği için şikâyet etme konusunda hiç tereddüt etmemiştir.

Yüksek lisans öğrencisi olmasına rağmen ne gibi haklarının olduğunu ve nasıl şikâyet etmesi gerektiğini bilmediğini bunu da görsel medyada yer alan haberlerden öğrenmiştir. Özellikle televizyonun çok kullanıldığını her evde olduğunu ve kendisinin bile şu anda gazete alıp okumadığını söylemektedir. Yazılı çizili şeyleri okuyup öğrenmenin zor olduğunu yazılı olan bilgilerde daha çok hukuki terimler olup anlaşılması zor olduğunu söyler. Görsel medya da ise herkesin anlayabileceği sade ve etkili bir dil kullandığını anlatmaktadır. Bu yüzden her kesimden kadına bir şeylerin anlatılarak öğretilmesi açısından özellikle televizyonun önemli olduğunu söylemektedir. Ayrıca silahı kafasına dayadığı gün haberlerde izlediği bir olay aklına gelir ve bir gün

kendisinin de başına gelebileceğini düşünerek şikâyet edip boşanmaya karar verir. Şikâyet ettikten sonra eşinden şiddet görmez ve hayatının normal akışına devam eder. Bu süreçte şiddete maruz kalmasından dolayı ne gibi yasal hakları olduğu polis tarafından kendisine tekrar hatırlatılır. Koruma tedbiri süresince adli merciler kendisine gerekli kolaylığı göstererek kendisini güven içerisinde hissetmesini sağlarlar. Eşi ile tekrar barışmamıştır. Çünkü artık şiddet görmek istememektedir. Eşinin kaybedecek bir şeyi olmasa yani polis değil de işi olmayan biri olsaydı belki de kendisini öldürebileceğini de eklemektedir. Yani, şikâyet edip etmeme konusunun herkesin durumuna göre değişebileceğini söylemektedir.

Şiddet uygulayan şahıslara karşı yasal yaptırımların ve cezai müeyyidelerin yeterli olduğunu ancak koruma tedbirlerinin genişletilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Şiddete maruz kaldıktan sonra sosyal yaşamının olumsuz olarak etkilendiğini dile getirmiştir. Psikolojisi olumsuz yönde etkilenmiştir. Psikolojik olarak rahatsızlığının bir sebebi de şikâyet etmiş olmasıdır. Çünkü şikâyet ettiği eşi polis olduğu için silahı alınmış buda kendisini üzmüştür. Koruma tedbirleri süresince adli makamların tutumundan ve ilgisinden dolayı şu an kendisini güvende hissetmekte ve çevresiyle ilişkiler kurmaya devam etmektedir.

Kendisi şiddete maruz kalmadan önce görsel medyada çıkan haberlere “Bu da mı olur” derken başına geldikten sonra tüm haber ve programların dikkatini çektiği bunu da algıda seçicilik olarak belirtmiştir. Bu haberlerden ve programlardan gerekli şekilde faydalandığını ve eğitici olduğunu dile getirmektedir.

Denek 6: 03.01.2014 tarihinde saat: 14.50 de başlayıp 15.30 da biten derinlemesine görüşmenin özeti:

Şiddet mağduru görüşülen bayan 30 yaşında Ankara doğumlu ve lise mezunudur. Erzurum ilinde yalnız olarak ikamet eder çalışmaz ve kendi ailesinden aldığı maddi yardımlar ile geçimini sağlar.

Şuan resmi kayıtlara göre evli; ancak şiddet gördüğü eşine karşı açmış olduğu boşanma davasının halen sürmektedir. Koruma tedbiri almasına yol açan eşi şuan 37 yaşında, aslen Konyalı doğma büyüme Ankaralıdır. Erzurum ilinde ikamet eder. Üniversite mezunu olan eşi öğretmenlik yapmaktadır. Eşinin aylık olarak ne kadar maaş

aldığını tam olarak bilmez. Eski eşi ile yaklaşık 9 sene evli kalır ve bu evliliklerinden üç tane çocukları vardır.

Üç erkek iki kız çocuklu bir ailede büyümüştür. Evlenmeden önce ailesinden sadece erkek kardeşinden şiddet görmüştür. Abisinin kendisine fiziksel şiddet gösterme nedeni, lise döneminde birkaç sefer akşam saatlerinde eve geç kalmasıdır. Bunun dışında etrafında şiddete uğrayan birileri olmamıştır.

Şiddet uygulayan eşi ile aslında mutlu bir evlilikleri vardır. Ancak; evliliklerin son iki yılında eşinin çevresinde gördüğü kişilerin etkisiyle kendisine hakaret aşağılama ve buna benzer şekilde psikolojik şiddet gösterir. Özellikle maddi açıdan zor anlar yaşadıkları dönemlerde başlayan bu şiddet giderek artar hatta bazı zamanlarda fiziksel şiddete dönüşür. Ekonomik durumlarının kötüye gitmesinden sonra eşi kendisini eğitim durumundan dolayı küçümsemeye ve başkaları ile sürekli mukayese etmeye başlar. Defalarca çalışmak istemiş ancak eşi izin vermez. Bunu yanında da kendisine harçlık dahi vermeyerek zaman zaman ekonomik şiddette uygular.

Kendisine uygulanan psikolojik ve ekonomik şiddet artmaya başladığında olanları küçük kız kardeşine anlatır. Kız kardeşi kendisini haklı bulur ve onun yönlendirmesi ile ikamet ettiği ilde bulunan bir avukata giderek karşılaştığı bu şiddet olayı ile ilgili olarak yardım alır. Daha önce şiddet olayına maruz kaldığında ne gibi yasal haklarının olduğunu ve sürecin nasıl işlediğini bilmez ve bu yasal haklarını görüşme yaptığı avukattan öğrenir.

Şiddet olaylarından sonra sosyal ve psikolojik hayatının oldukça etkilenir. Eşinin kendisini mukayese ettiği bayanlar gibi olmak için gayret sarf eder ve kendini paralar. Eşini şikâyet ettikten sonra ailesinin isteği üzerine babasının evine gelir. Ailesinin kendisine sahip çıkmasıyla eşinin kendisine zarar vermediğini belirtmiş olsa da eşinin birçok kez kendisine tehdit içerikli mesajlar atar. Devamında bir gün çocuklarının kalan eşyalarını almaya gittiğinde karşılaştığı eşinden ilk defa fiziksel şiddet görür. Bunun üzerine daha önce gittiği avukattan tekrar yardım isteyerek tekrar şikâyetçi olur ve eşinden bir daha şiddet görmez. Tedbir süresince adli merciler özellikle polis kendisine yardımcı olmuş ve kendisini güvende hissetmesini sağlamıştır.

Şiddet uygulayan şahıslara karşı yasal yaptırımların ve cezai müeyyidelerin yetersiz olduğunu ve koruma tedbirlerinin genişletilmesi gerektiğini vurgular.

Önceleri şiddet konusu ile ilgili olarak yayınlanan televizyon programlarını izlemediğini, bu konu hakkında fazla bir bilgisinin olmadığını dile getirmektedir. Şiddet görmeye başladıktan sonra bu programların dikkatini çektiğini ve her seferinde izlemeye çalıştığını belirtmiştir. Ancak haberleri veriş şeklinin kendisini korku ve endişeye sevk ettiğini belirtmiştir. Fiziksel şiddete uğrayan kadınlara karşı adli mercilerce yeterince ilgi gösterilmediğini ve her geçen gün böyle durumların arttığını vurgulamıştır.

Son olarak, bayanın hayatında ilk defa bir kişiyi şikâyet ettiğini ve o kişinin de şuan ayrı yaşadığı eşinin olduğunu, şikâyet konusunun adli mercilere iletilmesinden sonra herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmaz ve kendisine yeterince ilgi gösterildiğini söyler. Bu koruma tedbirlerinden de memnun olduğunu dile getirmiştir.

Denek 7: 03.01.2014 tarihinde saat: 16.00 da başlayıp 17.00 da biten derinlemesine görüşmenin özeti:

Şiddet mağduru görüşülen kadın İzmir doğumlu ve 26 yaşındadır. Ağrı ilinde ikamet etmektedir. İşletme bölümünden mezun olmuş; ev hanımı olduğundan dolayı çalışmaz ve kendine ait bir geliri de bulunmamaktadır. Okuldan mezun olduktan sonra hiçbir zaman çalışmaya zamanı olmamış ve evlenmiştir.

Evli olduğu eşi 30 yaşında ve askeri bir personeldir. Eşi üniversite mezunu ve yaklaşık olarak 4000 TL geliri bulunmaktadır. Eşi de kendisi gibi İzmirli olup yaklaşık 5 senedir evlidir ve bu evliliklerinden bir tane kız çocukları bulunmaktadır.

Bir erkek iki kız çocuklu beş kişilik bir ailede büyümüş ve anne, baba ve kardeşlerinden herhangi bir fiziksel ve psikolojik şiddet görmemiştir. Sadece ortaokul döneminde İzmir’de aynı apartmanda bir komşusunun sürekli olarak eşi tarafından dövüldüğünü ve komşu bayanın bu süreçte zaman zaman ikamet ettiği evlerine geldiğini ve bu olaydan kendisinin çok etkilendiğini dile getirmiştir.

Eşi, nişanlılık döneminden başlayarak evliliklerinin üçüncü yılına kadar ekonomik şiddet uygular ve hiç bir zaman özel bir sektörde çalıştırmaz. Zaman ilerledikçe ekonomik şiddet yerini psikolojik şiddete bırakır. Fiziksel olarak hiçbir şiddete maruz kalmaz ancak çalışmak istediğini her dile getirişinde psikolojik şiddete maruz kalır. Ayrıca para istediğinde harçlık şeklinde azar azar verip bunu da devamlı sorun etmektedir.

Şiddet gören birinin şikâyet edebilmesinin ancak fiziksel açıdan şiddet gördüğü zaman olabileceğini bilmektedir. Ancak internet üzerinden araştırdığında şiddetin ekonomik ve psikolojik vb. yönlerinin de bulunduğunu ve bu konularında şikâyet kapsamında olduğunu eşinden gizli olarak araştırarak öğrenmiştir. Şiddete maruz kalındığında yasal yönden nasıl bir süreç izlendiğini ve şikâyet konusunun nasıl ve hangi şartlarla yapılacağını bilmez ve internet forum sitelerinden konu ile ilgili yapılan yorumlardan araştırarak öğrenir.

Konuyu araştırma süresince bir televizyon kanalında kendisinin yaşadığı olayın bir benzerini tesadüfen izleyip ve programa katılan bir uzmanın görüşlerinden etkisinde kalarak telefonla katılan uzmanı internet üzerinde araştırmış konu ile ilgili daha detaylı bilgiler almıştır. Uzman ile yapmış olduğu görüşmeden sonra şikâyet edip etmeme konusu kafasında şekillenmiştir.

Şiddete maruz kaldığı dönemlerde çoğu kez aynı üniversiteden mezun olduğu arkadaşlarından kendisini aşağıda hissetmiş ve kendisinde sosyal açıdan eşi olmadan bir şey yapamayacağı kanısı oluşmuştur. Psikolojik olarak da devamlı kendisini mutsuz ve yalnız hissetmekte hayattan hiçbir zevk alamamaktadır.

Adli makamlara müracaat edip şikâyet etmeden önce eşine son kez çalışma isteğini belirtmiş; ancak eşi aynı tavrı gösterince İzmir’de ikamet eden ailesinin de desteğiyle gerekli işlemleri başlatmıştır. Şikâyet konusu adli mercilerce işleme konulup eşine intikal edince hiç ummadığı bir tepki ile karşılaşmıştır. Eşi kendisi ile yüz yüze görüşüp doğu görevinin bitip, batı iline dönüş yaptığında istediği yerde çalışabileceğini belirtip özür dilemesi üzerine kendisinin oldukça şaşırdığını ve neden böyle bir şiddet uyguladığını sorduğunda şuan burada belirtmek istemediği bir nedenden dolayı uyguladığını söylemiştir. Söz konusu şiddete maruz kalan bayan ise bunun üzerine eşini haklı görüp şikâyetini geri almış ve eşinin yanına dönerek birlikte yaşamaya başlamışlardır.

Şiddet uygulayan şahıslara karşı yasal yaptırımların ve cezai müeyyidelerin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Ayrıca koruma tedbirlerinin genişletilmesi gerektiğini de vurgulamaktadır. Özellikle fiziksel şiddet yapan kişilere karşı her türlü cezai yaptırımların artmasını ve ağırlaştırılmasını; ama aynı zamanda kendisinin maruz kaldığı gibi ekonomik ve psikolojik şiddetin de ön plana çıkarılmasını istemiştir.

Yaşanan bu süreçte kimin hangi konularda şiddete uğradığını ve nasıl ilgi gördüğünü bilmediğini ancak kendisinin adli mercilere gidip müracaat ettiğinde herhangi bir engel ile karşılaşmadığı ve gerekli işlemlerin yapıldığını belirtmiş ve son zamanlarda artan şiddet haberlerinin şikâyet etme konusunda etkili olduğunu vurgulamıştır. Şiddete uğramadan dikkatini çekmeyen haber ve programlar şiddet gördükten sonra ilgisini çekmeye başlamıştır.

Denek 8: 06.01.2014 tarihinde saat: 10.00 da başlayıp 11.00 da biten derinlemesine görüşmenin özeti:

Şiddet mağduru görüşülen bayan 19 yaşında Trabzon doğumludur. Şuan gıda mühendisliği son sınıf öğrencisidir. Kendisine ait gelirin olmadığına ailesinden gelen ve burs olarak aldığı parayla geçimini sağladığını belirtmektedir. Erzurum ilinde arkadaşları ile birlikte kalmaktadır.

Şiddet uygulayan kişinin eski erkek arkadaşı olduğunu söylemektedir. Erkek arkadaşı Erzurumlu, 25 yaşında ve lise mezunudur. Kendine ait bir geliri ve işi olmadığını ancak babasının maddi durumunu iyi olduğunu belirtmiştir.

İki kız üç erkekli yedi kişilik bir ailede yetişmiştir. Ne babası nede erkek kardeşleri kendisine kardeşlerine veya annesine şiddet uygulamamıştır. Çevresinden herhangi birinin fiziksel şiddete maruz kaldığını görmemiş, ekonomik olarak yâda psikolojik olarak şiddetin de ne olduğunu dahi bilmemektedir.

Eski erkek arkadaşı tanışmalarından altı ay sonra hakaret ve küfür ederek psikolojik şiddet uygulamaya başlar. Sürekli erkek arkadaşı tarafından kıskanılır. Bu kıskançlık ayrılma dönemine kadar devam eder ve ilerleyen zamanlarda çıkan tartışmalar sonucunda erkek arkadaşından fiziksel şiddet görmeye başlar. Ancak korktuğu için erkek arkadaşından ayrılamadığını ve ailesinin duyma ihtimalinden korktuğu için şikâyetçi de olamaz.

Erkek arkadaşı tarafından şiddetin artarak uygulanmasından sonra üniversiteden yakın arkadaşlarının tavsiyesiyle polis merkezine gider. Burada kendisinin ifadesini alan memur yasal haklarının neler olduğunu tam anlamıyla kendisine anlatır. Şiddete maruz kalan bayan, şiddet konusunu adli mercilere her ne kadar iletse de eski erkek arkadaşım tehditlerine devam ettiğini, yanında gördüğü erkek arkadaşlarını darp ettiğini ve bu sebepler yüzünden birçok kez okulu bırakmak istediğini belirtir.

Şiddet gördüğü süreçte psikolojik olarak oldukça etkilendiğini, birlikte olduğu eski erkek arkadaşının Erzurum'da çevresi oldukça geniş olma sebebi ile belirli bir dönem sokağa dahi çıkamaz duruma gelir. Yaşadığı bu durumu ailesine anlatamadığından dolayı kendisini yalnız ve korumasız hisseder. Ayrıca çevresindeki arkadaşlarının onunla konuşmaya dahi korktuğunu ve belli bir süre yalnız kaldığını bu zamanlarda da çok farklı şeyler düşündüğünü belirtmiştir.

Şiddete birçok kez maruz kaldığını ancak yasal sürecin gerektiği gibi işlediğini düşünmemektedir. Koruma tedbiri süresince birkaç kez polisi aradığını ve yaptığı ihbarlardan sonra polislerin kısa sürede olay yerine geldiğini ve eski erkek arkadaşını uzaklaştırdıklarını ancak her seferinde ifade verip tekrar karşına çıktığını dile getirmektedir. Bu gibi durumlarda en büyük görevin adli mercilere düştüğünü ve yaptırımların daha caydırıcı olması gerektiğini vurgulamıştır. Kadına yönelik şiddete verilen cezaların yeterli olmadığını düşündüğünü; bunun nedeninin her ne kadar koruma tedbirlerinin uygulanmış olsa da şiddet uygulayan kişilerin şiddete maruz kalan kişilere karşı gösterdiği eylemleri yineleme olasılığının bulunduğunu belirtmiştir.

Şiddet konusu ile ilgili TV programlarının hiç ilgisini çekmediğini ancak yaşadığı olaylarından sonra ilgisini çektiğini, hem yazılı hem de görsel medyada çıkan makaleler ve araştırmaların kendisine olumlu yönde katkı sağladığını belirtmiştir. Ancak görsel medyada çıkan haberlerin kendisini bilgilendirmenin yanında endişelendirdiğini de dile getirmektedir.

Denek 9: 06.01.2014 tarihinde saat: 11.15 de başlayıp 12.00 da biten derinlemesine görüşmenin özeti:

Şiddete mağduru görüşülen kadın 23 yaşında Kars doğumludur. Lise mezunu olan kadın Erzurum'da kız kardeşi ile ikamet eder. Özel bir sektörde çalışmaktadır. Daha önce herhangi bir işte çalışmamış kendi kazancı hiç olmaz. Asgari ücretle çalışarak geçimini sağlar. Bir kez evlilik yapmış ve şuan duldur.

Koruma tedbiri almasına yol açan erkek şahıs yani eski eşi 30 yaşında, yakın akrabası, Kars doğumlu ve Kars'ta yaşamaktadır. Kendisinin akrabasıdır. Oto galerisi bulunup maddi durumu iyi seviyede bulunmaktadır. Eğitim durumu ilkökuldür.

Beş kızıdan oluşan yedi kişilik bir ailede yetişmiştir. Ailesinde bulunan kız kardeşleri de kendisi gibi yakın akraba çevresinde bulunan kişilerle evlendirilmiştir.

Kendisi gibi diğer kız kardeşleri ve annesi de zaman zaman babası tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Çevresindeki çoğu bayanın da şiddet gördüğü bir ortamda büyümüştür. Ancak, fiziksel ve psikolojik şiddet nedeni ile hiçbir zaman Polis Merkezlerine ve Adli Kurumlara şikâyetinde bulunmamıştır. Şikâyet etmemesinin nedeni yaşadığı bölgenin şiddet olaylarını normal olarak görmesi ve şikâyet edilmesi sonucunda çevresinden dışlanacağı, daha fazla şiddet göreceğinden korkmasıdır.

Liseden sonra görücü usulü ile fikri alınmadan evlendirildikten sonra hayatını birleştirdiği kişiden evliliğinin ilk ayından itibaren ekonomik ve psikolojik şiddet gördüğü ve bu şiddetin her geçen gün daha da arttığı ve dayanılmaz boyuta ulaştığı andan itibaren baba evine tekrar dönmek ister. Ancak babasının böylesi bir durumu reddettiği ve eşinin yanına zorla gönderdiği, durumu öğrenen eski eşinin ailesinin şikâyet olayından sonra kendisini dışladığı ve eşinin ilk defa o gün kendisine fiziksel şiddet uyguladığını belirtmiştir. Eski eşi tarafından evliliğinin ikinci yılından itibaren devamlı şiddet uygulanmıştır. Bu şiddet genellikle tehdit içerikli sözler ve küfür hakaret şeklinde olup ilerleyen zamanlarda ise fiziksel şiddete dönüşmüştür.

Şiddete konusu ile ilgili olarak kime, hangi kuruma nerede ve nasıl şikâyet etmesi gerektiği yönünde bilgisi olmasına rağmen, aile içinde hem kendisine, hem de diğer aile fertlerine psikolojik şiddet oluşabileceğinden şikâyet etmeden çekinmiştir. Şiddetin dozunun arttığı sıralarda kadına yönelik şiddetin konu alındığı bir televizyon programında konunun uzmanı bir bayanın şiddete maruz kalındığında nelerin yapılması gerektiği konusunda bilgi vermesi üzerine etkilenmiş ve adliyede çalışan bir arkadaşının yardımıyla eşini şikâyet etmiştir.

Eski eşini şikâyet ettikten sonra hem kendi ailesi hem de eşinin ailesinden psikolojik şiddet görmüştür. Şikâyetini geri almaması durumunda eski eşi kendisini ölümlerle tehdit etmiş ve fiziksel şiddeti tekrarlamış olmasına rağmen, şikâyetinden vazgeçmemiştir. Şiddet ve tehditler sonucunda Polis Merkezine giderek tekrar şikâyet etmiş ve koruma tedbiri almıştır. Şikâyetten koruma tedbirine kadar olan sürede kadın polis merkezinde bulunan görevlilerden yeterince ilgi görür. Tekrar şikâyet olayından sonra eşi şiddet uygulamaktan vazgeçer.

Şiddet uygulayan şahıslara karşı yasal yaptırımların ve cezai müeyyidelerin özellikle Doğu Anadolu bölgesinde yetersiz olduğunu ve gerekli çalışmalar

yapılmadığından bölgedeki birçok bayanın kendisi ile aynı kaderi paylaştığını düşünmektedir. Ayrıca koruma tedbirlerinin yaygınlaşması gerektiği ve kadın sığınma evlerinin artmasını da vurgulamaktadır.

Şiddete mağduru bayanın, şiddete maruz kaldıktan sonra psikolojik olarak yaşamı olumsuz olarak etkilenir ve etkilerinin halen devam ettiğini gözlemlenebilmektedir. Ayrıca şikâyet ettikten sonra ailesi tarafından da dışlanmış yalnız kalmıştır. Kimse onunla konuşmamış ve kendi başına sıkıntılarını yaşamıştır.

Son olarak Doğu bölgesinde bulunun şiddet mağduru bayanların televizyon ekranlarına çıkartılırken veya haberlerde yer verilirken daha da dikkatli davranılmasını aksi takdirde bölge erkeklerinin kişisel yapılarından kaynaklanan daha büyük sorunları yaşatabileceğini vurgulamıştır. Çünkü haberlerde bir kışkırtma ve tetikleyici durum söz konusudur.

Denek 10: 06.01.2014 tarihinde saat: 13.15 de başlayıp 14.10 da biten derinlemesine görüşmenin özeti:

Şiddet mağduru görüşülen bayan 33 yaşında Sivas doğumludur. Ortaokul mezunun ve şu an çalışmamaktadır. Kendisi ev hanımı ve ayrıldığı eşinden aldığı nafaka bedeli ve vefat eden babasından kalan bir evin kira geliri ile geçimini sağlamaktadır. Yalnız başına yaşamaktadır.

Boşanmış olduğu eski eşi 40 yaşında ve Diyarbakır doğumludur. İlkokul mezunu olan eski eşi serbest esnaf olarak çalışmaktadır. Aylık olarak ne kadar gelirin olduğunu tam olarak bilmediği ve eşi ile yaklaşık 18 sene evli yaşadıklarını ve bu evliliklerinden beş tane çocuklarının olduğunu belirtmiştir.

Dört erkek üç kız çocuklu toplam dokuz kişilik bir ailede yetişmiştir. Evlenmeden önce babasından ve erkek kardeşlerinden zaman zaman psikolojik ve fiziksel şiddet gördüğünü, anne ve kız kardeşlerinin de kendisiyle aynı kaderi paylaştığını dile getirmiştir.

Kayınvalidesi ve eşinin kız kardeşleri ile evliliklerinin ilk yıllarından itibaren hiç anlaşamadıkları, bu anlaşmazlığın zamanla eşine yansıdığını ve eşinin her ne sebeple olursa olsun annesini ve kız kardeşlerini haklı gördüğünü, kendisine bu konuda sürekli olarak psikolojik baskı yaptığını ve bu baskının belli bir zaman sonra fiziksel şiddete

dönüştüğünü belirtmektedir. Kendisine uygulanan psikolojik ve fiziksel şiddetin giderek artmasından sonra bu durumu büyük abisine söylediğinde, çocuklarını alarak kendi yanlarına gelmesini söyler ve bunun üzerine çocukları ile beraber eşinden gizli olarak aynı ilde yaşadığı büyük abisinin yanına gider. Bir süre sonra yengesinin yönlendirmesi ile adli mercilere başvurur. Daha önce şiddet konusu ile ilgili olarak yasal haklarının neler olduğunu bilmemekte ve adli mercilere müracaat ettikten sonra onlar tarafından gerekli bilgiler kendisine anlatılır.

Şiddet olaylarından sonra sosyal ve psikolojik hayatının oldukça etkilendiğini, eşinin sürekli olarak erkek kardeşleri ile birlikte abisinin evini taciz ettiğini, bunun üzerine diğer erkek kardeşlerinin de olaya müdahil olduğunu ve iki aile arasında şuan husumet başladığı ve sürekli olarak tedirgin olduğunu dile getirmektedir. Artan bu olaylar üzerine Polis Merkezine giderek koruma tedbirlerinin artırılması yönünde talebinin olduğunu belirtir ve ilgililerin kendilerine yeterince ilgi gösterdiğini gerekli işlemleri kısa sürede hallettiğini vurgulamıştır. Ancak şiddet uygulayan şahıslara karşı yasal yaptırımların ve cezai müeyyidelerin yetersiz olduğu ve koruma tedbirlerinin genişletilmesinin gerekliliğinden bahsetmektedir.

Şiddet konusu ile ilgili olarak yayın yapan birçok televizyon programını izlediğini, gazetelerde çıkan haberleri okuduğunu belirtmiş ve fiziksel şiddete karşı devlet görevlilerinin daha çok ilgi göstermesini, kadın sığınma evlerinin sayısının artması gerektiği ve böylesi durumlarda ekonomik destek verilmesini belirtmiştir. Bu programların bilgilendirici ve yol gösterici olduğunu ancak kendisini çoğu zaman endişeye sevk ettiğini de dile getirmektedir. Çünkü şiddet anlatılırken çok ürkütücü anlatılmaktadır.

Denek 11: 06.01.2014 tarihinde saat: 15.00 da başlayıp 16.00 da biten derinlemesine görüşmenin özeti:

Şiddet mağduru görüşülen bayan 28 yaşında Artvin doğumludur. Üniversite mezunu ve halen özel sektörde yönetici asistanı olarak çalışmaktadır. Kendisine ait 3000 TL civarında gelirinin olduğunu söylemektedir.

Boşanmış olduğu eski eşi şuan 32 yaşında ve Trabzon doğumludur. Üniversite mezunu olan kocası serbest esnaf olarak çalışmaktadır. Aylık olarak 5000 TL civarında gelirinin olduğunu ve eski eşinin de ailesini maddi durumunu iyi olduğunu

belirmektedir. Eski eşi ile yaklaşık 6 sene evli yaşadıklarını ve bu evliliklerinden bir tane çocuklarının olduğunu belirtmiştir.

İki erkek bir kız çocuklu toplam beş kişilik bir ailede yetişmiştir. Evlenmeden önce ne babasından ne de erkek kardeşlerinden şiddet görmemiştir. Annesini veya çevresinden herhangi bir kişinin de şiddete maruz kaldığına şahit olmamıştır.

Eski eşinden nişanlılık döneminden başlayıp giderek artan bir psikolojik şiddet görür. Kendisinin sürekli olarak eski eşi tarafından kışkanıldığını, kıyafet konusunda kendisine aşırı derecede baskı uygulandığını bu şiddetin ayrılma dönemine kadar devam ettiğini, eşinin kendisini aldattığı şüphesi ile kendisine sürekli iftira attığını ve sonrasında çıkan tartışmalar sonucunda kendisine eski eşi tarafından fiziksel şiddet uygulandığını belirtmiştir. Bu şiddet dayanılmayacak noktaya geldiğinde kadın iş yerinde bulunan avukata durumu anlattığını ve onun yardımları ile yasal haklarını öğrendiğini söylemiş ve adli mercilere durumu ilettiğinde konu ile ilgili daha çok bilgilendirildiğini belirtmiştir. Adli mercilere müracaat ettiğinde kendisine yönelik koruma tedbirinin uygulandığını ancak eski eşinin zaman zaman iş yerine ve evine geldiğini, tehdit ve hakaret içerikli sözler söyleyerek kendisini rahatsız ettiğini belirtmektedir.

Şiddet gördüğü süreçte ekonomik ve psikolojik olarak oldukça etkilendiğini, birlikte olduğu eski eşinin kendisine ilk başta ekonomik olarak zorluk çıkarttığını, sonrasında iş yerine gelerek hem kendisini hem de iş yeri sahibini tehdit ettiğini, yaşanan bu durumlardan sonra çocuğunun psikolojisinin de bozulduğunu ve bunun üzerine hem kendisinin hem de çocuğunun psikolojik yardım aldığını belirtmektedir.

Kadına yönelik şiddete verilen cezaların yeterli olmadığını düşündüğünü; kadınlara verilen değerlerin Avrupa standartlarına göre bir hayli düşük olduğunu ve bu şiddet konuları ile ilgili daha caydırıcı ve yaptırımı fazla olan geniş bir yasal çalışmanın yapılması gerektiğini belirtmektedir.

Kendisinin şiddet konusu ile ilgili TV programlarını zaman zaman takip ettiğini ayrıca internet üzerinden sürekli araştırma yaptığını, yaşadığı bu süreçten sonra internet ortamında kadına şiddet konulu tartışma konularına müdahil olduğunu ve oradaki bazı insanlardan bu konu ile ilgili olarak mail aldığını ve bunların kendisine olumlu yönde katkı sağladığını belirtmektedir.

Son olarak, koruma tedbiri süresinde güvenlik güçlerinin kendisine yardımcı olduğunu; ancak zaman zaman geç kalmalarından dolayı eşinin kendisini rahatsız ettiğini, yaşanan bu olumsuz durumlar neticesinde çevresince farklı algılamalar olduğu ve bu sebeple birkaç kez ikamet değişikliği yaptığını belirtmiştir. Şiddet konusunun sağlıklı bir toplum için önem taşıdığını ve böylesi durumlarda hem şiddet uygulayan hem de kendisine şiddet uygulanan kişilere Devlet yetkililerince psikolojik destek verilmesini vurgulamaktadır.

Denek 12: 07.01.2014 tarihinde saat: 10.00 da başlayıp 11.30 da biten derinlemesine görüşmenin özeti:

Şiddet mağduru görüşülen bayan 18 yaşında Erzurum doğumludur. İlkokul mezunu ve şu an çalışmamaktadır. Kendisi ev hanımı ve hiçbir zaman çalışmamış kendine ait bir geliri olmamıştır.

Eski eşi şuan 30 yaşında ve Erzurum doğumludur. İlkokul mezunu olan kocasının ne iş yaptığını ve aylık olarak ne kadar gelirin olduğunu tam olarak bilmediği ve eşi ile yaklaşık 4 sene evli yaşadıklarını ve bu evliliklerinden bir tane çocuklarının olduğunu belirtmiştir. Aylık gelirin ne kadar olduğunu bir keresinde sorduğunda “sen niye karşıyorsun sana ne” gibi laflardan sonra küfür ettiğini belirtmektedir.

İki erkek üç kız çocuklu toplam yedi kişilik bir ailede yetişmiştir. Evlenmeden önce kız kardeşlerinin annesinin ve kendisinin zaman zaman babasından psikolojik ve fiziksel olarak şiddet gördüğünü belirtmiştir. Çevresinde de şiddete uğrayan kişilerin olduğunu ifade etmektedir.

Eski eşi ile görücü usulü ile evlendiğini ancak kendisinin evlenmek istemediğini bunu da babasına söylediğinde babasının kendisine psikolojik baskı yaptığını, bunun neticesinde zorla evlenmek durumunda kalmıştır. Evlendikten sonra eski eşi ve ailesi ile beraber yaşamak zorunda kalmıştır. Evliliklerinin başlamasıyla birlikte hem eşinden hem de eşinin ailesinden psikolojik şiddete maruz kaldığını bu durumun ayrılma dönemine kadar devam ettiğini hem eşi hem de kayınvalidesi ve görümcesi tarafından ağır derecede fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmektedir.

Şiddet görmeye başladıktan sonra baba evine giderek annesine durumu anlatmış ve erkek kardeşlerinin de yardımıyla gerekli yasal işlemleri başlatmıştır. Ancak babasının bu durumu öğrendiğinde karşı çıktığını ve kendisine yine psikolojik baskı

uyguladığını dile getirmiş ancak erkek kardeşleri kendisini savunarak babasına karşı çıkıp psikolojik baskıyı azaltmışlardır. Şiddet göremeden önce yasal haklarını bilmediğini ve ilk defa Polis Merkezine müracaatta bulunmak için gittiğinde öğrendiğini söylemektedir.

Şiddet gördüğü süreçte psikolojik ve fiziksel olarak oldukça etkilendiğini, eşinin kendisini darp etmesiyle vücudunun bazı yerlerinde kalıcı izlerin bulunduğunu ve bu izleri her gördüğünde kendisini kötü hissederek her ne kadar koruma tedbiri de uygulansa kendisini güvende hissetmediğini, çevresince tepki gösterilmesi düşüncesiyle uzun bir zaman evden ayrılmadığını ve kendine olan güvenin olmadığını belirtmektedir.

Şiddet konusunu adli mercilere ilettiğinde kendisine yönelik koruma tedbirinin uygulandığını ancak buna rağmen eşinin ve ailesinin zaman zaman evlerine ve yakın akrabalarına giderek tehdit ve hakaret içerikli sözler söyleyerek onları rahatsız ettiklerini belirtmektedir.

Kadına yönelik şiddete verilen cezaların yeterli olmadığını düşündüğünü; özellikle aralarında çok yaş farkı olan kişilerde böylesi şiddet durumlarının daha fazla olacağını ve şiddet gören kadınların yanı sıra zorla evlendirilmek zorunda kalan bayanların haklarının da gözetilmesi ve engellenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Şiddet konusu ile ilgili televizyon programlarını zaman zaman takip ettiğini bu programların ise kendisine olumlu yönde katkı sağladığını özellikle şiddet görmeye başladıktan sonra bu programların ve haberlerde çıkan kadına yönelik şiddet olaylarının daha da çok ilgisini çektiğini belirtmektedir.

Son olarak da, koruma tedbiri süresince güvenlik güçlerinin kendisine yardımcı olduğunu ama her ne surette olursa olsun kendisinin can güvenliğini koruyamayacakları düşüncesiyle sürekli olarak tedirgin olduğunu bundan dolayı da güvenlik önlemlerinin artırılması gerektiğini düşünmektedir.

Denek 13: 07.01.2014 tarihinde saat: 11.45 de başlayıp 13.00 da biten derinlemesine görüşmenin özeti:

Şiddet mağduru görüşülen bayan 26 yaşında Yozgat doğumludur. Ortaokul mezunu ve şu an gündelik temizlik işi yaparak geçimini sağlamaktadır. Önceleri kendisine ait bir geliri olmamasına rağmen şuan 1000 TL aylık geliri söz konusudur.

Eski eşi 34 yaşında ve Yozgat doğumludur. Ortaokul mezunu olan eşi serbest meslek sahibi ve aylık geliri 1500 TL'dir. Bu evliliklerinden çocukları olmamıştır.

Kendisinin kardeşinin yoktur. Küçük yaşta anne ve babasını trafik kazasında kaybettiği için çocuk esirgeme kurumunda büyümüştür. Burada zaman zaman kendisi ve diğer kalan çocukların görevlilerden şiddet gördüğü ancak kimsenin bu duruma ses çıkarmadığını dile getirmiştir.

Eski eşinden nişanlılık dönemlerinde başlayan bir cinsel şiddet görür evlendikten sonra da bu şiddet giderek artar. Cinsel şiddet ile birlikte zaman geçtikçe ekonomik şiddet daha sonra bu şiddetle birlikte psikolojik ve fiziksel şiddette görmeye başlar. Eski eşi temizlik işlerinden elde ettiği maddi gelirin tamamını kendisinden zorla almakta ve karşı çıkması durumunda fiziksel şiddete uygulamaktadır. Şiddet gördükten sonra temizlik yapmak için gittiği bir evde bulunan bayanın yüzündeki morlukları gördükten sonra kendisine yardım ettiğini ve bu şiddet konusu ile ilgili olarak yapılan yardımdan sonra yasal haklarını öğrendiğini ve Polis Merkezine gittiğinde bu bilgilerin daha da arttığını belirtmiştir.

Şiddet konusunu adli mercilere ilettiğinde kendisine yönelik koruma tedbirinin uygulandığı ve kendisinin davası ile ilgilenen bayan hâkimin kendisine çok yardımcı olduğu ve bu nedenle boşanma işlemlerinin hızla bitirdiğini, eski eşinin bu koruma tedbirlerinden sonra kendisine hiçbir şiddet eğilimi göstermediğini belirtmektedir. Ancak, kadına yönelik şiddete verilen cezaların yeterli olmadığı ve bu konuda verilecek cezaların daha da artması gerektiğini düşünmektedir.

Şiddet gördüğü süreçte psikolojik olarak oldukça etkilendiğini, çocuk esirgeme kurumunda büyüdüğü için kendisine destek verecek kimsenin olmadığını, bu yüzden bu şiddetin etkilerinin şuan için halen devam ettiğini, kullanmış olduğu antidepresan ilaçlar yüzünden bir dönem işe gidemez. Bu yüzden belli bir dönem ekonomik bunalım yaşar ve bir kez intihar eyleminde bulunur. Temizliğe gittiği evde bulunan ev sahibinden intihar eyleminden sonra hem ekonomik hem de psikolojik destek alarak hayata yeniden tutunduğunu belirtmektedir.

Şiddet konusu ile ilgili televizyon programlarını izlemeye fırsatının olmadığını ancak gazetelerde zaman zaman çıkan şiddet haberlerini okuduğunu ve bu haberlerin kendisini daha da olumsuz etkilediği için bu haberleri de şuan için okumadığını

belirtmiştir. Ancak şiddet görmeye başladıktan sonra haberleri izleme noktasında daha da duyarlı olmuştur.

Son olarak, koruma tedbiri süresince güvenlik güçlerinin kendisine yardımcı olduğunu belirtmiş olmakla birlikte, şiddete mağdur kalmış ve çocuk esirgeme kurumunda büyümüş kişilere karşı devlet yetkililerinin daha titiz davranması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu kurumlarda çalışan görevlilerin de şiddet eğilimli olabileceği unutulmamalı ona göre önlem alınmalıdır.

Denek 14: 07.01.2014 tarihinde saat: 14.00 da başlayıp 15.10 da biten derinlemesine görüşmenin özeti:

Şiddet mağduru görüşülen bayan 40 yaşında Ankara doğumludur. Üniversite mezunu ve şu an memur olarak bir kurumda çalışmaktadır. Aylık geliri ortalama 2500 TL civarındadır.

Eski eşi şuan 45 yaşında ve Ankara doğumludur. Üniversite mezunu olan eşi de kendisi gibi bir kurumda memur olarak çalışmaktadır. Aylık geliri 3500 TL'dir. Bu evliliklerinden iki tane çocukları vardır.

Tek çocuklu bir ailede yetişmiştir. Evlenmeden önce babası annesine veya kendisine şiddet uygulamıştır. Ayrıca yaşadığı muhitte şiddete maruz kalan bir kadına rastlamamıştır.

Eski eşinden boşanma aşamasına geldikleri döneme kadar hiçbir şiddete maruz kalmamıştır. Ancak eşinin hayatında başka bir kadının olduğunu öğrenip kendisinden ayrılmak istemesi üzerine psikolojik olarak şiddet görmeye başlamıştır. Bu şiddetin dozajı hakaret ve küfür hatta tehdit boyutuna ulaşınca oğlunun yanına yerleşerek eşinden ayrı yaşamaya başlamıştır. Tehditler devam ettiğinden avukat olan yeğeninin yardımı ile yasal haklarını öğrenip adli mercilere müracaatta bulunmuştur. Bu aşamadan sonra tam olarak haklarını ve yapmasını gerekenleri öğrenmiştir.

Adli mercilere müracaat ettikten sonra kendisine yönelik koruma tedbirinin uygulanmak istediğini ancak eşinin kendisine zarar verecek herhangi bir eylemde bulunmayacağını düşündüğü için bu tedbiri istemediğini, boşanma aşamasından sonra eşi ile ilgili olarak herhangi bir olumsuz olay ile karşılaşmayacağını ve eşi ile çocukları için zaman zaman bir araya gelebileceklerini söylemiştir.

Kadına yönelik şiddete verilen cezaların yeterli olup olmadığı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını ancak çevresinden aldığı duyumlara ve izlediği haberlere göre yasalarla verilecek cezaların artırılmasının gerektiğini belirtmiştir.

Şiddet gördüğü süreçte kendisine olan güvenini kaybettiğini ve bu güven kaybından dolayı iş hayatında olumsuz bir süreç yaşadığını, eşi ile aynı yerde çalışma zorunluluğu yüzünden psikolojik olarak etkilendiğini ancak eşinin iş yerinden ayrılıp başka bir yere atandıktan sonra çocuklarının ve ailesinin de desteği ile kaybolan güvenini tekrar kazandığını belirtmiştir.

Şiddet konusu ile ilgili televizyon programlarını takip etmeye çalıştığını ayrıca gazete ve internet üzerinden araştırmalar yaptığını belirtmiştir. Ancak haberlerin veriliş tarzının kadınları korku ve endişeye sevk ettiğini dile getirmiştir.

Son olarak, şiddet konusu ile ilgili olarak adli süreçte hiçbir olumsuz konu ile karşı karşıya kalmadığını, eşinin de kendisini zor durumda bırakmadığını ve adli sürecin hızla işleyerek birbirinden kısa sürede ayrıldıklarını belirtmiş ve şiddet konusunun sadece fiziksel şiddet ile ön plana çıktığını, aslında fiziksel şiddetin başlangıcının psikolojik şiddetle başladığını, yasaların psikolojik şiddete önem verdikleri takdirde fiziksel şiddetin giderek düşeceğini vurgulamıştır.

4.2. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, şiddet gören kadınlarla, kadına yönelik şiddete yönelik yasal farkındalığın görsel medyada sunum şekli boyutu üzerine yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen verilerin incelenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular ve bulgulardan hareketle konuya ilişkin yorumlar sunulmaktadır.

4.2.1. Görsel Medyada Çıkan Haber, Program ve Etki Boyutu

Şiddet gören kadınların televizyonda yayınlanan haberlerden olumsuz yönde etkilendiği ortaya çıkmaktadır. Kadınları görsel medyada özellikle de televizyondaki haberler ve haberlerin veriliş tarzı korku ve endişeye sevk etmekte ve huzursuz olmalarına sebep olmaktadır. Bu da görsel medya sahiplerinin tiraj yükseltme adına şiddet gören kadınların durumunu hiçe sayarak anlamsız bir korku ve dehşet ortamı oluşturmalarından kaynaklanmaktadır. Bu gibi haberler özellikle şiddet gören

kadınlarda “Kendilerinin de bir gün başımıza bunlar gelebilir” düşüncesini akıllarına getirmekte ve şikâyet etmekten dahi vazgeçmelerine sebep olmaktadır. Diğer yandan haberlerde, kamu spotu reklamlarında ve dizilerde işlenen kadına şiddet eylemlerinin önlenmesine yönelik konular kadınları olumlu yönde etkilemekte ve yalnız olmadıklarını devletin kendilerini koruyacağını düşünüp şiddete maruz kaldıklarında rahatça müracaat etmektedirler. Bu durum görsel medyanın kadınların yasal farkındalıklarında olumlu yönde değişiklik yapmaktadır.

4.2.2. Görsel Medyada Kadına Yönelik Şiddet ve Yasal Farkındalık

Şiddet gören kadınların çoğu ya kendi televizyon veya başka bir medya aracında kadına yönelik şiddet konulu bir program, haber veya dizi izlemekte ya da çevresinde bu programları takip eden kişilerin bilgilendirmesi ile yasal haklarını öğrenmektedir. Bu sayede kadınlar tüm korkularını ve endişelerini yenerek şikâyetçi olup, şiddete maruz kalmaktan kurtulmaktadır. Televizyon herkesin evinde olduğu ve kolay ulaşılabildiği için yasal farkındalık oluşturmada önem arz eden bir araçtır. Televizyon sayesinde kadınlar şiddete maruz kaldıklarında nerelere müracaat edip nasıl davranacaklarını öğrenmektedir.

4.2.3. Şiddet Gördükten Sonra Kadınların Görsel Medyada Şiddet Konulu Haberlere ve Programlara İlgisi

Şiddet gören kadınlar genellikle şiddet haberlerini izlemekte bazı programlarda ve dizilerde şiddet olaylarına şahit olmaktadır. Ancak görüşülen hiçbir kadın şiddete maruz kalmadan önce şiddet olaylarının kendi başına geleceğini düşünmemektedir. Şiddete maruz kaldıktan sonra ise tüm haberler dikkatlerini çekmekte ve kendileri de şiddet konusunu farklı kaynaklardan araştırma ihtiyacı duymaktadır. Bu da gösteriyor ki, kadınlar şiddete maruz kalınca algıda seçicilik devreye girerek, görsel medyada yayınlanan tüm şiddet konuları dikkatlerini çekmekte ve farkındalıklarını arttırmaktadır.

4.2.4. Şiddet Gören Kadında Yasal Hakları Arama Noktasında Korku Olgusu

Şiddet gören kadınlar şiddet gördüklerinde korktukları için değil sonuçlarının ne olduğunu bilmedikleri için şikâyetçi olmak istememektedirler. Çünkü şikâyet ettikten sonra yalnız kalıp geçimlerini kendileri sağlamak zorunda kalıp bunun yanında kalacak bir evleri dahi olmayacaktır. Kadınların kendilerine ait gelirleri olmadığından eşlerine veya erkek arkadaşlarına muhtaç kalmaktadır. Bunun yanı sıra şiddet gören kadınların çoğunun ailesi boşanmasına olumlu bakmamakta ve şiddet gören kadın baba evine döndüğünde de aynı şekilde şiddet devam etmektedir. Bu yüzden kadınların çoğu şikâyet etmekten çekinmekte şikâyet etse bile daha sonra tekrar kocasının yanına dönmektedir. Boşandıktan sonra babasının veya kardeşlerinin kendisine sahip çıkacağına az da olsa inanan kadınlar şikâyet etmekten kaçınmamaktadır. Yakın çevredeki insanlar şiddet gören kadınların daha fazla şiddet görmemeleri için onları bilgilendirerek cesaretlendirmektedir. Bir kere şikâyet edip yasal süreci öğrenen kadın bir daha şiddete maruz kaldığında vakit kaybetmeden adli mercilere şikâyetçi olmaktadır.

4.2.5. Şiddet Gören Kadının Adli Mercilere Müracaat Ettikten Sonra Şiddet Görme Eğilimi

Şiddet gören kadınların büyük kısmı adli mercilere şikâyet ettikten sonra eşinden veya şiddet uygulayan kişiden şiddet görmemektedir. Bunun sebebinin de şiddet uygulayan kişilere karşı uygulanan maddi yaptırımlar ve şiddet gören kadınlara uygulanan koruma tedbiri kararlarıdır. Ancak kadınlara tekrar şiddet uygulamayanlara baktığımızda kaybedecek bir şeyleri olan insanlar olduğu görülmektedir. Yani bunların çoğu devlet memuru veya iyi bir iş sahibi kişilerdir. Mesleklerine ve konumlarına zarar gelir düşüncesi ile şiddeti tekrarlamamaktadırlar. Bazı kadınlar da kendisine şiddet uygulayan kişileri şikâyet ettikten sonra şiddet görmeye devam etmektedir. Tekrar şiddet uygulayan kişiler genelde kaybedecek bir şeyleri ve belirli bir meslek sahibi olmayan kişilerdir. Bazı durumlarda da ilk başlarda psikolojik olarak maruz kalınan şiddet, adli mercilere şikâyet edildikten sonra fiziksel şiddete dönmektedir.

4.2.6. Şiddet Gören Kadınlara Karşı Adli Makamların Tutumu

Şiddet gören kadınlara karşı adli makamların tutumunun olumlu olduğu görülmektedir. Polis merkezlerine şikâyet için gelen kadınlara karşı polisler yeterince kibar ve anlayışlı davranmaktadırlar. Yasal düzenlemeler ile ilgili gerekli işlemleri vakit geçirmeden yapılmakta ve yasal haklarının hatırlatılması noktasında titiz davranılmaktadır. Ayrıca koruma tedbirleri süresince belli zamanlarda şiddet mağduru kadın ziyaret edilmekte ve sıkıntıları giderilmektedir. Şiddet mağduru kadın eşi veya erkek arkadaşı tarafından tekrar rahatsız edildiği zamanlarda polisi aradığı zaman polisler olay yerine hemen intikal etmekte ve gerekli işlemleri yapmaktadırlar. Ayrıca boşanma sürecinde avukatlar ve mahkemeler şiddet mağduru kadına yardımcı olarak yol göstermektedir.

4.2.7. Türk Aile ve Toplumsal Yapısı ve Şiddet

Türk aile yapısı ve toplumsal yapı tek başına olmasa da şiddeti körükleyen ve başlatan sebeplerden biridir. Türk aile yapısı ataerkil bir yapı olmakla birlikte bu aile içerisinde kadınların fazla söz hakkı yoktur. Bunun yanı sıra kadınlar aile içerisinde hep ikinci plana itilmekte ve ezilmektedir. Hem baba hem de erkek kardeşler kadınları herhangi bir sebep olmaksızın dövmekte onlar sövmekte ve buna benzer davranışlarda bulunmaktadır. Bu da kadınların daha ufak yaşlarda şiddet ile tanışmasına ve şiddet olgusunun kendileri için sıradan bir olay haline gelmesine neden olmaktadır. Erkekler aile içerisinde babalarının annelerine ve kız kardeşlerine uyguladığı şiddeti görerek büyümekte ve ileride beraber olduğu veya evlendiği kadınlara aynısını uygulamaktan çekinmemektedir. Türk toplumsal yapısı da şiddeti normal olarak görmektedir. Hatta “Kadının karnından sıpayı sırtından sopayı eksik etmeyeceksin” sözü halk arasında meşhur bir sözdür. Bu da gösteriyor ki Türk toplumu şiddeti mahrem olgusu içerisinde değerlendirip dayak, dövme ve sövmenin erkek tarafından yapılabileceğini düşünmektedir. Bu yüzden, Türk toplumunun yapısı, aile yapısı hatta kültürel yapısı ne zaman değişirse şiddet de o zaman azalmaya ve kadınlar anlaşılmaya başlanacaktır.

4.2.8. Şiddet Gören Kadınlara Yönelik Koruma Tedbirlerinin Yeterlilik Boyutu

Şiddet mağduru kadınlara uygulanan koruma tedbirlerinin yetersiz olduğu ancak işe yaradığı görülmektedir. Çünkü şiddet uygulayan erkeklerin büyük bir kısmı, kendilerine uzaklaştırma tedbirleri ve hapsen tazyik konuları hakkında bilgilendirilme yapıldıktan sonra korktukları için tekrar şiddete başvurmamaktadır. Bu da kadının şiddete tekrara maruz kalmasını kısmen de olsa engellemektedir. Koruma tedbirlerinin yanında kadınlara yönelik psikolojik yardım sürecinin olmaması büyük bir eksikliktir. Kadınların şiddet gördükçe psikolojileri bozulmakta ve tekrar sosyal yaşantılarını devam ettirememektedirler. Psikolojilerinin düzeltilmesi şiddet mağduru kadınları tekrar topluma kazandırmak için önemlidir. Bir diğer husus da şiddet mağduru kadınlar şiddet uygulayan kişilere verilen cezaların az olduğunu düşünmektedir. Bu durum adalet duygusunda eksikliğe sebep olmaktadır. Cezaların biraz daha ağır olması başkalarının da şiddet uygularken sonuçlarını tekrar tekrar düşünmesine belki de şiddet uygulamaktan korkarak vazgeçmesine sebep olacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tez çalışmasının amacı; Türkiye’de kadına yönelik şiddetin görsel medyada sunumunun şiddet gören kadınların yasal farkındalığına etkisi ve bunun yanında Türkiye’de kadına yönelik şiddetin nedenlerinin Erzurum ili Gürcükapı Polis Merkezi bölgesi örneğinde bir kısım şiddet gören kadınlarla yapılan derinlemesine görüşme yoluyla ölçülmeye çalışılmaktadır. Bu çalışma Erzurum ili Gürcükapı Polis Merkezi bölgesinde 14 şiddet gören kadına uygulanmıştır. Elde edilen bulgular şiddetin nedenlerini ve görsel medyanın şiddeti sunuş biçiminin kadınların yasal farkındalığına ve tutumlarına etkisini gösteren veriler sunmaktadır.

Yapılan çalışmada kadına yönelik şiddetin birçok etkeninin olduğu ortaya çıkmıştır. Bunların en belirgin olanları şu şekildedir:

- Evli olan şiddet gören kadınlar genellikle görücü usulü ve erken yaşta ailelerinin baskıları sonucu evlenmektedir.
- Kadına yönelik şiddet sadece erkekler tarafından değil kadınlar tarafından da uygulanmaktadır.
- Şiddet gören kadınların birçoğu kalabalık ailelerde yetişmekte ve ailelerindeki erkelerden de şiddet görmektedirler. Şiddet bu kadınlar için sıradanlaşmaktadır.
- Şiddet gören kadınların çoğunun ekonomik özgürlüğü ve maddi gelir getiren bir işleri bulunmamaktadır. Eşine ve ailesine maddi anlamda sürekli bağımlılıkları olmaktadır.
- Şiddet gören kadınların eğitim seviyesi düşük olmakla birlikte genelde ortaokul ve ilkokul mezunu kadınlardır.
- Şiddet gören kadınlar genellikle yasal haklarını bilmemekte bu yüzden de şiddete boyun eğmek zorunda kalmaktadırlar.
- Şiddet gören kadın ile erkek arasında yaş farkı vardır ve şiddet gören kadın erkekten hep küçük durumdadır.
- Şiddet gören kadın ailesinden, babasından ve çevresinden korktuğu için şikâyetçi olamayıp şiddete karşı sessiz kalmaktadır.
- Evli olan kadınlarda aile içerisindeki ekonomik sıkıntılar ve kıskançlık şiddet görmede önemli bir nedendir. Erkek iş arayıp bulamayınca veya

kadının çalışmasına izin vermeyince tartışmalar olmakta ve sonunda şiddet ile sonuçlanmaktadır.

- Şiddet gören kadınların erkek partnerlerini sevmesi ve ondan vazgeçememesi şiddete ses çıkarmamasına sebep olmaktadır.
- Şiddete uğramada bölgesel farklılıkların etkisi kısmen olmakla birlikte ciddi bir yer edinmemektedir. Her bölgeden erkek her bölgeden kadına karşı şiddet uygulamaktadır.
- Şiddete uğrayan kadınların görsel medyadan olumlu ve olumsuz etkilenmeleri söz konusudur. Çıkan haber ve programlar kadınları endişelendirdiği olumsuz yönde etkilediği gibi onların yasal farkındalığını oluşturduğu noktasında etkili olmaktadır.
- Şiddet uygulayan erkeklerin eğitim seviyesi düşük genelde ortaokul ve ilkokul mezunu erkeklerdir.
- Şiddet uygulayan kişiler koruma tedbirlerinden sonra yani yasal müracaat olduktan sonra şiddeti tekrarlamamaktadır. İstisna da olsa şikâyetten sonra şiddetin arttığı da görülmektedir.
- Şiddet uygulanan kadın belirli bir süre sonra kocasını affetmekte ve onun yanında yaşamaya tekrar başlamaktadır.
- Kadına karşı psikolojik şiddet, fiziksel şiddet ve ekonomik şiddet en çok uygulanan şiddet türleridir. Genelde psikolojik ve ekonomik olarak başlayan şiddet daha sonra fiziksel şiddete dönmektedir.

Şiddet, sadece gelişmekte olan ülkelerin değil, gelişmiş ülkeler açısından da en önemli toplumsal problemlerden biridir. Kadınlar önemli bir sosyal problem olan şiddet olgusunun en önemli mağdurları arasında yer almaktadırlar. Dünyanın her yerinde kadına yönelik olarak gerçekleştirilen şiddet eylemleri yaygın bir biçimde kendini göstermektedir. Kadınlara yönelik olarak gerçekleştirilen bu eylemler sadece fiziksel şiddeti içermezler. Kadına yönelik şiddet kimi zaman, aşağılama, küçümseme ve alay etme gibi kendisini sözel nitelikte eylemlerde gösterebilmektedir.

Kitle iletişim araçları bireylerin yaşamında giderek daha fazla önem kazandığı için şiddet konusunda da önemli bir yere sahiptir. Çevresi dışındaki gelişmeleri kitle iletişim araçları vasıtasıyla takip etmeye çalışan modern birey, bu araçlar vasıtasıyla

sunulan haberlerdeki dil ve üsluptan ister istemez etkilenmektedir. Basın kadına yönelik şiddet eylemlerini, bu haberleri okuyanlar arasında da şiddet mağduru olabileceğini düşünmeden haber yapmakta, bu eylemleri en ince ayrıntısına kadar anlatmakta ve şiddet içeren kelimeler kullanmaktadır.

Kitle iletişim araçları, toplumdaki şiddetin başlıca kaynağı olarak nitelendirilemezse de yaşanan olayları meşrulaştıran, onların etkilerini artıran ve mağdurlar üzerinde ikinci bir mağduriyet yaratan bir işleve bürünebilirler. Genelde medyanın, özelde ise görsel basının kadına yönelik şiddete çanak tutan ve onu meşrulaştıran rolünün önüne geçilebilmesi için sorumlu bir yayıncılık anlayışıyla hareket edilmesi ve bu haberlerde kullanılan dile dikkat etmesi gerekmektedir. Görsel medya, yapmış olduğu haberi toplumun her kesiminden bireylerin izleyebileceği bilincinde olarak şiddeti onaylayan bir üsluptan kaçınmalıdır. “Ortalık kan gölüne döndü”, “30 parçaya ayırdı”, “Bıçakla boğazını doğradı” tarzında anlatımlar ve sunumlar olayın aktarılması sırasında ikinci bir sözel şiddet eylemini beraberinde getirmektedir. Görsel medya suçluya ve mağdura ait bilgileri özel hayat ve saygınlığını ihlal edecek bir şekilde vermektedir.

Görsel medyada haberlerde veya programlarda şiddete maruz kalmış kadınlara ait resimlerin kullanılması, özel hayatla ilgili bilgilerin en açık ayrıntısına kadar verilmesi suça maruz kalan kadınların ikinci bir mağduriyet yaşamalarına neden olmaktadır. İzleyiciler açısından değerlendirdiğimizde ise şiddetin en ince ayrıntısına kadar verilmesi bu suça maruz kalan ya da maruz kalma riski olan kadınların suç korkusunu artıracaktır.

Bunun yanı sıra şiddet gören kadınlar görsel medyada çıkan haberler sonucunda kendi durumlarını değerlendirmekte ve nasıl hareket edecekleri noktasında fikir sahibi olmaktadırlar. Kadınlar yasal farkındalıklarının artması ile birlikte haklarını arama noktasında girişimlerde bulunmaktadır. Şikâyet etmesi sonucunda neler olacağını öğrenmesi kadınların kendini güvende hissetmesine ve korkusuzca haksızlığın sonuna kadar gitmesine neden olmaktadır. Bu yüzden görsel medyada çıkan haberler ve programlar kadınları bilgilendirme noktasında öğretici bilgiler vermelidir.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde önemli adımlardan biri ve öncelikli olanı şiddet uygulayan kişilere yönelik olarak uygulanan yaptırım ve cezai müeyyidelerin

caydırıcı olmasıdır. Yapılan çalışmada görüşülen kadınların çoğu şiddet uygulayan kişilerin gerekli cezayı almadığı bunun sonucunda da şiddetten kolay kolay vazgeçemedikleri görülmektedir. Şiddet gören kadının sosyal yaşantısı ve psikolojisi olumsuz yönde etkilenirken erkek elini kolunu sallayarak sokaklarda gezmekte ve tekrar tekrar kadını tehdit ve taciz etmektedir. Bunun sonucunda da birçok kadın ölümleri ortaya çıkmaktadır. Şiddet gören kadın sokağa çıkmaya korkar olup hayatını devam ettirmede zorluk çekmektedir. Bunların önüne geçilmesi için cezai yaptırımların ağır olması ve kadınlara karşı uygulanan koruma tedbirlerinin biraz daha arttırılması gerekmektedir.

Şiddete maruz kalan kadınların genelde maddi durumları kötü ve kendi geliri olmayan kişilerdir. Bu yüzden şiddet gördüklerinde şikâyet etmekten çekinmektedirler. Çünkü geçimini sağlayacak maddi imkânı ve geliri olmadığından kocasına veya babasına muhtaç olmaktadır. Bunun için şikâyetçi olan şiddet mağduru kadınlara ekonomik yardımda bulunulup kendi geçimini sağlamasına yardımcı olunmalıdır. Belli bir süre maaş şeklinde az da olsa bir aylık bağlanmalıdır. Hatta bir iş bularak geçimini kendi çalışarak sağlamasını desteklemek gerekir. Şiddet gören kadının psikolojisi olumsuz yönde etkilendiği için gerekli psikolojik yardımın ve tedavinin yapılması gerekmektedir. Bu tedavi ve yardımdan şiddet gören kadının çocuklarının da yararlandırılması sağlanmalıdır.

Şiddet gören kadınların şikâyetçi olunca ne kendi evine de ne de babasının evine dönebilmektedir ve ortada kalmaktadır. Bu noktada kadın sığınma evleri devreye girmekte ancak yeterli olmamaktadır. Bu yüzden sığınma evlerini sayısı arttırılıp daha cazip hale getirilmesi gerekmektedir. Çünkü şiddet gören kadının gidecek bir yeri yoktur ve devlet sahip çıkması gerekmektedir.

Şiddet gören kadınların haklarını öğrenme noktasında paneller ve buna benzer sempozyumların daha fazla yapılması gerekmektedir. Özellikle, üniversitelerde geleceğin anneleri olacak hatta şimdiden beraber oldukları kişilerden şiddet gören kız öğrencilerin bulunduğu göz önünde bulundurularak bu kızların bilinçlenmesi için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir. Ayrıca kadına yönelik şiddet konulu çalışmaların yapılması desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.

Görsel medyada çıkan haberlerde verilen mesajların daha dikkatli verilmesi gerekir. Çünkü haberlerdeki sert anlatım ve izlenme kaygısı sonucu oluşturulan haberler kadınlara yarardan çok zarar vermektedir. Kadınlar haberler sonucu kendi başlarına da aynı şeylerin geleceği korkusu ile panik ve endişe içinde yaşamaktadır. Bu yüzden haberler daha dikkatli seçilmeli ve anlatılmalıdır. Bunun yanı sıra öğretici programlar daha fazla görsel medyada yer almalıdır. Kamu spotlarına daha çok özen gösterilmeli bu reklam ve programlarla kadınlara kanuni haklar öğretilmeli ve şiddetten korkmamaları konusunda bilinçlendirilmelidir.

Son olarak, yapılan çalışmada kadına yönelik şiddet ile ilgili görsel medya şiddete uğrayan kadınların yasal farkındalığının oluşmasında doğrudan ilk kaynak olarak etkili olmaktadır. Genellikle kadınlar şiddete maruz kaldıktan sonra görsel medyada çıkan haberlere dikkat etmektedir.

KAYNAKÇA

- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. (2012). *T.C. Resmi Gazete*, 28239, 20.03.2012.
- Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun. (2003). *T.C. Resmi Gazete*, 24997, 18.01.2003.
- Arat, Yeşim ve Altınay, Ayşegül (2007). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Punto Yayınları.
- Balçoğlu, İ. (2001). *Şiddet ve Toplum*. İstanbul: Bilge Yayınları.
- Berktaş, F. (2000). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Berktaş, F. (2003). *Tarihin Cinsiyeti*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Berktaş, F. (2004). “Giriş: Karşılıklı Anlayış ve İşbirliği İçin Köprüler Kurmak” *Türkiye’de ve Avrupa Birliğinde Kadının Konumu: Kazanımlar, Sorunlar, Umutlar*. Ankara: KA-DER Yayınları.
- Bora, A. ve Günel, A. (2011). *1990’larda Türkiye’de Feminizm*. (4. Baskı). İstanbul: Sena Ofset Yayınları.
- Büker, S. ve Kıran, A. E. (2010). *Reklamlarda Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Ceza Muhakemesi Kanunu. (2004). *T.C. Resmi Gazete*, 25673, 17.12.2004.
- Cüceloğlu, D. (1992). *Yeniden İnsan İnsana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Develioğlu, F. (2012). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. İstanbul: Aydın Kitabevi.
- Devlet Memurları Kanunu. (1965). *T.C. Resmi Gazete*, 12056, 23.07.1965.
- Dökmen, Ü. (2000). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Erdal, C. (2012). *Medyanın Efendisi Şiddet*. İstanbul: Doruk Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2005). *İletişimi Anlamak*. (2. Baskı) Ankara: Erk Yayınları.
- Günay, C. (2004). *Mor Bakışlar-Kadının Sirtından Sopa Eksik Olmuyor*. İstanbul: Truva Yayınları.
- Işık, M. (2008). *Genel ve Teknik İletişim*. Konya: Eğitim Akademi Yayınları.

- Işık, M. (2008). *Kitle İletişim Teorilerine Giriş*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- İlkkaracan, P., Gülçür, L. ve Arın C. (1996). *Sıcak Yuva Masalı Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz*. İstanbul: Metis Yayınları.
- İnceoğlu, Y. ve Kar, A. (2010). *Dişilik, Güzellik ve Şiddet Sarmalında KADIN ve BEDENİ*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İşçi Kanunu (2003). *T.C. Resmi Gazete*, 25134, 10.06.2003.
- Karal, D. ve Aydemir, E. (2012). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*. Ankara: USAK Yayınları.
- Karınca, E. (2011). *Kız Doğursun Analar: Kadının Eş Şiddetinden Korunması*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Moroğlu, N. (2009). *Kadınların İnsan Hakları Sözleşmesi*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.
- Nüfus Hizmetleri Kanunu. (2006). *T.C. Resmi Gazete*, 26153, 09.04.2006.
- Oskay, Ü. (2000). *Kitle Haberleşmesi Teorilerine Giriş*. İstanbul: Der Yayınları.
- Parkin, D. (1989). *Şiddet ve İrade, Antropolojik Açından Şiddet*. (Ed. D. Riches), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Trend, D. (2007). *Medyada Şiddet Efsanesi: Eleştirel Bir Giriş*. (Çev. Gül Bostancı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (2008).
- Türk Ceza Kanunu. (2004). *T.C. Resmi Gazete*, 25611, 12.10.2004.
- Türk Medeni Kanunu. (2001). *T.C. Resmi Gazete*, 24607, 08.12.2001.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1981). *T.C. Resmi Gazete*, 17863, 09.11.1982.
- Yaktıl, O. G. (2010). “Erkek Egemen Toplumda Gücün Kanıtı: Kadına Yönelik Şiddet Ve Medyadaki Görünümleri”, (Editör: Ömer Özer), *Medyada Şiddet Kültürü*. Konya: Literatürk Yayınları.
- Yıldırım, A. (1998). *Sıradan Şiddet: Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.

Yüksel, S. (1996). *Kadınların Kendilerini Şiddetten Korumaları Neden Zor? Evdeki Terör Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.

Zıllıoğlu, M. (1996). *İletişim Nedir?*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Kurum Yayınları

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (1995). *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.

Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı Asayiş Şube Müdürlüğü. (2006). *Türkiye’de Töre ve Namus Cinayetleri*. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı.

Kadın Dayanışma Vakfı. (2008). *Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı*. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı.

Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). *Kadın Sığınma Evleri Kılavuzu*. Ankara: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.

Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi*. Ankara: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.

Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü. (2009). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.

Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü. (2010). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007-2010*. Ankara: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.

Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü. (2011). *Türkiye’de Kadının Durumu Raporu*. Ankara: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü. (2010). *Belediyeler için Toplumsal Cinsiyet Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Hukuk Eğitim Rehberi. Kadın Sığınma Evleri Projesi*. Ankara: İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü.

Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı. (1998). *Geleceğim Elimde*. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.

United Nations Development Programme. (2010). *Human Development Report, Gender Inequality Index*. New York: United Nations.

World Economic Forum. (2010). *Gender Gap Report*. Cenevre: World Economic Forum.

World Health Organization. (2002). *Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu*. Genova: World Health Organization.

Tezler

Açıkel, S. (2009). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kadın Sığınma Evi Önlemi: Türkiye Örneği*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Halıcı, C. (2007). *Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddet: Posta ve Takvim Gazetelerinde Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basın ve Yayın Anabilim Dalı.

Kayadelen, E. (2010). *Toplumsal Değişme ve Kadın: Feminist Teori Çerçevesinde Televizyon Reklamlarının Analizi (1980-2008)*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin: Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Makaleler

Arın, C. (Kış Bahar 2001). “Kadına Yönelik Şiddet”, *Cogito*, Sayı: 6-7, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Aydemir, E. (Kasım 2011). “Türkiye’de Dönüşümün Bir Başka Yüzü: Boşanıyoruz”, *Analist*, Sayı: 9.

Coşar, Ö.-Coşar, F. (2009), “Ekonomik şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri”, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 124-129.

Dağlar, D. ve Demir, İ. (2009). “Kadınlara Karşı İşlenen Suçlara Genel Bir Bakış: Şiddetin Sebepleri ve Çözüm Yolları”, *Çağın Polisi Dergisi*, Sayı: 76, 2-3.

Dönmezer, S. (Kış Bahar 2001). “Çağdaş Toplumda Şiddet ve Mafya Suçları”, *Cogito*, Sayı: 6-7, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Erdem, M. (2007). “Aile İçi Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin korunmasına Dair Kanun”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Kasım-Aralık, 56.

- Ergil, D. (2001). “Şiddetin Kültürel Kökenleri” , *Bilim ve Teknik Dergisi*, Sayı: 399, İstanbul.
- Ergüden, Işık. (Kış Bahar 2001). “Örnek Bir Şiddet Mekânı: Hapishane”, *Cogito*, Sayı: 6-7, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Erten, Y. ve Ardalı, C. (Kış Bahar 2001). “Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları”, *Cogito*, Sayı: 6-7, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Güler, N.-Tel, H.- Tuncay, Ö.F. (2005), “Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı”, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, (2), 51-56.
- Kandiyoti, D. (1988). “Bargaining With Patriarchy” , *Gender And Society, Special Issue to Honor Jessie Bernard*, Cilt: 2, Sayı: 3, 274-290.
- Sendikal Güç Birliği Platformu Kadınları. (2011). “Kadınlara Karşı Şiddete Son”, *Petrol İş Kadın Dergisi*, Ekim-Kasım, 3.
- Tezcan, M. (Kış Bahar 2001). “Bir Şiddet Ortamı Olarak Okul”, *Cogito*, Sayı: 6-7, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tokuç, B.-Ekuklu, G.-Avcıoğlu, S. (2010), “Domestic Violence Against Married Women in Edirne”, *Journal of Interpersonal Violence*, 25(5), 832-847.
- Turam, E. (Kış Bahar 2001). “TV’deki Şiddetin Çocuklara Etkileri Üzerine Farklı Bir Bakış”, *Cogito*, Sayı: 6-7, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ünsal, A. (Kış Bahar 1996). “Şiddet”, *Cogito*, Sayı: 6-7, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

İnternet Kaynakları

- Acar, F. (2008). “Türkiye’de Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Standartlar, Hukuk ve Sivil Toplum”. http://www.insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/Books/khuku/turkiyede_kadinlarin_insan_haklari_uluslararası_standartlar.pdf, (20.10.2013).
- Ağduk, M. (2005). Harika! Bu ne hal! Medya, kadınlar ve şiddet. http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/harika_bu_ne_hal.pdf. Erişim Tarihi: (12.06.2013).
- İlkkaracan, İ. (2007). “Türkiye’nin Dönüşüm Sürecinde 1980’lerden Bu Yana Kadın Hareketi”. http://www.obarsiv.com/pdf/ipek_ilkkaracan.pdf . Erişim Tarihi: (12.06.2013).

- Tekin, H. H. (2007). “Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme”. <http://www.journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/sosyoloji/article/viewFile/13254/12472>. Erişim Tarihi: (29.12.2013).
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2010). “İstihdam Araştırması 2010”, www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: (09.09.2013).
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2012). “Hanehalkı İş Gücü Araştırması Kasım 2011, Haber Bülteni”, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberbultenleri.do?id=10749>, Erişim Tarihi: (02.09.2013).
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2011). “İstatistiklerle Kadın”. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=41&ust_id=11, Erişim Tarihi: (02.09.2013).
- Yaşar, V. (2013). “Medyanın Toplum Üzerindeki Etkileri”. http://www.rehabilitasyon.com/action/makale/1/39_39_Medyanin_Toplum_Uzerindeki_Etkileri39_39-9029, Erişim Tarihi: (08.11.2013).
- <http://www.bianet.org/kadina-yonelik-siddet>, (19.10.2013).
- http://www.kadininstatusu.gov.tr/Birlesmis_Milletler, (12.11.2013).
- <http://www.mfa.gov.tr/islam-konferansi-orgutu.tr.mfa>, (12.11.2013).
- <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/cedaw.pdf>, (12.11.2013).
- <http://www.ak-der.org/cedaw-nedir.gbt>, (12.12.2013).
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.52c16fc654a7a3.28154249, (28.07.2013).
- www.abgs.gov.tr, (12.12.2013).
- www.amorgi.org.tr, (12.12.2013).
- www.nedir.com, (13.01.2014)

EKLER

EK 1. Kamu Spotu Örnekleri

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, kadına yönelik şiddetle ilgili olarak hazırlanan kamu spotu filmde “Kadına el kaldıran karşısında bizi bulur” sloganı ile mesaj veriyor.(Kadın ve Demokrasi Derneği)

Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM), 8 Mart 2013’te kurulmasına rağmen ses getiren bir kampanyaya imza attı. Kamu spotu 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele Günü nedeniyle hazırlandı. Kampanyanın adı; “Erkeksen Öfkeni Yen”... Televizyonlarda gösterilen kamu spotunun yanı sıra 5 büyük gazeteyle verilen tam sayfa ilanlarla duyuruların yapıldığı kampanya kapsamında, otobüslerdeki 16 bin tutacağa da kampanya afişi yerleştirildi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, kadına yönelik şiddetle ilgili olarak hazırlanan kamu spotu filminde “Kadına el kaldıran karşısında bizi bulur” sloganı ile mesaj veriyor. Filmde, ortada tek başına güçlü bir şekilde duran bir kadın yer alıyor. Aniden kadına doğru yönelen bir erkek yumruğu ise kadına değmeden sanki görünmez bir duvara çarpmış gibi durduruluyor. Bir sağdan bir soldan gelen yumruk her defasında kadına yaklaştığı anda donup kalıyor. Film, “Kadına el kaldıran karşısında bizi bulur” sloganı ile son buluyor. Sosyal medyada “Erkeksen” başlığı ile duyurusu yapılan kampanyaya siyasilerden ve sanat camiasından da destek geldi.

Merkezi Ankara'da bulunan Kadın Hareketi Derneği, Türkiye'de bütün çabalara rağmen azalacağı yerde artış gösterdiği belirtilen kadına şiddete dikkat çekmek için bir kamu spotu hazırladı. Animasyon şeklinde hazırlanan kamu spotunda, kadınların bütün zorlukları aşabildikleri, ama kadına şiddet karşısında güçsüz kaldıklarına dikkat çekiliyor.(Kadın Hareketi Derneği)

Animasyon gösterisinde eğitim, ekonomik durum, sosyolojik durum, istihdamla birlikte kadına yönelik şiddetin her yıl katlanarak arttığı belirtilmektedir.

EK 2. Görüşme Soruları

- 1) Kaç yaşındasınız?
- 2) Nerelisiniz?
- 3) En son mezun olduğunuz eğitim kurumu nedir?
- 4) Mesleğiniz nedir?
- 5) Kendinize ait geliriniz var mı?
- 6) Evli misiniz?
- 7) Kocanız ya da birlikte olduğunuz kişi kaç yaşında?
- 8) Evliyseniz kocanız çalışıyor mu çalışıyorsa mesleği nedir?
- 9) Kocanızın ya da erkek arkadaşınızın en son mezun olduğu eğitim kurumu nedir?
- 10) Kocanızın ya da erkek arkadaşınızın aylık geliri durumu nedir?
- 11) Kocanız ya da birlikte olduğunuz kişi nereli?
- 12) Kaç tane çocuğunuz var?
- 13) Kaç yıllık evlisiniz ya da kaç yıldır birliktesiniz?
- 14) Evlenmeden önce ailenizdeki erkek bireylerden (baba veya erkek kardeş) şiddet gördünüz mü?
- 15) Anneniz veya çevrenizdeki herhangi bir kadının şiddete maruz kaldığını gördünüz mü?
- 16) Birlikte olduğunuz kişi veya kocanızdan müracaat etmeden ne kadar önce şiddet görmeye başladınız?
- 17) Şiddet görme nedeniniz sizce nedir?
- 18) Birlikte olduğunuz kişi veya kocanızdan ne sıklıkla şiddet görüyorsunuz?
- 19) Birlikte olduğunuz kişi veya kocanızdan nasıl şiddet gördünüz?
- 20) Şiddet gördüğünüzde nereye şikâyet etmeniz gerektiğini nereden öğrendiniz?
- 21) Şiddete uğradığınızda ne gibi haklarınız olduğunu biliyor muydunuz?
- 22) Kendinize yapılan şiddetin suç olduğunun ve yasal bir süreçte kendinizi korumaya alabileceğinizin öğrenilmesi noktasında televizyon programlarının veya haber programlarının etkisi oldu mu?
- 23) Kadına yönelik şiddet uygulayan kişilere verilen cezalar veya yaptırımları yeterli buluyor musunuz?
- 24) Şiddet görmek sizin sosyal yaşantınızı ve psikolojinizi nasıl etkiledi?

- 25) Şiddete maruz kalıp adli mercilere müracaat ettikten sonra şiddet hareketi devam etti mi?
- 26) Şiddete maruz kalan biri olarak yasal koruma tedbirlerini ve bu süreçte tedbirleri uygulayan makamların işini gereği gibi yaptığını düşünüyor musunuz?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Ahmet SOLMAZ
Doğum Yeri ve Tarihi	Ankara/ 21.07.1983
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Fakültesi
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yatay Geçişle Gazi Üniversitesinden Tez Dönemi Geçiş)
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
İş Deneyimi	
Stajlar	
Çalıştığı Kurumlar	İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Erzurum Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü
İletişim	
E-Posta Adresi	ahmetsolmaz2010@gmail.com
Tarih	20.01.2014